STRIP SCHRIFT

Prijs f 9,95
Bfr. 180

HANS G. KRESSE
STRIPDAGEN HAARLEM
LORENZO MATTOTTI

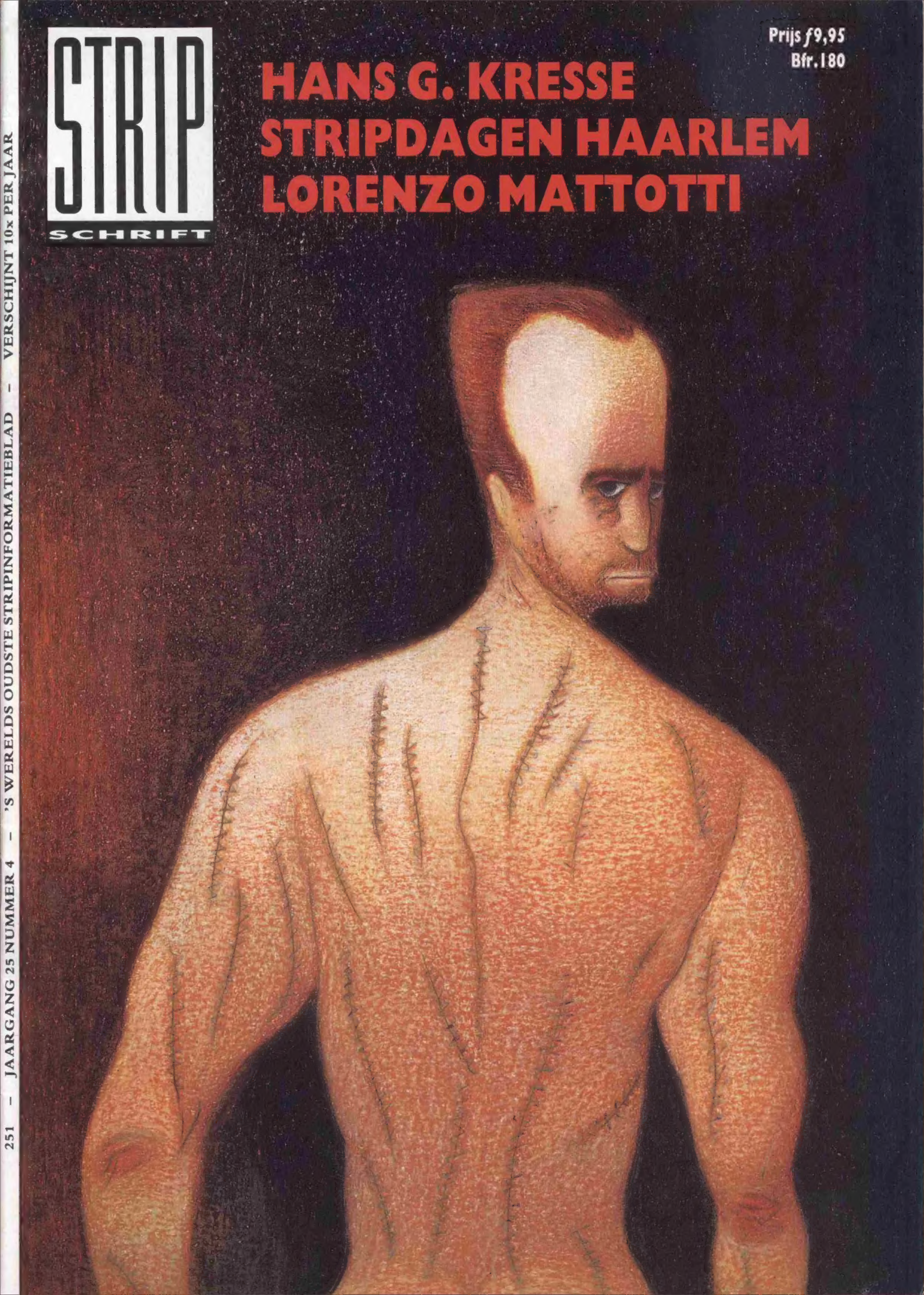

251 - JAARGANG 25 NUMMER 4 - 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD - VERSCHIJNT 10x PER JAAR

IN DE SCHIJNWERPERS NUMMER 250

Foto RIK SANDERS

Foto ANDY DE JONG

Foto RIK SANDERS

Foto RIK SANDERS

Foto RIK SANDERS

Jongstleden zaterdag 22 februari vierde de redactie van Stripschrift een feestje vanwege de verschijning van het 250e nummer. In de foyer van het Bibliotheektheater in Rotterdam organiseerde zij een feestelijke middag met behalve stands van *Stripschrift* en *Stripschap* ook een presentatie van het Rotterdamse amateurstripblad *Barwoel* (info: Barwoel-redactie, Engelsestraat 74a, 3028 CD Rotterdam).

Verder was er tussen 13.00 en 15.00 uur een signeersessie – voor de liefhebbers uit Rotterdam en omgeving – met stripauteurs **Jan van Die**, **Robert van der Kroft**, **Auke Herrema**, **Fred Marshall** en **Martin Lodewijk**. Hoewel een enorme toeloop uitbleef, werden de heren in ieder geval het hemd van het lijf gevraagd door de medewerkers van het Rotterdamse Stads-TV en van Radio Rijnmond. Stads-TV had voor maandag vijf minuten ingeruimd voor dit item, terwijl Radio Rijnmond er – eveneens op maandag – in een lunchprogramma uitgebreid aandacht aan schonk.

Rond de klok van 15.00 uur druppelden de genodigden de foyer binnen. Nadat de ongeveer 125 belangstellenden hun plekje (al of niet aan de bar) hadden gevonden, nam **Hans Pols** kort daarna namens de redactie het woord. Hij prees de pioniersrol die Stripschrift heeft gespeeld in de stripinformatievoorziening, maar vond het nu toch echt tijd worden dat andere mediavormen, zoals tv en krant, serieus en structureel aandacht gaan schenken aan stripverhalen. Ze kunnen tenslotte putten uit een gigantische informatiebron: 250 nummers van Stripschrift. Verder meldde Hans Pols dat het goed gaat met Stripschrift. Het aantal abonnees blijft stijgen en het bestand verjongt zich. Hij sprak de hoop uit dat de aanwas van Stripschrift-abonnees een teken is van betere tijden voor het stripverhaal. Hans Pols sloot af met een dankwoord aan iedereen die had meegeholpen aan het jubileumnummer, waarna het feestelijk hoogtepunt zijn aanvang nam: de overhandiging van het eerste (geplastificeerde) exemplaar van het 250e nummer aan schrijver/tekstdichter **Herman Pieter de Boer**. Dat dit heuglijk feit plaatsvond in zijn geboortestad was voor Herman Pieter de Boer aanleiding een inspirerende speech te houden over Rotterdammers en over zijn liefde voor strips, veroorzaakt door zijn vroegere *Doe Mee*-tijd.

Na het ongeveer 20 minuten durende en soms heftige optreden van De Boer werd redactielid **Arco van Os**, verrast als hijzelf was, naar voren geroepen. Als dank voor de vele inspanningen die hij leverde voor het 250e nummer kreeg hij uit handen van **Yvonne Oorsprong** een speciaal vervaardigde jubileumkaars met daarop afgedrukt de cover van het feestnummer. Tot slot van alle officiële feestelijke formaliteiten bracht **Ivo Ketelaar**, voorzitter van Het Stripschap, een toost uit op de komende 250 nummers van Stripschrift. Alle gasten kregen daarna uit handen van een aantal charmante gastvrouwen nummer 250, enkele oudere nummers en het speciaal voor deze gelegenheid 'herdrukte' nummer 0 uit 1967. De aansluitende borrel was tekenend voor de gezellige sfeer die er op deze geslaagde presentatie heerste.

STRIP SCHRIFT

Jaargang 25 april 1992 nummer 4 (251)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Eric de Graaf, Michel Nadorp, Arco van Os, Rik Sanders, Noël Ummels

Medewerkenden
Pam de Beer, Ben Bits, Ruud Booms, Toni Capuozzo, Marjolijn de Groot, Andy de Jong, Anka Kresse, Arnel Lefevere, Lorenzo Mattotti, Jean-Marie Mievis, Willem Naber, Pieter van Oudheusden, Hans Pols, Koos Schulte, Rich Thomassen, Eiso Toonder, Rudy Vrooman, Jempi Welkenhuyzen, Joan van der Wyck.

Redactie-adres
Stripschrift
Postbus 9808
1006 AM Amsterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 9808
1006 AM Amsterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Abonnementen
Voor abonnementen kunt u terecht bij
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 023 - 480339, telefax: 023 - 391397
Abonnementsprijs f 55,- / Bfr. 1030
Leden van Het Stripschap f 2,50 / Bfr. 45 korting
Nederland: Postbank 209948 of
ABN-bank 54.89.74.330
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: ABN-bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Tervuren
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven contact opnemen met de redactie van Stripschrift

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Richard, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag
Lorenzo Mattotti

ISSN 0165-845X

Redactioneel

In het vorige nummer lieten wij op deze plaats weten te hebben geprobeerd een vraaggesprek te regelen met Hedy d'Ancona, minister van WVC. Dit lukte niet, omdat 'WVC noch d'Ancona enige affiniteit met het beeldverhaal hebben (ook niet financieel)'.
Peter-Erik Neyssen, redacteur van Boekblad – Nieuwsblad voor het Boekenvak, belde naar aanleiding daarvan zelf ook eens met WVC om uitleg. Mirjam Otten van de afdeling voorlichting: 'Wij hebben drie criteria: gaat het interview over zaken waar WVC financieel of beleidsmatig banden mee heeft, is het blad interessant voor een breed publiek en, heel pragmatisch, heeft d'Ancona überhaupt tijd? En dan moeten de afgegeven interviews ook nog eens evenredig verdeeld worden over welzijn, volksgezondheid en cultuur. Met 'affiniteit' heeft het dus niets te maken; ik weet niet of d'Ancona van strips houdt, het gaat niet om persoonlijke voorkeuren. In dit geval is negatief beslist omdat WVC geen enkele tekenaar of instelling op het gebied van strips subsidieert. Een interview over de 'schone kunst der letteren' maakt dus inderdaad meer kans.'
Terwijl u gaat genieten van de inhoud van dit nummer, gaan wij snel even wat subsidie aanvragen.

Inhoud

4 **HANS KRESSE** Joan van der Wyck
5 **DE BEGRAFENIS VAN HANS** Eiso Toonder
6 **WETAMO** Koos Schulte
10 **LORENZO MATTOTTI** Pieter van Oudheusden
12 **ALLEDAAGSE KRONIEKEN** Toni Capuozzo & Lorenzo Mattotti
14 **JOOST SWARTE** Marjolijn de Groot
16 **STRIPDAGEN HAARLEM**
19 **BITS & PIECES** Ben Bits
20 **BOEKEN**
25 **ACTUALITEITEN**
34 **STARS & STRIPS** Michel Nadorp

Hans Georg Kresse

1921-1992

DE GROOTSTE

Donderdag 12 maart 1992, om kwart over vijf des namiddags, overleed na een langdurig ziekbed Hans Georg Kresse, de grootste stripmaker die Nederland gekend heeft.
En, moet ik daaraan toevoegen, een enorm sympathiek en aimabel mens.
De legende wil anders. De verhalen die over hem de ronde doen, wijzen eerder op het tegendeel en het valt inderdaad niet te ontkennen dat hij nu en dan onaangenaam kon zijn. Maar wie kan dat niet? En hij had tenminste de verontschuldiging van een uniek talent. Zwijgen we daarom over die zijde van Kresse.

Een buitengewoon groot tekenaar was hij, misschien wel de grootste van zijn generatie. In binnen- en buitenland. Met wat moeite kom je wel op nog enkele namen die zijn klasse benaderen; Paul Cuvelier en Paul Gillon bij voorbeeld. Maar waardoor Kresse zich van hen onderscheidde, was zijn vermogen een verhaal te vertellen. En dan denk ik aan de strips die hij maakte voor het weekblad *Pep* – zoals *Vidocq* en *Erwin* – en de *Indianenreeks*. Stripverhalen die naar mijn mening behoren tot het beste dat hij heeft gemaakt.

Velen zullen mij verwijten dat ik hier voorbijga aan zijn levenswerk, zijn opus magnum *Eric de Noorman*. Maar ik ben niet van de generatie die met Eric groot werd. Opgroeien deed ik met *Pep*. En met *Donald Duck*, waarin, begin jaren zestig, zijn ongelofelijk mooie illustraties stonden. Dat was de eerste Kresse waarmee ik kennis maakte, zonder trouwens te beseffen dat al dat moois afkomstig was van hem.

De volgende Kresse die ik op mijn weg vond, was de schrijver. Toen Hans Matla werkte aan de integrale uitgave van *Eric de Noorman*, vroeg hij mij om de verhalen te corrigeren op taal-, spel- en zetfouten.
Nu was Kresse beslist geen groot schrijver en dat wist hij zelf ook wel. Maar als je het hem gevraagd had, zou hij er waarschijnlijk omheen gepraat hebben. Terwijl hij het tekenen geringschatte. Althans deed alsof. Zijn bescheiden schrijftalent resulteerde evenwel in stripverhalen van eenzame hoogte, gepaard als het werd aan dat superieure tekentalent. En niet zomaar twee, drie of vier hoogtepunten, nee, *honderden* pagina's van dat zeldzame niveau 'poepte' hij – zoals hij het placht te noemen. Het tekenen was voor hem een eerste natuur, een vanzelfsprekendheid, schrijven eigenlijk het enige dat hij niet beheerste en iets waarvoor ook hij moest ploeteren. Dat is misschien de reden waarom hij zo fel reageerde op kritiek. Zo nijdig als hij worden kon als ik zijn vijf, zes of zeven puntjes aan het einde van een zin beperkte tot drie. 'Interpunctie is óók text!' kraste hij dan korzelig in de marge, waarmee hij vermoedelijk wilde zeggen dat ik mij had te beperken tot de genoemde taal-, spel- en zetfouten. De rest kon hij zelf wel, daar had hij geen corrector voor nodig.
Telkens weer de teleurstelling van een onvolmaakt schrijverschap. Het is om jaloers op te worden, want daarnaast was hij in veel dingen zo begaafd. Fotograferen, bij voorbeeld, kon hij ook al als weinig anderen. En ooit toonde hij me een kunstig gesneden houten paardje. Het paste in je hand, was levensecht, van een bijzondere, delicate schoonheid en had hij zelf gemaakt. Die laatste mededeling ging dan naadloos over in de vraag of je nog een kopje koffie wilde; die moffelde hij het liefste weg. Zo bescheiden als hij over zijn eigen produktie sprak, zo onbarmhartig oordeelde hij over andermans activiteiten. Zelf een begenadigd pianist, meende hij dat je maar beter geen quatre-mains kon spelen met Simon Vestdijk – zo'n beetje zijn buurman toen hij nog in Doorn woonde –, want die bakte er niet veel van. Vond Kresse. En maar weinig collega's waren zo fortuinlijk dat hij een goed woord voor hen over had. Het eerste dat hij zag, waren immers alle feilen die zij maakten.
Dit, overigens, was de derde en laatste Kresse: de veelzijdige, de kritische, de erudiete, de grappige, de vriendelijke. Hem heb ik hopelijk écht een beetje leren kennen.

Kresse werd zeventig en als je het daaraan relateert, heb ik hem eigenlijk nauwelijks gekend. Pas in 1980 of '81 ontmoette ik hem voor het eerst. Ik was toen éénentwintig, verwoed stripverzamelaar en bewonderaar van zijn werk. Dat laatste ben ik nog, het eerste natuurlijk niet meer en stripverzamelaar ben ik ook al lang niet meer in die mate als toen ik éénentwintig was.
Hij woonde destijds in Halsteren, alleen, omringd door veel mooie spullen, in een groot huis. Een schuurtje achter in de tuin deed dienst als werkvertrek. Als altijd zat hij vol plannen en ideeën, ofschoon hij tobde met een oogkwaal; de schrik van iedere tekenaar, stel ik me voor. Met dat oog is het Godlof weer goed gekomen en sommige van die plannen werden verwezenlijkt. In het decennium dat volgde, zagen nog vele briljante strippagina's en illustraties het licht.
Kresse was een heer, hij hechtte aan traditie en vouvoyeerde mij met ijzeren consequentie, zo jong als ik toen was. Zeker in die eerste jaren meldde ik herhaaldelijk dat hij mij met een gerust hart kon tutoyeren, dat ik daar geen aanstoot aan nemen zou. Af en toe vergiste hij zich dan, sprak hij me inderdaad aan met 'jij', maar hij herstelde zich altijd snel. Ik denk dat hij onbewust vreesde dat ik rechten zou doen gelden. Om hem te tutoyeren wanneer hij het deed. Dat was wat mij betrof vanzelfsprekend uitgesloten, maar bij Kresse was eigenlijk niets uitgesloten, denk ik wel eens. In later jaren hield ik er maar mee op: het zou altijd 'u' blijven, en 'meneer', daar schikte ik mij in.

Foto ANKA KRESSE

Wat mij fascineerde, was zijn vermogen om veel verschillende dingen tegelijk te doen. Waren we bij voorbeeld met z'n vijven bij hem op bezoek in Halsteren, later werd het Doorwerth, dan zag hij kans om de verschillende discussies die gaande waren te volgen. Luisterend naar de een kon hij zich dan plotseling onverhoeds, wanneer je er het minst op bedacht was, mengen in een andere dialoog, die hij schijnbaar niet gevolgd had, met volkomen terzake gestelde vragen en opmerkingen. Met Kresse moest je oppassen, want ook al leek hij niet te luisteren, hij was altijd bij de les. Bij èlke les, ook die in een ander lokaal.
Dit vermogen kwam wellicht voort uit een natuurlijke neiging om van alles door elkaar te doen, een *on*vermogen om zich te beperken tot één zaak, onderwerp, gesprek, gedachtengang of belangstellingsgebied. Het was een geheel eigen manier van denken en reageren, die ik wel eens vergeleek met het principe van de *monologue intérieur*, de literaire stijlvorm die James Joyce beroemd heeft gemaakt. Eens vroeg ik Kresse of hij ooit iets gelezen had van de Ierse balling. Zijn antwoord was kenmerkend: 'Joyce?!' vloekte hij bijna. 'Die lees ik niet. Die man sloeg zijn vrouw!'

Gaandeweg zijn carrière verwierf hij zich een reputatie van stugge ontoegankelijkheid. Het zou prettig zijn als ik dat misverstand hier en nu voorgoed zou kunnen ontzenuwen, maar dat zal wel een ijdel streven blijken. Kresse was iemand bij wie eerst ijs gebroken moest worden, en dat was geen dun laagje, dat geef ik onmiddellijk toe. Maar wanneer je eenmaal een wak geslagen had in die bevroren laag waarin hij zich hulde, en *als je toonde zijn vertrouwen waard te zijn*, dan kon je rekenen op vriendelijkheid, charme, hartelijkheid, dan werd hij, kortom, een open, gastvrij en zeer toegankelijk mens. Maar vaak besloot hij, doorgaans terecht, dat niet iedereen zijn vertrouwen verdiende. En in zo'n geval schroomde hij niet dat te laten merken, met als gevolg die reputatie, gevoed als die werd door de laster van rancuneuze ex-vertrouwelingen.
Vreemden die hij op het eerste gezicht mocht, konden ook rekenen op die vriendelijkheid. Soms tot in het overdrevene. Er lopen mensen rond met een tekening van Kresse in hun boek waar anderen alleen maar van kunnen dromen. Of hij maakte gratis en voor niets een prachtige illustratie voor iemand. Zomaar, of omdat hij het leuk vond om te doen.
Dat kon ook anders. In de zomer van 1985, deel XIV van de Panda-uitgave was juist verschenen, waren wij beiden bij Hans Matla op bezoek. Hans drong er op aan dat Kresse een tekening in mijn exemplaar zou zetten. Ik was daar te verlegen voor. Kresse weigerde, daar had hij geen zin in. 'Ach, meneer Kresse, tekent u nou een poppetje voor hem', pleitte Hans geduldig en vasthoudend. Hij ging daar zo lang mee door dat de Meester ten slotte het boek maar aanpakte en zijn pen te voorschijn trok. Het resultaat staat hierbij afgebeeld. En is mij zeer dierbaar.

De laatste keer dat ik hem zag, was in Nijmegen, waar hij, dodelijk ziek, naar later bleek, was opgenomen in het Radboud Ziekenhuis. Mijn herinnering aan hem zal voor een deel bestaan uit die aan dat bezoek: een oude, zieke man, mager, hulpeloos en nauwelijks nog in staat om wat dan ook te doen. En wat ik zeker niet vergeten zal, is het gebaar waarmee hij afscheid van mij nam. Hij drukte mij de hand, krachtiger dan ik verwachtte, en fluisterde, zo zacht als hem gedwongen werd door ademnood:
'U bent een vriend.'
Ik kan alleen maar zeggen: graag was ik zijn vriend geweest.

Joan van der Wyck

De begrafenis van Hans

Dick Matena sprak een gevoelig woord; Marten Toonder liet zich horen. Daarna vroeg de heer in het zwart 'Wil iemand nog iets zeggen?' op de stemmige toon die bij dat soort gelegenheden hoort. En hij keek uitnodigend naar de bedremmelde aanwezigen. Die bewaarden echter een gepast stilzwijgen. Of: gepast? Het was een stilzwijgen dat mij met verbijstering vulde.

Hier lag de Rembrandt van de striptekenaars; een man die het geluk had, in zijn leven al erkend en herkend te worden als één van de weinige heel groten; een man wiens werk enkele generaties en honderdduizenden mensen bereikte tot ver over de landsgrenzen; een man die de zeldzame gave had om de wereld van de fantasie voor ons te ontsluiten.
Maar niemand had verder iets te zeggen. Niemand wilde op deze laatste gelegenheid getuigen van z'n respect voor Hans' kunnen of van zijn dank voor Hans' gaven. Waar was de uitgever die de eer had Hans' werk te mogen publiceren? Waar was Het Stripschap dat hier één van zijn belangrijkste redenen van bestaan zag verdwijnen? Waar was De Kressekring die zonder Hans nooit een kring was geworden? Waar was de stripverzamelaar die zonder Eric de Noorman verlegen had gezeten om een hobby?
Ze lieten zich niet horen. Een symbolische stilte die het einde van een tijdperk inluidde. Het werk van Hans was buitengewoon, want het kenmerkte zich door vakmanschap en magie. Verouderde begrippen. Gewoon is in.

Voordat de stilte te pijnlijk werd, gaf de zwarte heer het slotwoord aan Hans' zoon.
Daarna is één van Nederlands grootste kunstenaars begraven. Heel gewoon.

Eiso Toonder

Wamsutta -- oh mijn Wamsutta --

WETAMO

door
KOOS SCHULTE

Het jaar 1973 herinner ik me nog als de dag van gisteren. Het is het jaar van het progressief-confessionele kabinet van Joop den Uyl**, het jaar waarin** Jan Akkerman **van** *Focus* **door het Britse blad** *Melody Maker* **werd uitgeroepen tot 's werelds beste gitarist, het jaar van de vierde Israëlisch-Arabische oorlog, het jaar van de destijds veel opzien barende film** *Turks Fruit*, **het jaar van de oliecrisis èn het jaar van** *Wetamo*.

In het voormalige stripblad *Pep* werd in nummer 40 van 1972 gestart met de Indianenstrip *Wetamo, de heks van Pocasset* van **Hans Kresse**, de auteur die een jaar eerder reeds *Mangas Coloradas* – eveneens een Indianenstrip – voor datzelfde blad had getekend.

De aanhef van Wetamo: 'Wamsutta -- oh mijn Wamsutta --' gaf het verhaal een roerend begin en de prachtige inkleuring van **Marianne de Kruyff** een extra dimensie. Toen het verhaal in Pep nummer 8 van 1973 eindigde met dezelfde tekst als waarmee de strip aanhief: 'Wamsutta -- oh mijn Wamsutta --' wist ik dat ik een strip gelezen had, die zijn weerga niet kende.

Door allerlei omstandigheden raakte ik mijn Peps echter kwijt, zodat ik blij was met de boekuitgave in zwart/wit, die eind 1973 van Wetamo verscheen bij uitgeverij Tango. Wanneer het album omgedraaid werd, kon Mangas Coloradas gelezen worden. Toch waren er twee zaken, die mij in deze uitgave vreselijk stoorden. Ik miste de prachtige inkleuring. Voor mijn gevoel was het album incompleet. Nog veel meer ergerde ik mij aan de allerafschuwelijkste omslagen, die ooit mijn boekenkast zouden 'sieren': enkele uitvergrote stripfragmenten, zonder achtergrond, krasserig ingekleurd, waarschijnlijk met viltstift, en een afschuwelijk machinaal lettertype. Nog in datzelfde jaar heb ik de jaargangen Pep bemachtigd om zodoende te kunnen blijven genieten van 'mijn' Wetamo met de mij o zo dierbare inkleuring.

Nu, ruim 19 jaar later, komt uitgeverij Boumaar op de markt met een herdruk van dit legendarische Indianenverhaal. In

POCASSET, HET DORP VAN WETAMO, ENKELE DAGEN LATER ---
HET IS DE WIL VAN METACOMET DAT WIJ IN VREDE BLIJVEN LEVEN MET DE YENGIS, BROEDERS--

IN VREDE --- MAAR NIET IN VRIENDSCHAP! WANT DE YENGIS, DIE ONZE BOSSEN OMHAKKEN, ONS WILD DODEN EN VERJAGEN, ONZE GROND KOPEN MET HUN KLEINE SCHIJFJES VAN METAAL EN DE MAGISCHE TEKENS OP PAPIER ZIJN ONZE VRIENDEN NIET!

harde kaft, full colour, kortom, zoals iedere Kresse-liefhebber zich een album zal wensen.

In 1973 startte Kresse eveneens zijn succesvolle Indianenreeks voor uitgeverij Casterman. Nog herinner ik me het moment dat ik de eerste twee delen, die tegelijk werden uitgebracht, in handen hield.

Iemand, die eveneens gefascineerd is door het werk van Hans Kresse en dat nooit onder stoelen of banken heeft gestoken, is stripfanaat-historicus **Rob van Eijck**. Voor deze nieuwe Wetamo-uitgave verzorgde hij de pakkende inleiding *Wetamo historisch belicht*. Dit overzicht, dat werkelijk bol staat van informatie over zowel Indianen als over grootmeester Hans Kresse, belicht de achtergronden van Wetamo. Het blijkt dat Kresse in dit verhaal een stuk Indianengeschiedenis heeft weergegeven dat te boek staat als *King Philip's War* en zich afspeelt tussen 1661 en 1676. In 44 pagina's toont hij oprechte verontwaardiging over het drama van de ondergang van de Indiaan, over zijn verdrijving uit de leefgebieden en over zijn bijna volledige uitroeiing.

Het eigenaardige aan Wetamo is, dat er in het jaar van zijn eerste verschijning in boekvorm nauwelijks melding gemaakt is van deze gebeurtenis. Om de geschiedenis recht te zetten, om aan te geven dat Wetamo een hoogtepunt is in het oeuvre van Kresse's Indianenstrips, hoop ik met dit artikel – dat ik voor een groot deel ontleen aan de prachtige inleiding van Van Eijck – de lezer zo nieuwsgierig te maken dat hij de 'nieuwe' Wetamo ter hand zal nemen.

Een pleidooi voor de Indianen

Wie Kresse's Indianenverhalen leest, zal gemerkt hebben dat al deze verhalen één kenmerk gemeen hebben: Kresse maakt de Indiaan altijd tot de held van het verhaal. Het zijn geen bloeddorstige wilden, maar edele zielen die voortdurend door de blanken worden belaagd. Niet de Indianen, maar de blanken zijn bij hem de 'slechten' in het verhaal. In Kresse's Indianenverhalen komt steeds oprechte verontwaardiging voor over het drama van de ondergang van de Indiaan, over zijn verdrijving uit zijn leefgebieden en over zijn bijna volledige uitroeiing. In het voorwoord van *De gouden dolk* (1946) over de kleine Indiaan Dahinda schreef Kresse al: 'De geschiedenis der Indianen is er één van vernietiging en dood, onrecht en verdrukking. Meer dan drie eeuwen heeft de Indiaan gestreden voor het behoud van zijn rechten. Tevergeefs: langzaam maar zeker werd hem al wat hij liefhad ontnomen. De voorvaderlijke jachtgronden namen de meedogenloze, op gewin beluste blanken in bezit.' Toen

MIJN NAAM - NAMUMPAM - EN DE ZIJNE BLIJVEN VOOR EEUWIG VERBONDEN -- EN MOGEN NOOIT MEER UITGESPROKEN WORDEN -- VANAF DIT MOMENT WIL IK HETEN WETAMO -- DE VROUW-KRIJGER!

Hans Kresse dit schreef hadden de film en andere media nog nauwelijks dit standpunt laten horen.

Van Eijck stelt dan ook dat Kresse's Indianenverhalen uit oprechte verontwaardiging zijn voortgekomen. Dat geldt tevens voor Wetamo, het verhaal dat zich afspeelt in een periode waarin de blanken nog niet lang in Amerika waren doorgedrongen, en zeker nog niet lang in Noord-Amerika. Het verhaal behandelt de strijd, de zogenaamde King Philip's War, van enkele stammen aan de noordoostkust tegen de Engelse Puriteinen, die daar hun eerste kolonies hebben gesticht.

Nadat **Columbus** de Nieuwe Wereld had ontdekt, begon de kolonisatie door de Europeanen. In noordelijker streken kregen de Spanjaarden al snel concurrentie van andere landen, die eveneens hun macht wilden uitbreiden: Engeland, Frankrijk en ... de Nederlanden.

Voor de Engelsen speelde het religieuze element een grote rol. Het nieuwe werelddeel vol 'heidenen' moest bekeerd worden, zodat er tegen het einde van de zestiende eeuw, tijdens de kolonisatie van Amerika, een wedren ontstond tussen katholieken en protestanten. Zo stichtten de Engelsen in 1607 hun eerste permanente kolonie in Jamestown in Virginia aan de Oostkust van Noord-Amerika. In het zuiden waren de Spanjaarden inmiddels tot in Florida doorgedrongen, terwijl de Fransen zich in het noorden bij de monding van de St. Lawrence hadden gevestigd, om daar een uitgebreide bonthandel met de Indianen op te zetten.

Rond 1600 hadden de Europeanen een tweeslachtig beeld van de Indianen: enerzijds zou de Indiaan een soort onbedorven, kinderlijke wilde zijn, die open stond voor kennismaking met de Europeaan en zijn verworvenheden, anderzijds werd de Indiaan beschreven als een brute wilde, een wrede 'half-mens'.

Het negatieve beeld had als doel de Europeanen een rechtvaardiging te bezorgen van het feit dat zij zich het land toeëigenden van een ander volk: er leefden zo weinig Indianen op zo'n groot stuk grond, zodat de Europeanen dat land best mochten afnemen in ruil voor de pré's van de westerse beschaving, vooral die van het Christendom.

Toen het in 1622 in Virginia tot een oorlog kwam tussen de Engelsen en Indianen, omdat zij meer grond nodig hadden voor hun tabaksplantages, sneuvelde een derde deel van de Engelsen. Vanaf dat ogenblik konden de Indianen in de ogen van de Engelsen geen goed meer doen. Indianen waren vanaf die tijd 'duivels' geworden die met alle middelen bestreden dienden te worden. Ze waren hun alleen maar tot last, omdat zij het land bezaten dat de kolonisten wilden bebouwen.

In 1620 vestigden zich tevens Engelsen in een noordelijker gebied, in het tegenwoordige Massachusetts, Connecticut en Rhode Island. Zij waren Puriteinen, die in de Nieuwe Wereld hun eigen religieuze samenleving wilden verwezenlijken. De Indianen die dit gebied bewoonden, behoorden tot de Algonkin-taalgroep,

waarvan de belangrijkste stammen die der Pequots, Massachusetts, Narragansetts en Wampanoags waren. Aanvankelijk werden de Puriteinen vriendelijk ontvangen door **Massasoit**, het stamhoofd van de Wampanoags, waarmee zij een verdrag sloten. Met andere stammen braken echter al snel kortstondige gevechten uit.

De Puriteinen namen weldra zeer in aantal toe, in tegenstelling tot dat van de Indianen, die niet bestand waren tegen de introductie van Europese ziekten. Veel pogingen werden er ondernomen om de Indianen te bekeren, onder andere door dominee **John Eliot**, die er in slaagde enkele duizenden bekeerlingen te maken, die spottend 'blanken met een rode huid' werden genoemd, omdat zij de Engelse levensstijl zoveel mogelijk overnamen.

ALS *DIT* MIJN KRIJGERS TER ORE KWAM, ZOUDEN ZIJ ZICH WREKEN OP DE YENGIS IN 'T DRINKHUIS --EN DAT ZOU OORLOG BETEKENEN --LAAT ONS 'T DUS VERGETEN, WANT HET PAD VAN DE OORLOG IS HET PAD NAAR DE ONDERGANG VOOR DE WAMPANOAGS--

Kapitein Church en de verstandige, voorzichtige Metacomet.

De vrouw-krijger

In het jaar 1661 overleed Massasoit, het stamhoofd van de Wampanoags op eenentachtigjarige leeftijd. Zijn zoon en opvolger **Wamsutta** werd door de Engelse gouverneur naar Plymouth ontboden om zijn loyaliteit aan het Engelse gezag te betuigen. Tijdens zijn verblijf in de stad werd hij ziek en op de terugweg naar zijn stam overleed hij.

Op dit moment start Hans Kresse zijn stripverhaal Wetamo. Wamsutta's vrouw **Namumpam** verwijt de Engelsen de dood van haar man en verandert haar naam in **Wetamo**, dat vrouw-krijger betekent, een naam die haar toekomstige bedoelingen overduidelijk maakt. In een discussie met de medicijnman van Pokanoket, de woonplaats van de Wampanoags, komt de doodsoorzaak ter sprake. Wetamo vermoedt dat de blanken hoe dan ook verantwoordelijk zijn voor Wamsutta's dood; als zij hem niet rechtstreeks hebben vermoord, dan hebben zij het indirect gedaan door zijn trots te breken door vele vernederingen. Hoewel de werkelijke doodsoorzaak nooit is opgehelderd, veronderstelden vele Wampanoags dat Wamsutta door de Engelsen vergiftigd was. **Metacomet**, de vierentwintigjarige broer van Wamsutta was eveneens deze mening toegedaan. Na Wamsutta's dood werd Metacomet regelmatig door de Engelsen ontboden, waarbij hij vreselijk vernederd werd. Zo raakten de betrekkingen tussen de Engelsen en de Wampanoags steeds verder verstoord. Metacomet beschouwde zich als de gelijke van de Engelse koning en wenste niet door diens gouverneurs gecommandeerd te worden. In 1671 besloot Metacomet oorlog te gaan voeren, nadat hij een verdrag had moeten ondertekenen, waarin hij zich verplichtte een groot aantal vuurwapens af te staan en bij verkoop van land aan kolonisten de raad van de New England Confederation te zullen volgen. Nadat een 'bid-Indiaan', **John Sassamon**, secretaris van Metacomet, maar eveneens spion van de Engelsen, de Engelse overheid op de hoogte stelt van het feit dat de Wampanoags zich steeds beter bewapenen, staat de oorlog voor de deur. In 1675 werd Sassamon levenloos onder het ijs van een meertje bij Plymouth aangetroffen. Drie Wampanoags werden schuldig bevonden aan moord en opgehangen.

Als gevolg van de oorlogsdreiging zochten een aantal kolonisten hun toevlucht in Plymouth. Toen Indianen in Swansea huizen van gevluchte Engelsen plunderden, kwam er een Indiaan om het leven. Woordvoerders van het plaatselijke garnizoen zeiden de dood van deze Indiaan onbelangrijk te vinden. De Indianen namen het recht in eigen hand, doodden de moordenaar van de Indiaan, samen met een aantal van diens familieleden en King Philip's War was een feit!

In het begin van de oorlog voerden de Wampanoags verrassingsaanvallen uit op kolonistendorpen, nog zonder hulp van andere stammen. Door het succes van deze overvallen sloten andere stammen zoals Mipmucs, Pocomtucs en Pocassets (onder aanvoering van het vrouwelijke stamhoofd Wetamo) zich bij hen aan. Nadat de Engelsen de Narragansetts aanvielen, kozen dezen openlijk Metacomets kant.

EN *WAAROM* WIL JIJ OPEENS WEER ZO GRAAG BIJ ONS WONEN, JIJ LELIJKE *BID-INDIAAN*?? WAAROM ---
WETAMO!
DE YENGIS ZIJN GEMÉÉN-ZE BEDRIEGEN ME-ZE LACHEN ME UIT - ZE BEHANDELEN ME ALS EEN VREEMD DIER--
B-B-BEGRIJP JE, METACOMET? HIER BEN IK B-B-BIJ MIJN EIGEN VOLK--ÉÉN VAN JULLIE --EN-- IK K-KAN HÉÉL NUTTIG ZIJN--ALS S-S-SECRETARIS VAN METACOMET-- OF ZO--
©1972 · HANS G. KRESSE.

Met name de Engelse kapitein **Benjamin Church** probeerde keer op keer Metacomet te pakken te krijgen in de Pocassetmoerassen, wat steeds op een mislukking uitdraaide. Toch behield Church ook Indianen als bondgenoot, die voor hem werkten als verkenners, tolken en krijgers. Bovendien leerde hij zijn troepen te vechten op de Indiaanse manier.

In december 1675 vond de *Great Swamp Fight* plaats. Gouverneur **Josiah Winslow** viel met een leger van ongeveer duizend man het gebied van de Narragansetts binnen, in Rhode Island, om Wampanoags op te sporen. Het kamp van de Narragansetts werd uiteindelijk met de grond gelijk gemaakt, waarbij Church door drie kogels geraakt werd in de heup en dij. Ook de Engelse soldaten hadden nu geen onderdak in de ijzige winterkou, zodat zij zich snel terugtrokken.

Toen de Engelsen er in slaagden de Mohawks tegen Metacomet op te zetten, nam de weerstand van de Indianen af. Metaco-

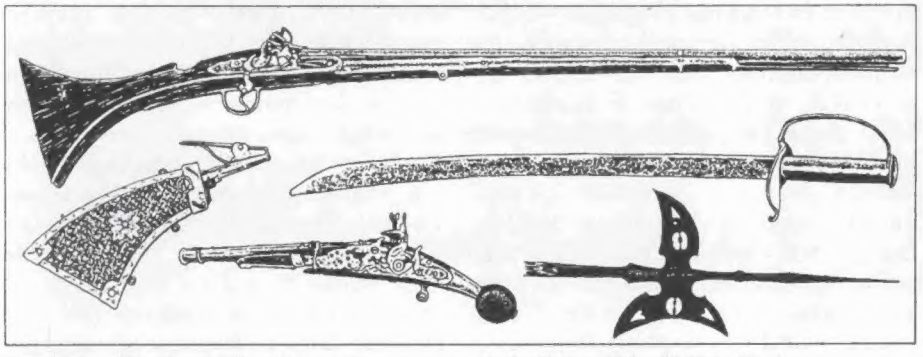

De sabel van Benjamin Church en andere wapens uit de tijd van 'King Philip's War'.

mets strijdmacht raakte verzwakt door voedselgebrek en ziekte; er ontstond een gebrek aan wapens.
Op 11 augustus 1676 kwam er een Indiaan bij Church, die regelrecht uit het kamp van Metacomet kwam. Een familielid van hem was door Metacomet persoonlijk gedood, zodat hij wraak wilde nemen. Deze Indiaan **Maheka/Alderman** wees Metacomets laatste kamp aan, waar deze met slechts tien volgelingen verbleef. Toen de Wampanoags op de vlucht sloegen werd Metacomet gedood, nota bene door de verrader. Church liet het lijk in stukken hakken, het hoofd werd in triomf naar Plymouth gevoerd en de lichaamsdelen werden aan vier bomen opgehangen.
King Philip's War was voorbij. Enkele duizenden Engelse doden en ongeveer tweemaal zoveel Indiaanse doden waren de tol. De overlevende Wampanoags, onder wie de vrouw en zoon van Metacomet, werden als slaaf verkocht. De Indiaanse stammen van New England bestonden niet meer ...

De dood van King Philip/ Metacomet.

DAAR LIGT DE GROTE METACOMET-- VERVUILD--VERWILDERD-- VERNIETIGD ALS EEN DIER---
DE POWAH VAN POKANOKET SPRAK DE WAARHEID--GÉÉN VENGI ZOU METACOMET KUNNEN DODEN--- MAAR IK DEED 'T IK! ALDERMAN!

De dood van Metacomet.

Kresse's Wetamo

Rob van Eijck stelt in zijn artikel dat de grote lijnen in Wetamo kloppen. Slechts hier en daar wijkt Kresse af van het historische verhaal. Zo zou Metacomet pas in 1671 of misschien zelfs in 1675 begonnen zijn met de voorbereiding van de oorlog. Ook de verschillende aanvallen van Church zouden zeer beknopt zijn weergegeven. In werkelijkheid konden de Engelsen het fort gemakkelijk naderen doordat de moerassen waren bevroren, terwijl in Wetamo de soldaten juist veel hinder ondervonden van de moerassen.
De blanken in de Engelse kolonies en de Indianen die aan hun kant meevechten deugen niet, aldus Kresse. De enige 'goede' blanke is kapitein Church, die aan de kant van de Indianen staat. Pas later moet hij zich als soldaat tegen hun keren. Dominee Eliot verwordt tot een karikatuur, een kwezel die veel te slap optreedt en de Indianen beschouwt als onbedorven wilden.
Ook de 'bid-Indianen' zijn bij Kresse angstige, verzwakte schepsels.
Wetamo, de heldin van het verhaal, lokt moedwillig de oorlog uit, maar blijft voor de lezer een sympathiek personage. Metacomet is de nobele, verstandige, voorzichtige, tragische figuur uit het verhaal. Hij besluit tot een oorlog over te gaan omdat het moet, niet omdat hij het wil. Zo gaat hij zijn ondergang tegemoet.
Van Eijck stelt dat King Philip's War door Hans Kresse sterk is samengevat. Ruim vijftien jaar lijken elkaar sneller op te volgen dan in werkelijkheid het geval was. Vijftien jaar samengevat in vierenveertig pagina's.
Volgens Van Eijck is Kresse's versie van King Philip's War bepaald niet objectief. Op iedere pagina kiest Kresse de zijde van de Indiaan, die door nietsontziende blanken van zijn land, zijn cultuur en zijn zelfrespect wordt beroofd.
Hans Kresse heeft in Wetamo het verhaal geschreven van het onrecht dat de Indianen is aangedaan door de blanken. Tot vandaag de dag hebben zij daaronder te lijden.
Wetamo is mijns inziens één van Kresse's meest aangrijpende Indianenverhalen. Hoe knap was het in 1972-1973 van Kresse om met zo'n ingewikkeld Indianenverhaal bij een uitgever te komen. Plot en gegeven waren bepaald niet commercieel.
Dat het toenmalige stripblad Pep een verhaal met een dermate ingewikkelde inhoud publiceerde, geeft aan hoe vooruitstrevend dit blad wel niet is geweest, ondanks de duistere wolken, die zich toen reeds samenpakten ...
Een pluim voor Ron Streppel van uitgeverij Boumaar, die het aandurfde dit verhaal op zo schitterende wijze uit te geven.

RECHT EROPIN MANNEN!
DAT IS CHURCH! HIJ IS BINNEN! DUIVELSE KEREL! VOORUIT! WIJ VAN DEZE KANT!
YENGIS KOMEN DOOR DE KLEINE POORT!

Wetamo
Kresse
Boumaar 1992
ISBN 90-73836-02-6
Prijs f34,90 / Bfr.698
(64 pagina's, kleur, h.k.)

Van het boek verschijnt ook (ten behoeve van De Kressekring) een luxe editie in een oplage van 125 exemplaren, 170-grams papier, gebonden, kunstleer, in cassette. Prijs: f135 / Bfr.2698

Foto PIETER VAN OUDHEUSDEN

De man die het raam opent

Het nieuwe boek van Lorenzo Mattotti, *De man aan het raam*, **is niet af. Zoals in zijn andere boeken zitten er gaten en open plekken in het verhaal, en blijven vragen onbeantwoord. Dat is geen slordigheid of onvermogen, maar stilistische opzet. Het prikkelt de lezer om op het verhaal door te denken en het op zichzelf te betrekken.**

door

PIETER VAN OUDHEUSDEN

In *De man aan het raam* stelt Mattotti met nadruk: 'Mijn ik zou een weerkaatsing willen zijn, een weerkaatsing van licht. Maar ik besef dat papier niet weerkaatst. Het absorbeert. Vergeef me dus dat u bij mij niet uw licht op kunt steken. U moet zelf een weerkaatsing zoeken op dit witte papieroppervlak, dat het mijne is.'
Die tekst aan het einde van het boek sluit direct aan bij de pagina waarmee zijn album *Incidents* opent: een woordenboekverklaring van de titel, die onder andere 'weerkaatsing van licht in een spiegel' betekent. *Incidents* kan beschouwd worden als het eerste belangrijke boek van Mattotti, omdat hij daarin zijn definitieve vorm als stripmaker vindt. Hij begint af te wijken van de zichtbare realiteit, zijn verbeelding krijgt vrij spel. Het boek is nog in zwart-wit, maar in zijn volgende album, *Signor Spartaco*, werkt hij voor het eerst in kleur en is het voor hem alsof er 'een raam op een andere werkelijkheid' opengaat. In de boeken die volgen, zoals *Vuren* en *Murmure* (binnenkort verschijnt de Nederlandse vertaling: *Fluister*), bewijst hij een virtuoze colorist te zijn. Te virtuoos, vindt hijzelf. Daarom doet hij in *De man aan het raam* bewust een stap terug. Het album is in zwart-wit getekend, in de losse en haast vluchtige stijl van de vele schetsen die hij in de loop der jaren maakte, louter voor zijn eigen genoegen. Ze zijn een vorm van poëzie, vindt hij zelf, een ecriture automatique: 'Ze zijn klein, weerloos, ze staan in een keer op papier. In volkomen vrijheid ... M'n favoriete manier van werken.' Die elegante, speelse vormgeving lokt de lezer binnen in een verhaal dat, net als *Incidents*, de verbeelding van een persoonlijke impasse is. Ook nu weer is het verhaal opgezet als een reeks ontmoetingen. De hoofdpersoon, een naamloze beeldhouwer, is voortdurend onderweg. Hij wordt gedreven door angst, zegt hij zelf. Angst voor de liefde, angst voor het leven. In het eerste hoofdstuk bezoekt hij een goede vriendin, Miriade. Ze heeft hem gevraagd te komen omdat ze de voorgaande nacht van hem gedroomd heeft – zeker in een verhaal van Mattotti een dringende reden om iemand te willen spreken. In hun gesprek komt zijn werk ter sprake, waarin hij volgens Miriade de natuur geweld aandoet in zijn 'manie om aaneen te voegen,

te verenigen ... Jouw objecten ...' Als hij terug naar huis gaat, ziet hij dat hij het licht in zijn atelier heeft laten branden: 'Hij stelde zichzelf aan tafel voor, zoals de mensen hem konden zien, en plotseling voelde hij zich diep bedroefd.' Thuisgekomen ziet hij in een hallucinatie hoe zijn lichaam wordt overwoekerd door littekens.

De man aan het raam is toeschouwer in eigen leven. In de ontmoetingen die volgen, komt hij meer en meer los van de realiteit te staan. Zijn crisis komt tot een uitbarsting als hij hoort dat zijn vriendin Irene, met wie hij gebroken heeft, een kind van hem verwacht en hij begrijpt dat hij ook van dit nieuwe leven is afgesneden. In de hallucinatie die volgt, keren alle personages die hij op zijn dooltocht heeft ontmoet, terug zonder dat hij erin slaagt met iemand van hen contact te maken. De vervreemding is volledig. Om aan de nachtmerrie een einde te maken, gaat hij naar zijn atelier om daar zijn werk te demonteren en op materiaal te sorteren: de natuur heeft het gewonnen van de kunst, de orde keert terug in zijn leven. Hij ruilt het kunstenaarschap in voor een baantje bij de posterijen. De rust is betrekkelijk. In zijn pauzes blijft hij lange wandeltochten maken. Het onbegrip van zijn schaftende collega's verdwijnt al snel als blijkt dat 'ik toch nergens heenging'. Niettemin vindt hij in het prachtige vijfde en laatste hoofdstuk van het boek een vervulling van vriendschap en geluk, hoe wankel ook. Zijn vriendin Miriade is bezig blind te worden en vraagt hem haar bij te staan:

'- Zou je me willen helpen?
- Ja, ik geloof van wel.
- Alsjeblieft, doe het raam open.
Vertel me wat je ziet, vroeg Miriade.'

Het is een treffende metafoor van de verhouding tussen schrijver en lezer, voor wie een raam wordt opengedaan en die een beschrijving krijgt van wat daar te zien is. Soms onvolledig en gebrekkig, maar in gedeelde vreugde:

'- De man heeft z'n gezicht geheven alsof hij de lucht wil opsnuiven. Misschien zou hij zich van de aarde willen verheffen, maar de wind voert een ander verhaal aan. Het is vlakbij, hij heeft het onder handbereik.
- En dan, vraagt Miriade weer.
- Nu verwijdert hij zich. Het is alsof hij het heelal op z'n schouders draagt, maar zijn stap is vastberaden. Volgens mij zingt hij. Hij loopt naar een huis. Daar, aan een raam, wacht een blinde vrouw op z'n verhalen. Het kan nu elk moment gaan sneeuwen, maar ik weet niet hoe ik je dit licht moet beschrijven.'

De sneeuw zal het verhaal toedekken en uitwissen ... Totdat er alleen nog wit papier is, waarop een nieuw verhaal kan worden geschreven.

De man aan het raam ***telt 168 pagina's en verschijnt in mei in een gebonden editie met stofomslag (1000 ex.) bij uitgeverij Sherpa/Oog & Blik en kost f55, – / Bfr.1100. Alle boeken zijn genummerd, de eerste 150 nummers bevatten een gesigneerde zeefdruk en kosten ± f150 / Bfr. 3000.***

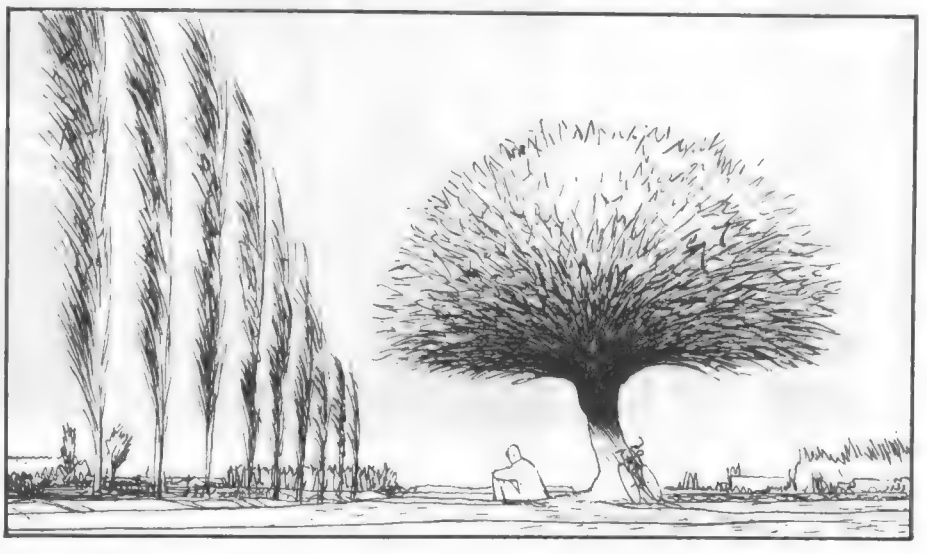

ALLEDAAGSE KRONIEKEN

SCENARIO door TONI CAPUOZZO en LORENZO MATTOTTI

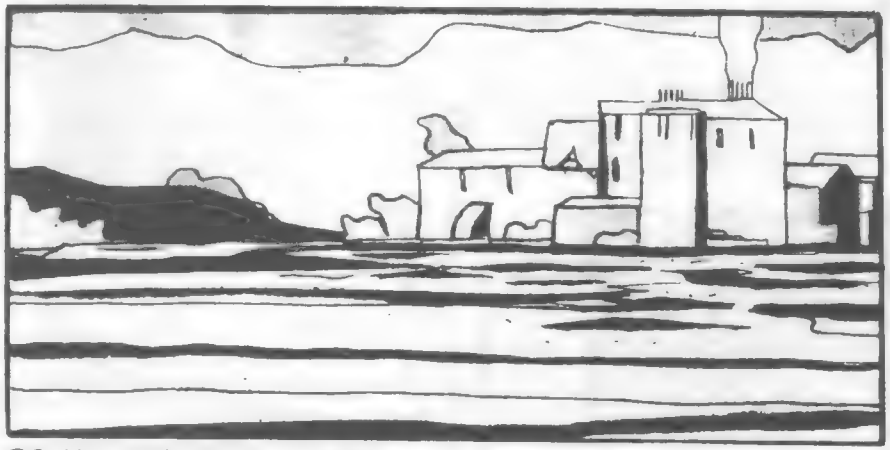

DE FAMILIE BERTO WORDT GEKWELD DOOR ZORGEN. DE ONGEVEER VIJFTIEN GEZINSLEDEN WONEN EN WERKEN OP HET AFGELEGEN PLATTELAND VAN FRIULI.

DE ONVERHARDE WEG DIE NAAR DE HUIZEN LEIDT, WORDT DOORKRUIST DOOR DE SPOORLIJN VENETIË - TRIËST.

DE TOEGANG TOT DE SPOORWEG WORDT AFGESLOTEN DOOR TWEE HEKKEN. DE SLEUTELS HIERVAN HEBBEN DE BERTO'S.

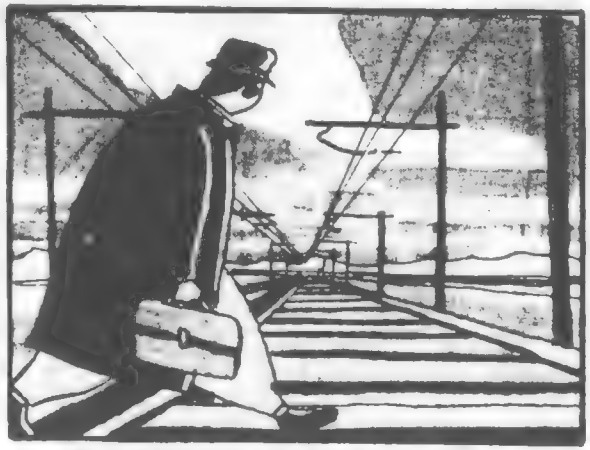

ALS ZIJ OVER WILLEN STEKEN, ZIJN ZE VERPLICHT OM HET HEK TE OPENEN EN DAN WEER AF TE SLUITEN.

ZE LOPEN OVER DE RAILS, OPENEN HET ANDERE HEK EN SLUITEN HET AF.

DE HUIZEN VAN DE BERTO'S ZIJN OMSTREEKS 1913 GEBOUWD DOOR DE OOSTENRIJKSE REGERING.* TOEN HET ENKELSPOOR WERD AANGELEGD REDEN ER MAAR WEINIG TREINEN. NU IS HET EEN DUBBELSPOOR EN HET KLEINE STATION VAN SCODOVACCA IS GESLOTEN. ER STOPPEN GEEN TREINEN MEER. TOEN EEN BERTO ENKELE JAREN GELEDEN OVERLEED WAS HET VOOR DE BEGRAFENISSTOET EEN RAMP OM AAN DE OVERKANT TE KOMEN.

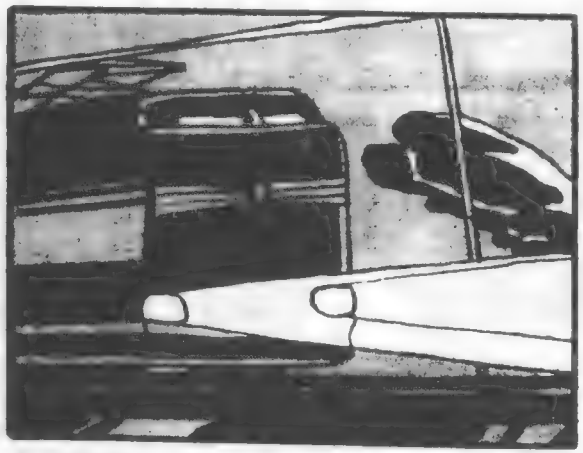

DE BERTO'S ZIJN BEZORGD OM HUN KINDEREN. TIJDENS MISTIGE WINTERNACHTEN STEKEN ZE OVER OP HET GEHOOR.

ZE LEREN HUN PERSOONLIJK SPOORBOEKJE UIT HET HOOFD EN VERVLOEKEN VERTRAGINGEN EN EXTRA TREINEN.

ALS ZE EEN LANGE REIS MOETEN MAKEN LETTEN ZE GOED OP. ZE MAKEN MOEILIJKE EN SIMPELE BEREKENINGEN. DE DROOM VAN DE BERTO'S IS EEN LOOPBRUG.

Friuli maakte tot 1918 deel uit van de dubbelmonarchie Oostenrijk-Hongarije.

JOOST SWARTE

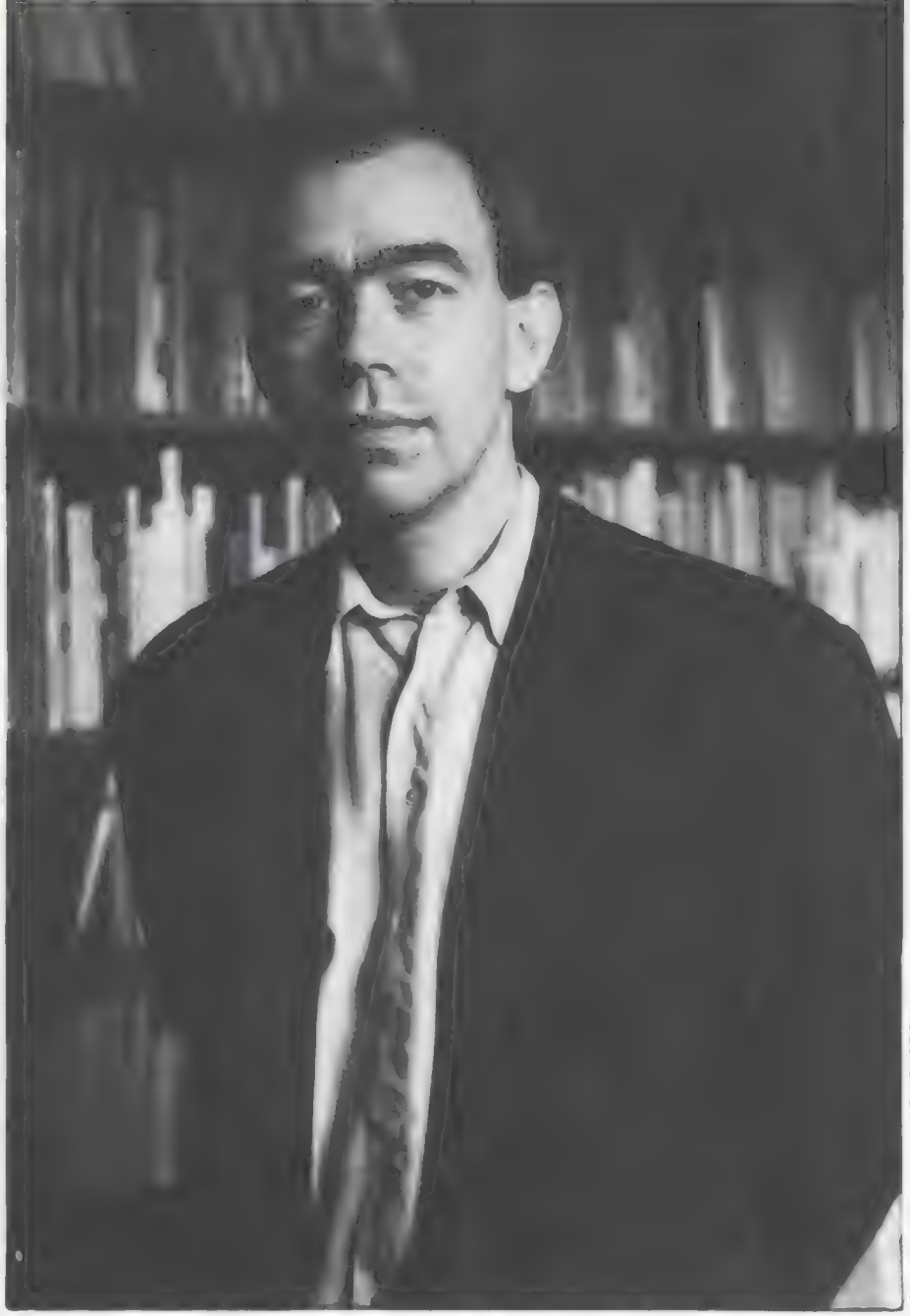

Foto PIETER VAN OUDHEUSDEN

Joost Swarte **is voorzitter van de nieuwe Stichting Beeldverhaal Nederland (SBN) en één van de initiatiefnemers van de Haarlemse Stripdagen, die op 15, 16 en 17 mei aanstaande voor het eerst zullen plaatsvinden. Marjolijn de Groot sprak met hem in zijn sfeervol atelier dat achter de Grote Markt ligt, midden in het oude centrum van Haarlem.**

door
MARJOLIJN DE GROOT

Allereerst een vraag over jouw werk: waarom wordt dat eerst in Frankrijk **uitgegeven en daarna pas in Nederland?**
Wist ik het maar. Ik weet alleen dat de beeldcultuur in Frankrijk altijd al veel ontwikkelder was dan in Nederland. Je had veel meer stripbladen in Frankrijk èn in België dan hier. Misschien dat de Beeldenstorm van 1566 hier schuldig aan is. Toen ik in 1967 met strips begon, waren er weinig mogelijkheden om te publiceren. Ik ben daarom in 1971 mijn eigen tijdschrift begonnen, *Modern Papier*, waarin jonge tekenaars hun werk kwijt konden. Dat was in de tijd dat de underground welig tierde. Dus wat deed je als undergroundblad, je stuurde de blaadjes naar geestverwanten in binnen- en buitenland in de hoop dat je weer een blaadje terug kreeg. In 1973 besloot ik om *Cocktail Comix*, een stripboek met werk van Nederlandse tekenaars samen te stellen. Een van de tekenaars, **Bernard 'Willem' Holtrop**, woonde in Parijs. Hij kwam in *Cocktail Comix* mijn werk tegen en liet het vervolgens aan de redactie van het Franse blad *Charlie* zien. De redactie was enthousiast over de dubbelzijdigheid van mijn werk: ik hanteerde een traditionele tekenstijl, maar ik permitteerde mij wèl de vrijheid van de undergroundstrip. Alles mocht en kon in de undergroundstrips en dat was nieuw. Mensen die de vrijheid van de underground waardeerden, ergerden zich echter meestal aan het slordige tekenwerk van diezelfde underground. Mijn werk beschouwden zij als een uitzondering. Dus vanaf dat moment publiceerde ik veel in Frankrijk. Omdat mijn werk daar wel door tijdschriften in kleur werd uitgegeven en in tegenstelling tot Nederland tegen een redelijk tarief, werd èn wordt al mijn werk nog steeds eerst in Frankrijk uitgebracht. Mijn Franse uitgever Futuropolis is vervolgens overgenomen door de literaire uitgever Gallimard. Een prettige bijkomstigheid is dat ze bij Gallimard striptekenaars boeken van beroemde schrijvers laten illustreren die bij hun in het fonds zitten. Het werk van **Céline** bijvoorbeeld wordt door **Tardi** geïllustreerd. Dit soort dingen kunnen volgens mij alleen maar in Frankrijk, waar de overheid bovendien veel geld stopt in het festival van Angoulème. Alles is anders in Frankrijk!

Is het initiatief **om de Haarlemse Stripdagen te organiseren van de grond gekomen om ook in Nederland een Angoulème te hebben?**
Het initiatief hiertoe is 2½ jaar geleden ontstaan toen het er opeens naar uitzag dat de Stripdagen, die op dat moment in Den Haag gehouden werden, niet meer door Het Stripschap georganiseerd zouden worden. Het werd te duur. En dan begin je als tekenaar na te denken of, hoe en waar het kan worden voortgezet.
Door mijn ervaringen met het Franse festival in Angoulème ben ik van mening dat zo'n stripevenement in een provinciestad als Haarlem plaats moet vinden. Je hebt in grote steden het probleem dat de mensen 's avonds na het sluiten van de boekenbeurs over de stad uitwaaieren. Stripliefhebbers, tekenaars en uitgevers zien elkaar daardoor nooit meer terug, terwijl het informele circuit

Na Haarlem wordt alles anders

rond zo'n stripboekenbeurs juist zo aantrekkelijk is. Je spreekt mensen zonder verplichtingen: je hebt geen haast, je drinkt wat met elkaar en je lost boven een goed glas wijn in een half uurtje problemen op waar je anders máánden over zou moeten faxen! Daarom is een provinciestad beter geschikt, die is kleiner en overzichtelijker zodat je elkaar terug kan vinden.
Verder is Het Stripschap er op de Stripdagen nooit aan toe gekomen tentoonstellingen professioneel aan te pakken, omdat dit een kostbare zaak is waar vakmensen voor nodig zijn. Dus dacht ik: als we nu die tentoonstellingen eens op een plek gaan organiseren waar allerlei culturele instellingen al eerder belangstelling hebben getoond voor stripverhalen. Dan zouden zij onmiddellijk kunnen aansluiten bij de boeken- en ruilbeurs en onder eigen verantwoordelijkheid een tentoonstelling gaan opzetten. Ik wist dat in Haarlem de directeur van het Frans Halsmuseum geïnteresseerd was, omdat ik een soortgelijk idee een keer met hem besproken heb naar aanleiding van een tentoonstelling van mijn eigen werk in de Vishal. Zo gezegd, zo gedaan. Ik ben opnieuw met hem gaan praten en hij was meteen enthousiast. Daarna ben ik gaan bellen en binnen een paar weken waren er zoveel enthousiaste mensen dat de gok gewaagd kon worden.

Hoe is de Stichting Beeldverhaal Nederland tenslotte tot stand gekomen?
Via **Martijn Daalder** begreep ik dat **Gerrit de Jager** ook rond liep met een initiatief, namelijk om een stichting in het leven te roepen die zich zou gaan inzetten voor het stripverhaal in het algemeen. De Jager dacht hierbij aan de oprichting van een bibliotheek en een informatiecentrum, de organisatie van workshops omdat er geen opleiding tot striptekenaar bestaat, promotie-activiteiten van de Nederlandse strip in het buitenland, juridische steun voor tekenaars die in auteursrechtelijke problemen komen, etc ...
De stichting zou min of meer gemodelleerd worden naar de bestaande Stichting Popmuziek Nederland. Martijn Daalder en ik hebben contact opgenomen met De Jager en al gauw bleek dat de mensen die hij had bedacht voor de bestuursfuncties van een toekomstige stichting op één of twee namen na overeen kwamen met onze gewenste bestuursleden. De conclusie was snel getrokken: laten we die twee zaken over elkaar heen schuiven. Je begrijpt dat een gesprek met alle kandidaat-bestuursleden snel geregeld was en er ontstond een stichting: Stichting Beeldverhaal Nederland.

Wat is de uiteindelijke doelstelling **van de SBN geworden?**
De SBN is een algemene stichting die als belangrijke activiteit het organiseren van de Haarlemse Stripdagen heeft. Het grote voordeel is dat straks de ruimte van Stichting Beeldverhaal Nederland gebruikt kan worden voor documentatie en administratie en als contactpunt voor de Stripdagen.
We hebben subsidie aangevraagd bij W.V.C., maar de Raad van de Kunst heeft op de eerste aanvraag negatief besloten. Hun argumentatie luidde dat de strip ingebed was in commercie en zij nog niet wisten of het voor de overheid wel wijs was om zich daarmee te gaan bemoeien. Dat lijkt mij een idioot argument want dat gaat bijvoorbeeld ook op voor de film. Dat was dus heel jammer, omdat het werk van de oudere tekenaars die komen te overlijden gewoon in de prullenbak gegooid wordt. Er is veel kennis en materiaal aanwezig dat je ergens moet bundelen en opslaan, anders verdwijnt het echt spoorloos omdat de familie van tekenaars vaak niet weet wat de waarde is van nagelaten spullen. Het zou een goed moment zijn om nú met zo'n documentatiecentrum te beginnen.

Hoe wordt het medium strip volgens jou benaderd?
Het grote verschil met de literatuur is dat daar een literatuurwetenschap en een literatuurkritiek bestaan en dat dit in de strip niet of nauwelijks het geval is. Er zijn wel journalisten die gespecialiseerd zijn in strips, maar in het algemeen spreken zij ook in termen die ontleend zijn aan de literatuur, aan de beeldende kunst of aan de film. Vaak is dus de terminologie van stripdeskundigen onderling totaal verschillend. Dit zou typisch een onderwerp kunnen zijn voor de SBN: een dictionaire maken voor stripkritiek.
Ook het stimuleren van cultuurhistorisch onderzoek is een onderwerp dat de SBN nastreeft. Zulk onderzoek bestaat nauwelijks en is vaak onderhevig aan allerlei vooronderstellingen. Zo was er onlangs in het New Yorkse Museum of Modern Art een tentoonstelling die *High Art Low Art* heette. **Roy Liechtenstein** hoorde bijvoorbeeld bij de hoge kunst, terwijl de comics, waaraan hij zijn afbeeldingen ontleende, tot de lage kunst werden gerekend. Dat is dus een merkwaardig onderscheid, want los van de kwaliteit die comics hebben (en daar wil ik niet te min over doen: het is wel een produktiekunst, maar net zoals er hele goede televisieseries bestaan, zijn er ook uitstekende stripseries), gingen de samenstellers helemaal voorbij aan het feit dat ze een compleet kunstmedium in de hoek zetten. En dit, terwijl binnen het medium strip dingen gebeuren waarbij de zogenaamde 'high art' zijn vingers zou aflikken! Want net zoals 90% van de boeken en schilderijen rommel is en maar 10% kunst en waardevol, geldt die verhouding evenzo goed voor de strip.
Ik constateer zo vaak dat mensen binnen culturele instellingen en zèlfs prestigieuze musea helemaal niets, maar dan ook niets, van de strip afweten. Treurig! Maar dit wordt na de Stripdagen Haarlem gelukkig allemaal anders!

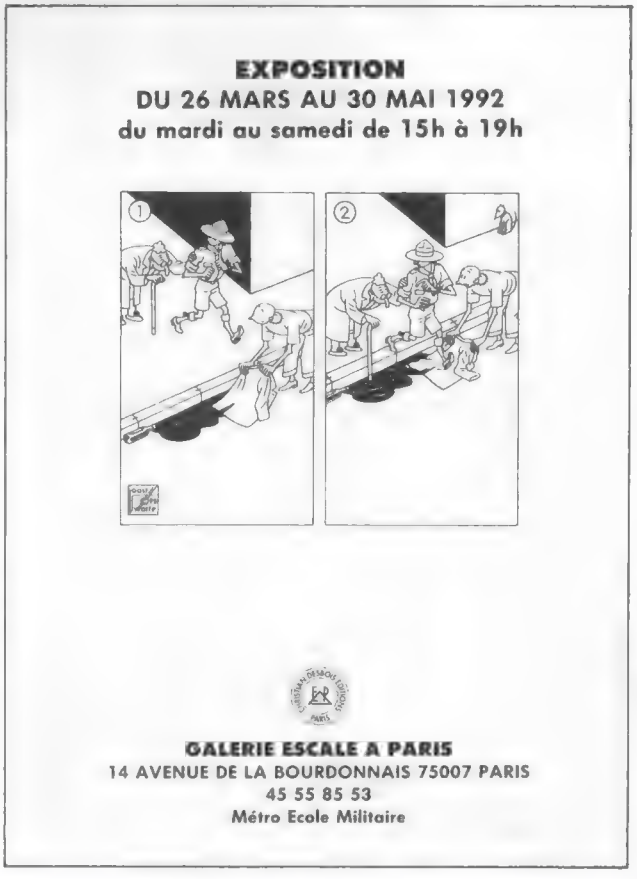
EXPOSITION
DU 26 MARS AU 30 MAI 1992
du mardi au samedi de 15h à 19h
GALERIE ESCALE A PARIS
14 AVENUE DE LA BOURDONNAIS 75007 PARIS
45 55 85 53
Métro Ecole Militaire

Uitnodiging voor een tentoonstelling van Joost Swarte in Parijs, die nog de hele maand mei te zien is.

Op 15, 16 en 17 mei vinden voor het eerst de *Stripdagen Haarlem* plaats. Haarlem is bij uitstek de stripstad van Nederland: een stad van drukkerijen en uitgeverijen, Godfried Bomans **en** Frans Piët. **De talloze evenementen die georganiseerd worden, vinden plaats op diverse lokaties in het centrum van de stad met de Grote Markt als middelpunt. Een aantal activiteiten zijn eerder begonnen of lopen langer door. Tijdens de Stripdagen zal de nadruk liggen op de kunstzinnige, culturele waarde van de strip. De doelstelling van de Stripdagen Haarlem is het bevorderen van kennis en waardering voor de strip in het algemeen en voor die uit het Nederlandse taalgebied in het bijzonder. Het ligt in de bedoeling dit veelbelovende, tweejaarlijkse festival te laten alterneren met een festival in Vlaanderen.**

Initiatiefnemer van de Stripdagen Haarlem is Stichting Beeldverhaal Nederland. De S.B.N. is in april 1991 opgericht door gezamenlijke belanghebbenden in de stripwereld en gaat zich bezig houden met het verzorgen van informatie en documentatie over het beeldverhaal in de ruimste zin van het woord. De instelling zal zich in dit kader gaan belasten met het opzetten van een permanent documentatie- en informatiecentrum, de archivering van stripmateriaal, de oprichting van een stimuleringsfonds en de verzorging van opleidingsfaciliteiten voor tekenaars en de organisatie van de Stripdagen Haarlem.

Enkele hoogtepunten van de Stripdagen Haarlem:

Boekenbeurs, ruilbeurs en veiling
Het Stripschap regelt op de Haarlemse Stripdagen de boeken- en ruilbeurs en de veiling. De boekenbeurs, waar vele uitgevers en winkeliers present zullen zijn, vindt plaats op zaterdag 16 en zondag 17 mei van 10.00-17.00 uur in een grote tent op de Grote Markt. Op de boekenbeurs zal het Stripschap met een stand aanwezig zijn, waar tevens tal van jonge tekenaars die in Wartaal publiceren zich presenteren. Ook Stripschrift geeft acte de présence. De ruilbeurs, waarvoor velen zich hebben ingeschreven, speelt zich af in het merendeel van de zalen en gangen van het Concertgebouw en in het Gebouw Zang en Vriendschap. De veiling is in het Concertgebouw. Er worden telkens 75 kavels geveild, waarna er 3 kwartier pauze is. Net als de boekenbeurs zijn de ruilbeurs en de veiling op 16 en 17 mei te bezoeken van 10-17 uur.

Robert Crumb komt er aan.

De wereld volgens Crumb
Deze grote overzichtstentoonstelling van de Amerikaanse striptekenaar **Robert Crumb** (1943) is van 10 mei t/m 21 juni te zien in het Teylers Museum en was eerder het hoogtepunt op het internationale stripfestival van Angoulème. Er zijn meer dan honderd originele tekeningen en talrijke door het werk van Crumb geïnspireerde objecten op deze speciaal vormgegeven tentoonstelling te zien. Robert

Crumb is in Nederland bij het grote publiek bekend geraakt door de verfilming van zijn stripheld *Fritz the Cat* (1972). Maar vele lezers en verzamelaars over de hele wereld kennen Crumb al langer door zijn andere striphelden, die als symbolen van de undergroundcultuur gelden. Vooral de zeer vrije manier waarmee hij zich uit, zoals in de illustraties van zijn waanvoorstellingen, en zijn fantasierijke humor hebben gezorgd voor een zeer spectaculair oeuvre. Ter gelegenheid van deze tentoonstelling verschijnt bij uitgeverij Oog & Blik een verzameling, in het Nederlands vertaalde stripverhalen van Crumb onder de titel *Natuurlijk*. Naast voornamelijk recente, realistisch getekende, verhalen zijn in de bundel ook *Mr. Snoid en Mr. Natural* opgenomen (80 pagina's, circa *f*30/Bfr.600).

Theo van den Boogaard, representatief overzicht in het Frans Halsmuseum

'Taal en teken' van Theo van den Boogaard

Het Frans Halsmuseum houdt in de Vishal op de Grote Markt van 16 mei t/m 23 augustus een tentoonstelling van het werk van **Theo van den Boogaard** (1948). Er wordt een representatief overzicht geboden van zijn zeer uitgebreide en uiterst verzorgde tekenwerk: veel stripverhalen waaronder *Sjef van Oekel*, illustraties, reclamewerk (onder andere voor de N.S.) en ander, vrij werk. Van den Boogaard heeft zich vanuit de underground ontwikkeld tot een veelzijdig tekenaar die het stijlexperiment niet uit de weg gaat. In 1989 ontving hij de Stripschapprijs voor zijn gehele oeuvre. Bij uitgeverij Het Raadsel/De Harmonie verschijnt naar aanleiding van de tentoonstelling een ruim geïllustreerde monografie.

Glen Baxter: de Monty Python van de tekenkunst

Van 8 t/m 31 mei is bij Galerie Tanya Rumpff een tentoonstelling te zien van werken op papier van **Glen Baxter** (1944). Deze Engelse 'schrijver, tekenaar en schilder' heeft een scherp oog voor absurde situaties en beschikt over een zeer verfijnde humor. In zijn tekeningen gebruikt hij een effen techniek, geïnspireerd door illustraties van ouderwetse jongensboeken, waarbij hij ongerijmde ondertitels schrijft. De wereld van Baxter is er een van ogenschijnlijke oubolligheid en clichés: kostschoolmeisjes en -jongens, Britse huiskamertaferelen en kolonels in de wildernis. Maar telkens blijkt er iets niet te kloppen. Door zijn soms absurde teksten of haast onopvallende details in de tekeningen, krijgen ze de voor Baxter typische surrealistische werking. Daarmee is Baxter de Monty Python van de tekenkunst.

Glen Baxter, ogenschijnlijk onthullend

Peter Pontiac-dag

Het Patronaat, Haarlems poppodium, is een plek die bij uitstek geschikt is voor een **Peter Pontiac**-dag, de tekenaar die een meester is in het vastleggen van bloed, zweet en tranen van het rock 'n' roll-bestaan. Op 16 mei kan de bezoeker kennis maken met dit undergroundfenomeen uit Nederland. Pontiac (1951) illustreert in zijn werk op tijdloze wijze de wisselingen van tegenculturen (hippietijd, punk, dope-scene), in het bijzonder de rock 'n' roll. Het avond- en nachtgebeuren van deze dag zal laten zien hoezeer de rockcultuur met de strip is verweven, aangevuld met Pontiac's persoonlijke vinyl-voorkeuren en live-muziek.

Programma-overzicht Stripdagen Haarlem 1992:
Indien geen entree staat vermeld, is de toegang gratis.
Adressen worden maar één keer genoemd. Dit programma-overzicht is onder voorbehoud. Bij het te persen gaan van dit nummer waren nog niet alle gegevens bekend. Bel voor meer informatie 023 - 17 11 11 (alleen donderdag en vrijdag), of schrijf een briefje naar S.B.N., Postbus 132, 2000 AC Haarlem. Informeer zonodig op de Stripdagen zelf.

Boekenbeurs, Ruilbeurs en Veiling:
- Boekenbeurs, in tent op de Grote Markt;
- Ruilbeurs in Concertgebouw (hoek Klokhuisplein/Grote Markt) en gebouw Zang en Vriendschap (Haarlemse Jansstraat);
- Veiling in Concertgebouw. Open: 16 en 17 mei van 10-17 uur. Entree: *f*8,50/Bfr.170 (volwassenen); *f*5,-/Bfr.100 (personen onder de 1.50 meter); kinderen beneden de 4 jaar gratis.

Tentoonstellingen:
- Tentoonstelling **Robert Crumb**, Teylers Museum, Spaarne 16, Haarlem, 9 mei t/m 21 juni. Entree: *f*6,50/Bfr.130; *f*4,50/Bfr.90 (met entreebiljet Boekenbeurs, CJP, 65+), *f*2,50/Bfr.50 (museumjaarkaart), *f*3/Bfr.60 (tussen 5-15 jaar), tot 5 jaar gratis;
- Tentoonstelling **Theo van den Boogaard**, Vishal, Grote Markt, 15 mei t/m 23 augustus;
- Expositie **Glen Baxter**, Galerie Tanya Rumpff, Spaarnwouderstraat 74, 7 t/m 31 mei;

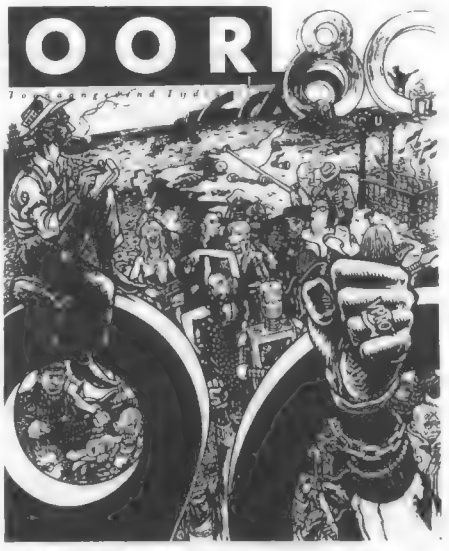

Peter Pontiac, nu zelf op het poppodium

Tentoonstelling van François Schuiten

- Expositie **Jonge Honden NL** (Stripschrift), Stadsbibliotheek, Doelenplein 1, 15 mei t/m 5 juni;
- Expositie Blueberry-Moebius-originelen-unica's, Galerie Ruyssenaars, Jacobijnestraat 22, 15 t/m 19 mei;
- Tentoonstelling **Edmond Baudoin** (uitgeverij Sherpa), Text en Uitleg, Donkere Spaarne 7, 15 t/m 17 mei;
- Expositie **Wasco**, Galerie Schouten en De Vries, Burgwal 2;
- Expositie **Joost Veerkamp**, Stripwinkel De Jacobijn, Paarlaarsteeg 5, 15 t/m 17 mei;
- Tentoonstelling **Bert Bus**, De Jacobijn, vanaf 2 april;
- Expositie **Schuiten**, Aula Stedelijk Gymnasium, tegenover Prinsenhof 3;
- Expositie **Ça, c'est la France** (Franse Ambassade en Maison Descartes), tijdens de Stripdagen in Aula Stedelijk Gymnasium;
- Expositie **Carol Voges**/*Pa Pinkelman*-tekeningen, Stichting Beeldende Kunst, Gedempte Oude Gracht 121, 15 t/m 17 mei;
- Expositie **Daan Jippes**, Stichting Beeldende Kunst, 15 t/m 17 mei;
- Expositie **Ed van Schuijlenburg**/*Donald Duck*-tekeningen, S.B.K., 15 t/m 17 mei;
- Expositie **Harry Balm**/*Galerij der Groten*, Kunstzalen Heerkens Thijssen, Wagenweg 6, 15 t/m 17 mei;
- Expositie *Kreater*; kindertekeningen naar aanleiding van stripproject op school, Radio Haarlem, Kleine Houtstraat 11a, 15 t/m 17 mei;
- Expositie **Pim Scheelings**, Discotheek Dwiezels, Smedestraat, 15 t/m 17 mei. Openingsfeest op 14 mei;

Stripwinkel Blunder
Oudegracht 203
3511 NH Utrecht
Telefoon/Fax:
030–311461

Blunder Bestelhuis
Postbus 14144
3508 SE Utrecht

Een greep uit de overige activiteiten tijdens de Stripdagen:
- **Peter Pontiac**-dag, Patronaat, Zijlsingel 2, 16 mei. Entree: korting met entreebiljet boekenbeurs;
- Lezingen Teylers Museum: **Martijn Daalder** en **François Schuiten** (16 mei), **Henk Kuijpers** (17 mei), in de Gehoorzaal. Entree: entreebiljet Teylers Museum;
- Preview Holland Animation Film Festival, Toneelschuur, Smedestraat 23, 15 t/m 17 mei. Entree: film: *f*10/Bfr.200; *f*8/Bfr.160 (entreebiljet boekenbeurs, CJP). Het Holland Animation Film Festival dat twee weken later in Utrecht gehouden wordt, zal alvast een selectie van animatiefilms vertonen;

Hoera, de nieuwe Heinz is er ook in Haarlem!

- Optreden **Kamagurka & Herr Seele**, Toneelschuur, 16 mei. Aanvangstijd: 20.30 uur;
- Verbouwing Café Studio door **Hein de Kort**, **Eric Schreurs** en uitgeverij CIC, Grote Markt;
- *Sjors & Sjimmie Stripblad*-dag (uitgeverij Big Balloon), Egelantier, Gasthuisvest 47, 16 mei;
- *Disney*-dag, Houtplein, 16 of 17 mei;
- N.Z.H. (Noord-Zuid-Hollandse Vervoer Maatschappij): reclame van uitgevers op de stadsbussen; gratis vervoer in de stad; info-leesbus van Casterman;
- Rederij Naco, stripboot, tegenover Teylers Museum;
- Rederij Haarlem, striplunches op 16 en 17 mei, Spaarne tegenover nummer 11;
- **Marten Toonder**-restaurant, Stationsrestauratie;
- City Haarlem (winkeliersvereniging) met strippoppen, stripstraatnamen, stripetalages en stripwedstrijden;
- Carillon: een speciaal voor de Stripdagen gecomponeerde compositie wordt ten gehore gebracht op het carillon van de Grote Sint Bavo Kerk op de Grote Markt;

Aanwezige Striptekenaars/-scenaristen op één van de Stripdagen:
Teylers Museum: **Robert Crumb**;
Vishal: **Theo van den Boogaard**;
Galerie Tanya Rumpff: **Glen Baxter**;
Galerie Ruyssenaars: **Moebius**;
Galerie Text en Uitleg: **Baudoin**;
Stripwinkel De Jacobijn: **Bert Bus** en **Joost Veerkamp**; S.B.K.: **Daan Jippes**, **Eddy van Schuijlenburg**, **Carol Voges**;
Toneelschuur: **Kamagurka & Herr Seele**;
Boekenbeurs Grote Markt: **Don Lawrence**, **Dick Matena**, **Martin Lodewijk**, **Henk Kuypers**, **Robert van der Kroft**, **Wilbert Plijnaar**, **Kees de Boer**, **Gerard Leever**, **Peter de Wit**, **Eric Heuvel**, **William Vance**, **Peter de Smet**, **Theo van den Boogaard**, **Gerrit de Jager**, **Jan Bosschaert**, **Luc Cromheecke**, **Carry Brugman**, **Aloys Oosterwijk**, **Hanco Kolk**, **Jacques Post** (Big Balloon); **Luc Cromheecke**, **Gerrit de Jager** (Dupuis), **Willy Linthout**, **Michel Schetter**, **Jack Staller**, **Leo Immerzeel** (Betapress); **Schuiten**, **Boucq**, **Baudoin**, **Mattotti**, **Gilbert Shelton**, **Kamagurka**, **Herr Seele**, **Bob de Moor**, **Johan de Moor** (Raadsel/Casterman); **Hein de Kort**, **Eric Schreurs** (CIC); **Eddy de Jong**, **René Windig** (Gezellig en Leuk), **Jan Kruis** (Joop Wiggers); **Joris**, **Venunzi**, **Charles** (Glénat).

AGENDA

t/m 9 mei
Expositie 'Spina Dorsale' (Vrouwenruggen) van Jan Bosschaert, Professor Ich, Amsterdam.
t/m 30 mei
Expositie 'Swarte Dessinateur', Galerie Escale à Paris, Avenue de la Bourdonnais 14, Parijs, Frankrijk.
t/m 6 juni
Expositie Pierre Clément, Galerie Lambiek, Amsterdam.
7 t/m 31 mei
Expositie Glen Baxter, Galerie Tanya Rumpff, Haarlem.
8 t/m 31 mei
Expositie 'Muziek in de strip' met werken van Louis Joos, Dick Matena en Frank Margerin, Gemeenschapscentrum, Dapperheidsplein 7, Anderlecht, België.
9 mei t/m 21 juni
Expositie Robert Crumb, Teylers Museum, Haarlem.
9 t/m 12 mei
Comic Salon, Barcelona, Spanje.
10 t/m 30 mei
Tentoonstelling 'Illustratie '92' van de Nederlandse Illustratoren Club, Stedelijk Museum, Amsterdam.
14 t/m 17 mei
Euro Comics, The 1st Comic Book Exhibition For Central and Eastern Europe, The Palace 'Exhibition Grounds', Praag, Tsjechoslowakije.
15 t/m 17 mei
Stripdagen, Haarlem.
15 t/m 19 mei
Expositie Moebius, Galerie Ruyssenaars, Haarlem.
15 mei t/m 5 juni
Stripschrift-expositie 'Jonge Honden NL', Centrale Bibliotheek, Doelenplein 1, Haarlem.
15 mei t/m 23 augustus
Overzichtstentoonstelling Theo van den Boogaard, Frans Halsmuseum, De Vishal, Haarlem.
25 mei t/m 10 juni
Expositie Stefan Verwey, Cultureel Centrum De Lindenberg, Nijmegen.
28 t/m 31 mei
Stripfestival, Valencia, Spanje.
6 t/m 8 juni
Stripgebeuren, Kortrijk, België.
18 t/m 21 juni
Comic Salon Erlangen, Duitsland.
18 t/m 21 juni
Festival International de la Bande Dessinée, Sierre, Zwitserland.
28 juni t/m 31 juli
Expositie Stefan Verwey, Kritzraedthuis, Sittard.
18 juli t/m 2 augustus
7e Stripfestival, Koksijde, België.
1 augustus
5e Tekenaarsdag Het Stripschap, Trianon, Utrecht.
4 en 5 september
7e Brabants Stripspektakel, Valkenswaard.
16 t/m 18 oktober
De Stripdagen, Het Turfschip, Breda.

Bits & Pieces

MOK

Ik geef u een citaat. Uit Elsevier. Het blad dat altijd rechts van de vangrail rijdt. Het is 5 oktober 1991. Aan de pen is scribent G. Philip Mok. In een nogal zelfingenomen artikel over Shamir, het opperhoofd van Israël. En, Mok mokt. Over Peyo.
En hoe! De striptekenaar wordt weer eens vogelvrij verklaard.
Daar gaat-ie. Elsevier pagina 39.
'Shamir heeft vele bijnamen. Hij wordt DE SMURF genoemd, naar de grappige kleine, huppende, door vader Abraham aan het zingen gebrachte poppetjes van de overigens – getuige zijn aflevering Het Onzalig Land – antisemitische Belgische striptekenaar Peyo, die ironischerwijs ook in Israël populair zijn geworden.'
Zo da's link. Theo van Gogh, die schrijver-filmer-columnist is net veroordeeld voor een getinte publikatie. Maar Peyo?
Zit er soms een klein blauw mannetje, scheve zwarte haarlok met borstelsnorretje in het verhaal, peins ik.
Nee!
Opruiende taal?
Nee!
Een hakenkruis?
Nee!
Een Berlijnse muur uitgedost als klaagmuur?
Nee!
Een scud-raket?
Nee!
Merkwaardig getekende smurfen dan?
Nee!
Wat zit er dan in hemelsnaam in wat zo antisemitisch is? Die smurfentaal is net swahili. Ik bel de peetvader van de stripwereld.
'Dordrecht!'
'Ah, die Peetpa. Moet je luisteren.' Ik citeer even.
Nadat aan gene zijde de telefoonhoorn z'n roodgloeiende temperatuur weer wat kwijt is, volgt een kort relaas.
'Ik heb dat Onzalig Land gelezen. Niets kunnen vinden. Wat een gelul van die Mok. Het moet maar eens afgelopen zijn. Altijd worden wij tekenaars zomaar door de stront gehaald. En, wie Peyo kent, weet dat het geen antisemiet is.'
Nou, duidelijker gaat niet.
Maar hoe zit het dan? Opeens weet ik het! Het moet die smurfentaal zijn! Dat gelazer met die werkwoorden en die zelfstandig naamwoorden. Ik smurfde me een ongeluk al die smurf, maar nu smurf ik het. Dat is het!
Die Mok heeft gewoon voor elk woordje 'smurf' datgene gelezen wat hem uitkwam. Maar hij moet wel naar de plaatjes blijven kijken.
Een willekeurig voorbeeld. Stel op een plaatje loopt een smurf in de woestijn. Aan de horizon waait zand op. Zegt een buitenbeeldsmurf: 'Let maar op, straks komt er een vreselijke smurf die over je smurf smurft en dan ben je smurf.' Ofwel, een vreselijke zandstorm die over je kop raast en dan ben je bedolven.
Ik sluit niet geheel uit dat de Mokken in onze maatschappij daar willens en wetens lezen: 'Straks komt Shamir die over je kop schiet en dan ben je dood.'
Op die manier maak je met de smurfentaal zo tien verschillende albums. Eén anti-amerikaans, één anti-GOS, één anti-arabier en één anti-hollander om maar wat te noemen.
Daar ligt overigens een gouden uitbreidingsmarkt voor Peyo. Vanuit het smurfs vertaalde losse tekstboekjes bij elk album. Met voor elke sektarische doelgroep een geheel eigen tekst. Dus een smurf in een gemotoriseerde rubberboot kan achtereenvolgens dienst doen voor Greenpeace, marine, vrijheidsstrijders, mosselkwekers, rijkswaterstaat en eskimo's. Zijn ballontekst 'Wij smurfen het' luidt achtereenvolgens 'wij redden het', 'wij bewaken het', 'wij beschieten het', 'wij vangen het', 'wij pompen het' en 'wij bevriezen het'.
Wordt hier zonder vorm van proces, door een verblinde Israël-supporter, een striptekenaar tot misdadiger bestempeld?
Ja!
Is dat leuk? Mag dat dan wel zomaar?
Nee!
Als ik Peyo was, zou ik die Mok voor de rechter smurfen.

Ben Bits

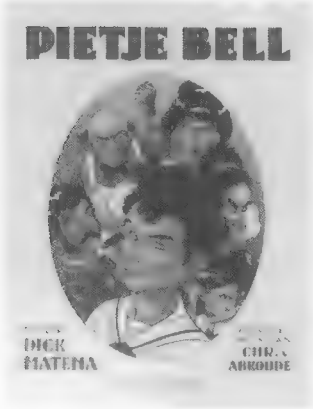

Pietje Bell

Matena (naar Van Abkoude)
Big Balloon 1992
ISBN 90-542-5181-6 (h.k.)
ISBN 90-542-5191-3
Prijs f 15,95 / Bfr.315 (h.k.)
f 7,50 / Bfr.150
(48 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Na de succesvolle verstripping van *Kruimeltje* en *Dik Trom* heeft **Dick Matena** nu het eerste album van *Pietje Bell* uitgebracht. Het origineel verscheen voor het eerst in 1914 en werd in later jaren nog gevolgd door zeven andere Pietje Bell-delen. Meer dan één miljoen boeken werden er tot op heden verkocht. Vanaf zijn verschijning was Pietje Bell meteen een succes, ondanks – of misschien dankzij – het feit dat deze papieren held door de meeste recensenten weinig gunstig werd beoordeeld. Een (al te?) ijverige recensent telde ooit het aantal kwajongensstreken in het eerste Pietje Bell-leesboek bij elkaar op, om aldus op zo'n honderdvijftig streken te komen.
Voordat Dick Matena zich dan ook aan zijn favoriete jeugdboek 'waagde', moet hij ongetwijfeld een waslijst van kwajongensstreken genoteerd hebben om daaruit een keuze te maken voor het stripverhaal. In wezen een lastige taak, omdat de inhoud van het origineel geen geweld mocht worden aangedaan. Bovendien zou het letterlijk volgen van de originele Pietje Bell praktisch vrijwel onmogelijk zijn. Bij vriend en vijand van dit Rotterdamse kwajongetje zou het stripverhaal dan de keel gaan uithangen. Wat dat betreft is het verstrippen van de vervolgavonturen van Pietje gemakkelijker, daar er meer één lijn in het verhaal te ontdekken valt, iets dat bij het lezen van het Dik Trom-epos eveneens valt waar te nemen.
Voor de stripversie van Pietje Bell heeft Matena het verhaal in stukken verdeeld, om deze naderhand al dan niet in een andere volgorde te plaatsen. Zo is het verhaal één geheel geworden, afgewisseld door 'gags', een kolfje naar de hand van Dick Matena.
Pietje Bell is het tweede kind, noem het maar een nakomertje, van schoenmaker Bell. Deze heeft een schoenmakerij in de Breestraat en zingt wanneer het hem uitkomt, dus vaak. Zijn bijnaam is dan ook Jan Plezier. Verder is er Marie, Bells zes jaar jongere vrouw, en de dochter Martha, die onderwijzers wordt. Bells grootste opponent is drogist Geelman, een man met een zwartgallig humeur. Ook Cato, Jan Pleziers zuster uit Delft, is bepaald niet het toppunt van vrolijkheid. Ze is o zo zuinig en allerminst een schoonheid. In dit eerste verhaal komen we ook nog Paul Velinga tegen, de Hagenaar met wie Martha uiteindelijk trouwt, en meester Ster, Pietjes liefste meester.
Pietje haalt altijd kattekwaad uit zonder dat het de bedoeling is dat er iets mis gaat. Hij maakt van zijn hart geen moordkuil en jaagt daardoor (steeds dezelfde) mensen tegen zich in het harnas. In tegenstelling tot het 'lees'-boek is Pietje al een jaar of zes wanneer Matena's Pietje Bell begint. De lezer van het stripalbum leest dus niet hoe Bell op de tweede dag na de geboorte van de kleine Piet een hobbelpaard en een sabel koopt om zijn spruit te verwennen of hoe Pietje zoek is en uiteindelijk slapend onder de bedstee wordt teruggevonden. Hier en daar heeft Matena de loop van het verhaal herschreven. Zo verstopt Pietje Hansje, het jongste broertje van Paul Velinga, onder een strandstoel om dan daarna net te doen alsof deze dreigt te verdrinken. In Matena's versie komt Hansje helemaal niet voor en denkt iedereen dat Pietje verdrinkt. Ook belandt Pietje op een gegeven moment in de 'leeuwekooi'. In het originele werk doordat hij een gaslamp heeft vernield en vervolgens Geelman omver heeft gelopen; in Matena's versie doordat hij op een wat al te handige manier aan een ijsco komt. Zo zijn er meer verschillen en juist daardoor is het interessant het boek te vergelijken met het origineel.
Matena is er voor de zoveelste maal in geslaagd een verhaal zo weer te geven dat het tijdsbeeld en de karakters van de hoofdpersonen gelijk zijn gebleven aan het origineel. Pietje is in de versie van Matena het 'dandy'-jongetje, zoals illustrator **Jan Rinke** hem aan het begin van deze eeuw neerzette: matrozenpak, strik en keurig gepoetste schoenen. In de ogen van vader Bell een heerlijke kwajongen; in de ogen van de overige opvoeders een 'moeilijk opvoedbaar kind'.
Heerlijk is het om in het album de grootste platen extra aandachtig te bekijken: het strand van Scheveningen met de oude pier, het Rotterdamse station waar vader en Piet tante Cato opwachten, het cacao-Driesengebouw enzovoort.
Matena's warm ingekleurde Pietje Bell eindigt met de letterlijk in het water gevallen verloving van Paul en Martha. **Van Abkoude** eindigt zijn Pietje Bell met een verhuizing. Pietje bestelt de grootste verhuiswagen – nog getrokken door paarden – om aldus te verhuizen naar de Herenstraat, waar de 'Bellen' een nieuwe toekomst tegemoet gaan. Nogmaals, een schitterend verhaal, prachtig weergegeven door Dick Matena.

KS

De Banjers 1 en 2

Franquin
Arboris 1991
ISBN 90-343-2274-2 (deel 1)
ISBN 90-343-2284-X (deel 2)
Prijs f 8,95 / Bfr.165
(48 pagina's, kleur, s.k.)

De Banjers zijn een nieuwe creatie van **André Franquin** en dat is belangrijk nieuws in de stripwereld. Op verzoek van **Christian Mauron** heeft Franquin de ontwerpen gemaakt voor de tekenfilmserie De Banjers (oorspronkelijk: *Les Tifous*). In Nederland zijn de uiteindelijke schetsen, cartoons en uitgewerkte storyboards door uitgeverij Arboris in twee delen uitgebracht.
Wie of wat zijn De Banjers eigenlijk? Het is een volkje dat in een geheel eigen wereld leeft, aparte gewoontes heeft en omringd is door een eigenzinnige natuur. Zo ziet geen enkel

huis er hetzelfde uit, maar vormt het zich naar het karakter van de Banjer die er in woont. Verder spreken alle Banjers dezelfde taal, maar toch drukt een ieder zich anders uit. De bomen kunnen er verliefd worden en er is een lawaairivier die dol is op grappen en grollen. De Banjergemeenschap kent allerlei uiteenlopende types. Drie Banjers staan centraal in de verhalen: de Wijze, de Gek en de Dichter.
Natuurlijk zijn er ook vijanden. Zo is er Zwartbeest die de Banjers wil vernietigen, raad kan vragen aan zijn Vervloekte Ziel en hulp kan krijgen van Noratlas, een grote, angstaanjagende vogel. En er is de Kropodil die in het moeras woont en zowel de banjers als Zwartbeest aanvalt.
De hele opzet van De Banjers doet mij sterk denken aan *De*

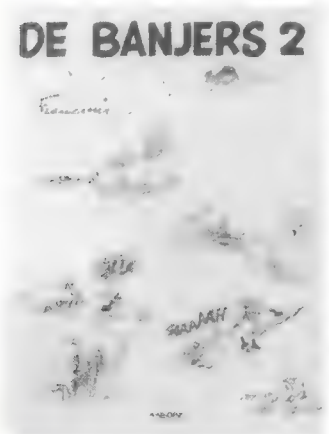

Smurfen. Maar daar waar De Smurfen in een eindeloze herhaling zijn gevallen, heeft Franquin de beschikking over een fantasiewereld waarmee hij vele kanten op kan. Wat dat betreft zijn de twee albums exemplarisch voor de gave van Franquin om zijn creaties op een meesterlijke manier weer te geven. De twee albums van De Banjers zijn daarom een must voor iedere Franquin-verzamelaar en voor elke tekenfilmfanaat. Voor de stripliefhebber die Franquin een warm hart toedraagt, is het echter te hopen dat er ooit een stripversie uit zal komen. Want voor hem of haar zijn twee albums met enkel voorbereidend tekenwerk te weinig bevredigend om er bijna twee tientjes voor neer te moeten leggen.
Voorlopig zal iedere geïnteresseerde moeten wachten op de vertoning van de tekenfilm in Nederland. Wanneer dit gaat gebeuren, is helaas nog in nevelen gehuld. Volgens een woordvoerder van uitgeverij Arboris is het zelfs niet eens zeker dat een tekenfilmvertoning van De Banjers 'De Banjers' gaat heten!

RS

Roodbaard 25: Piraten in Indische wateren

Gaty & Charlier & Ollivier
Big Balloon / Alpen 1991
ISBN 90-542-5171-9
Prijs: f 9,95 / Bfr.190
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Denkend aan Roodbaard zie ik vierkante kaken langs mijn netvlies gaan, want als geen ander wist tekenaar **Victor Hubinon** met zijn stereotiepe koppen gedurende drie decennia de stripliefhebber aan zich te binden. Helden als *Buck Danny*, *Surcouf*, *Tiger Joe*, *Stanley* en het oorlogsepos *Tarawa* bepaalden het 'Dupuis-gezicht'.
Na het verscheiden van Hubinon mochten de volgende striptekenaars hun pennen stukbijten op de piraat Roodbaard: **Joseph Gillain** (Jijé), *Pellerin* en *Gaty*. Deze laatste tekenaar lijkt de erfenis nog het best te hebben verwerkt. Hij werkt vanzelfsprekend in dezelfde realistische stijl waar veel ruimte wordt gelaten aan de acties in volle zee, afgewisseld met close-ups van die overbekende koppen van Roodbaard; Erik, zijn geadopteerde zoon; Baba, de ontsnapte slaaf en Driepoot, de gehandicapte kwartiermeester en oude strijdmakker van Roodbaard.
De verhalen zijn praktisch alle volgens hetzelfde concept opgebouwd. In het begin kan het verhaal nog alle kanten uit; er is nog geen sprake van een vastomlijnd plan. In het middendeel neemt de intrige vastere vormen aan en in de apotheose worden de slechte elementen steevast geëlimineerd.
In voorliggend album hebben de piraten hun werkterrein verlegd van de Caraïbische zee naar de Indische Oceaan. De Zwarte Valk heeft een Engelse prooi verschalkt en voert dit schip triomfantelijk naar de Franse

enclave in zuid-oost Indië, Pondicherry. De gouverneur aldaar geeft de piraten opdracht om een einde te maken aan de mysterieuze verdwijningen van Franse schepen in het gebied tussen Ceylon (Sri Lanka) en Bourbon (Réunion). Aangezien er natuurlijk Engelse spionnen in het Franse kamp zijn geïnfiltreerd, worden Erik cum suis geregeld geattaqueerd. Met allerlei trucs worden de Engelsen en Singalezen in de luren gelegd. Dat daarbij dood en verderf worden gezaaid mag de pret niet drukken. Op theatrale wijze neemt een Engels officier afscheid van het leven nadat uit zijn aantekeningen duidelijk is geworden wie de verklikker is in het Franse kamp.
Ach, er is nog steeds niks mis met dergelijke stripverhalen. Ze zijn geschreven en getekend voor een zeer kamerbreed publiek, dat ook in casu weer voor een korte tijd aan de broodnodige ontspanning wordt geholpen.

RB

Het Koninginnetje

(Collectie Wordt Vervolgd Romans)
Servais
Casterman 1992
ISBN 30-303-8458-1
Prijs f 24,90 / Bfr.450
(112 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Tot nu toe stond **Jean-Claude Servais** bekend als auteur van prachtige verhalen die op het Ardense platteland spelen, bij voorkeur enkele decennia geleden (bijvoorbeeld *Bosliefje*, *De Almanak*). Nu is daar verandering in gekomen. *Het Koninginnetje* – Servais' nieuwste Wordt Vervolgd Roman – is nog wel in een klein Ardens stadje gesitueerd, maar het tijdskader is gewijzigd. Het verhaal speelt nu.
Teveel van de intrige verklappen zou zonde zijn, maar toch dit: tijdens de strijd om het burgemeesterschap worden geheimzinnige moorden gepleegd. Onderzoek naar de daders wijst de kolonie bijen van de burgemeester als schuldige aan. Dit eenvoudige uitgangspunt levert voldoende stof voor een spannend detective-verhaal, waarbij alles uiteindelijk anders uitdraait dan je aanvankelijk verwacht.
Servais heeft het magische element niet helemaal laten vallen. Diane en Aude, de dochters van de oude burgemeester, blijken meer dan een gezonde belang-

stelling voor hun bijen aan de dag te leggen. Welk geheim gaat schuil achter hun mysterieuze passie voor deze insekten?
Op het eerste gezicht is het misschien vreemd om Servais plots auto's, moderne huizen en zelfs een fabriek te zien tekenen, maar het getuigt van moed dat hij besloten heeft liever iets totaal anders te maken dan de zoveelste remake van *Bosliefje*. Wat dat betreft is *Het Koninginnetje* een definitieve breuk met zijn vroegere werk. De tekenstijl lijdt niet onder deze verandering van onderwerp. Opnieuw zijn Servais' zwart/wit tekeningen, met die fijne streepjes en bijzonder oog voor detaillering, van uitmuntende kwaliteit.
Het Koninginnetje is een nieuw meesterwerk op de tot nu toe al rijkelijk gevulde palmares van Jean-Claude Servais. Een aanrader.

JMM

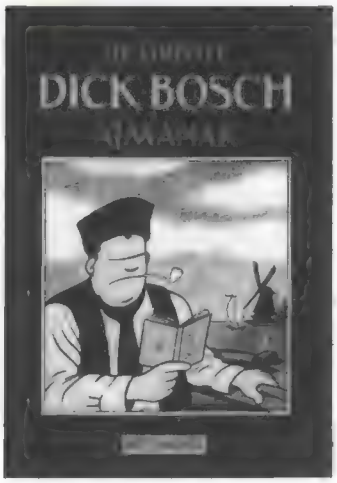

De groote Dick Bosch almanak

De Jong & Windig
Het Raadsel 1991
ISBN 90-73221-06-4
Prijs *f* 24,95 / Bfr.499
(88 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Voordat **René Windig** en **Eddie de Jong** ècht bekend werden met hun dagbladstrip *Heinz*, publiceerden zij in periodieken van uiteenlopende aard hun *Dick Bosch*, begonnen – het moge duidelijk zijn – alsch een parodie op den Dick Bosch-stripsch uit de jaren veertig en vijftig. In de zelfde tijd moest ook *Oom Wim* het ontgelden wanneer Windig en De Jong hem een spannend verhaal lieten vertellen aan zijn neefjes.
Een groot deel van de Dick Bosch-verhalen is gebundeld in *De groote Dick Bosch almanak*, die – uitstekend getimed – kort voor De Stripdagen verscheen. De verhalen zijn min of meer in chronologische volgorde afgedrukt, zodat een ontwikkeling in het werk van de tekenaars tijdens het lezen ervan te zien is. Persoonlijk ben ik wat minder gelukkig met die ontwikkeling, al weet ik dat veel mensen het niet met mij eens zullen zijn. Van persiflage op de beeldromannetjes van **Mazure** ontwikkelingen de verhalen zich tot krantestripafleveringen waarvan het soort humor al dicht het specifieke eigen Windig en De Jong-karakter krijgt dat we zo goed kennen uit Heinz. Wat duidelijk wordt is, dat Heinz niet uit het niets ontstond: hij was ook de kat van Dick Bosch.
Zoals gezegd, juist de parodistische verhalen heb ik met veel genoegen opnieuw gelezen, daarbij zijn juweeltjes als *Fnirwak* en *Dikku Boshu-san*. De dagstroken uit Het Parool en De Waarheid zijn toch minder my cup of tea.
Het omslag van *De groote Dick Bosch almanak* is een schitterende parodie op die van *De Enkhuizer Almanak*.

HP

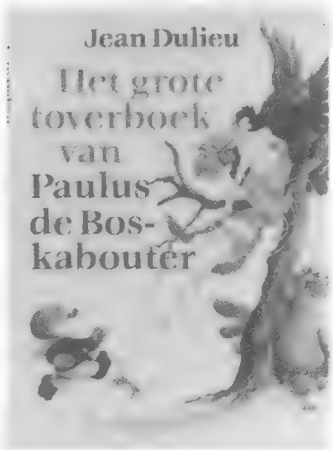

Het grote toverboek van Paulus de Boskabouter

Dulieu
Leopold 1991
ISBN 90-258-3342-X
Prijs *f* 29,90 / Bfr.598
(136 pagina's, zwart/wit, h.k.)

Paulus de hulpsinterklaas

Dulieu
Leopold 1991
ISBN 90-258-3348-9
Prijs *f* 9,90 / Bfr.198
(80 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Een klassieker uit de jaren '60: *Paulus de Boskabouter* van **Jean Dulieu**. Het kleine, angstige, niet al te slimme en goedhartige kaboutertje Paulus heeft mij – en mijn leeftijdsgenoten – bijna 30 jaar geleden vermaakt met al zijn avonturen.
De sprookjesachtige figuren, zoals de pompeuze Oehoeboe-

roe, de betweterige Salomo, de slaperige Gregorius en de gemene Eucalypta komen weer tot leven in deze heruitgaven. *Het grote toverboek* bevat vijf verhalen, waarin Paulus als verpersoonlijking van het goede altijd uiteindelijk aan het langste eind trekt. De moraal: het kwaad straft zichzelf; Eucalypta's brouwseltjes treffen altijd alleen haarzelf. Heerlijke verhalen om nog eens over te lezen, of om voor te lezen.
In *Paulus de hulpsinterklaas* heeft Paulus een ontmoeting met Sinterklaas en daardoor geïnspireerd organiseert hij het gekste en leukste Sinterklaasfeest dat je je maar kunt voorstellen. Aanraders!

PdB

Missié Vandisandi

(Collectie Vrije Vlucht)
Hermann
Dûpuis 1991
ISBN 90-314-1435-2
Prijs *f* 19,95 / Bfr.375
(56 pagina's, kleur, h.k.)

'... een schoolvoorbeeld van een krachtige elliptische verteltechniek. **Hermann** heeft deze literair aandoende, zelfs postmodernistisch getinte stijl ...' De inleiding van *Missié Vandisandi* brengt onder de titel *Hermann, de zeggingskracht van het ongezegde* een visie over kunst in het algemeen. In lange volzinnen met mooie bijvoeglijke naamwoorden en uiteenlopende beeldvormingen zet de uitgever uiteen waarom *Missié Vandisandi* een meesterwerk is. 'Het is geen verhaal voor een luie of snel afgeleide lezer, die bij het handje genomen wil worden. Nee, Hermann neemt de lezer au sérieux en beschouwt hem als een volwaardige, intelligente partner voor de ontdekkingstocht in zijn eigen verhaal.' Na zo'n betoog wordt ik wantrouwig. Heb ik een kat in de zak gekocht, voorzien van een juichende inleiding? Het gaat nog verder: 'Van bij het moment, dat hij de draad van het verhaal ontrafelt, geniet hij van een diepe voldoening.' Nu mag ik niet meer twijfelen. Ik grijp het boek en zoek een luie stoel op. Tenslotte heb ik een meesterwerk in handen, dat gelezen moet worden.
Missié Vandisandi vertelt over de oude Karl Vandesande, antropoloog in ruste, die op verzoek van een zekere Jacques Schwarz 'zijn' Afrika bezoekt. Maar als snel komt hij tot de ontdekking, dat 'zijn' Afrika niet meer bestaat. De cultuur, de mensen, de instanties, zij zijn allemaal veranderd. Ook zijn oude vrienden zijn totaal van Vandesande vervreemd. De enige die hetzelfde lijkt, is zijn oude vriendin Dora, wiens bondgenoot de whiskyfles is. Langzaam komt Vandesande tot de ontdekking, dat hij

een speelbal is in een spel, waarvan hem de betekenis ontgaat. Als hij de terugreis aanvaardt, heeft hij geen enkel motief hiervoor kunnen ontdekken. Zelfs voor de lezer zijn nog veel zaken onduidelijk.
Hermann heeft met *Missié Vandisandi* een thriller gemaakt vol vraagtekens. Opvallend is zijn dankwoord gericht aan een aantal vrienden en kennissen, wier uiterlijk hij gebruikte voor zijn personages.
Missié Vandisandi is een fascinerend boek in de bekende tekenstijl van Hermann vol verweerde gezichten en gedetailleerde beelden. Qua verhaal doet het denken aan *De torens van Schemerwoude*. Geen heldenstrip, maar een intrigerend verhaal vol verrassende ontwikkelingen. Maar moest het nu echt worden voorzien van een dergelijke inleiding?

RT

Aguirre 1: De conquistadores

(Collectie Kronieken 39)
Breccia & Cava
Oranje 1991
ISBN 90-6661-129-4
ISBN 90-6661-128-6 (h.k.)
Prijs: *f* 9,95 / Bfr.190
*f*24,95 / Bfr.450 (h.k.)
(48 pagina's, kleur, s.k. & h.k.)

Het feit, dat **Columbus** in 1492 het Amerikaanse continent 'ontdekte', zal dit jaar uitgebreid gevierd worden. De schaduwzijde van deze historische gebeurtenis wordt meestal vergeten. Al enkele decennia na de reizen van de Genuese zeevaarder werden de hoogstaande Indiaanse beschavingen in Midden- en Zuid-Amerika weggevaagd door conquistadores als **Cortes** en **Pizarro**. De steden werden geplunderd en de veroverde gebieden zouden eeuwenlang een wingewest van de Spaanse kroon en de Heilige Moederkerk blijven. De kostbaarheden die in handen van de Iberische avonturiers vielen, wakkerden talloze verhalen aan over echte en vermeende rijkdommen. Eén van de hardnek-

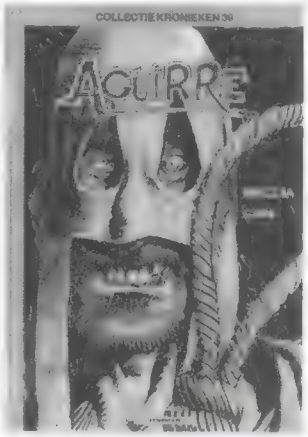

kigste mythen betrof de legendarische goudstad El Dorado.
Het eerste deel uit de reeks *Aguirre* beschrijft de lotgevallen van een expeditie, die tot doel heeft de verborgen stad te vinden. Het monotone soldatenleven staat in het album centraal. Al een jaar lang bivakkeert een legertje schatzoekers, in afwachting van het beloofde reisgeld, noodgedwongen in het regenwoud. Het klimaat is bijzonder onaangenaam en doet het hout van de schepen rotten. Het kamp waar de soldaten en hun gevolg wonen, is door de voortdurende stortregens veranderd in een grote modderpoel. De soldaten zijn ondervoed, gaan gekleed in lompen en lijken meer op zwervers dan op krijgslieden. Toch zetten de mannen door, gedreven door hebzucht en de hoop op een betere toekomst. Als de expeditie uiteindelijk vertrekt, wordt de hoofdpersoon Aguirre gevraagd of hij in het bestaan van El Dorado gelooft. Het antwoord van de oude man, die ooit als soldaat onder Pizarro diende, is veelzeggend: 'Ik ben een gelovig mens, dus waarom zou ik er niet in geloven?'
De eerder genoemde ontberingen worden door **Enrique Breccia** plastisch in beeld gebracht. Hoewel zijn tekeningen niet zo virtuoos zijn als die van zijn beroemde vader, dragen ze voor een belangrijk deel bij aan het realistische en integere karakter van het verhaal. De geschiedenis wordt niet geromantiseerd en dat is na zo veel 'cleane' historische strips een verademing.

EdG

Het IJzermasker 1: De tijd van de komediespelers

Cothias, Marc-Renier & Gouëdard
Glénat 1991
ISBN 90-6969-071-3 (h.k.)
ISBN 90-6969-077-2
Prijs *f* 16,95 / Bfr.340 (h.k.)
Prijs *f* 8,95 / Bfr.175
(48 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Patrick Cothias en **Marc-Renier** stoffen met *De tijd van de komediespelers*, deel 1 uit de reeks Het IJzermasker, één van

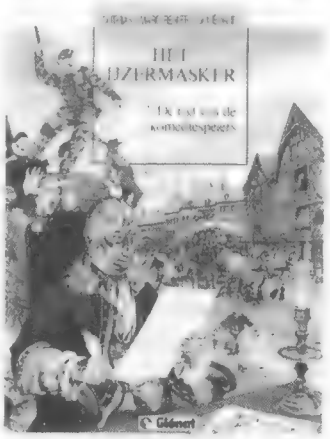

de somberste raadsels uit de Franse geschiedenis af. Hadden ze beter niet gedaan. Het is een vrij goed verhaal maar dat hebben wel meer strips. Alleen hebben sommige albums niet zo'n last van overbodige plaatjes. Een strip bestaat zo als u ongetwijfeld weet uit een opeenvolging van prentjes, maar de tekenstijl van Marc-Renier is niet soepel genoeg om het scenario iets extra te geven. Ook zijn *Jackson*-reeks lijdt daar onder. Geen gevoel, geen spanning, geen grafisch meesterschap, geen beheersing, ... kortom: geen goeie strip.
En wil iemand mij asjeblieft vertellen hoe het kan, dat een gevangen gezette toneelauteur in de Bastille in 1703 het heeft over een 'tijdmachine'? Verkeerd tijdvak zeker?

AL

Liberty 1: Jungle

Gibbons & Miller
Arboris 1991
ISBN 90-343-2285-8
Prijs *f*8,95 / Bfr.175
(48 pagina's, kleur, s.k.)

1995: Martha Washington komt ter wereld. Ze belandt met haar familie in de Green, een detentiegebouw onder de vlag van sociale huisvesting. Een nieuwe president wordt gekozen, die vervolgens de grondwet zodanig verandert, dat hij telkens herkozen kan worden.
In de Green komt MW stelselmatig in aanraking met moord en verdwijningen. De verloedering is compleet. Door een traumatische ervaring komt ze in een inrichting terecht, wat voor haar dè mogelijkheid is om uit de Green te komen. Een verboden bezoek aan de experimentele vleugel in de inrichting leidt ertoe dat MW daadwerkelijk uit de Green wordt gegooid. Eenmaal buiten is haar enige mogelijkheid om met een schone lei te beginnen en toe te treden tot het vredesleger 'Pax', waar ze het verleden kan vergeten ...
In *Jungle* is de 'struggle for life' de leidraad van het verhaal. **Dave Gibbons** en **Frank Miller** vertellen in razend tempo het levensverhaal van de jonge Martha met als decor een angstaanjagend toekomstbeeld van de VS. Ter ondersteuning van het verhaal wordt in de vorm van kranteartikelen en samen-

vattingen, voorzien van full color-illustraties van de hand van Gibbons, een beeld gegeven van de samenleving op de drempel van de 21e eeuw.
Ondanks dat het verhaal hard en brutaal overkomt, is het niet een typisch Miller-verhaal. De nette tekenstijl en grafische manier van vertellen door Gibbons scheppen afstand: de vaak gruwelijke belevenissen van MW beleef je als lezer zonder echte betrokkenheid. Ook de staccato opbouw van het verhaal versterkt dit effect. Misschien speelt het formaat van het album ook een rol. De strip is oorspronkelijk op comic-formaat verschenen en dat geeft toch meer de gelegenheid om in de tekeningen te duiken. Een ander nadeel is dat de volgende delen lang op zich laten wachten (er staan nog drie delen op het programma), waardoor het leesritme wordt onderbroken.
Het is echter zonder meer een verdienste van Arboris dat ze dit album zo laag geprijsd op de markt brengen. De uitvoering is uiterst verzorgd en de druk is welhaast beter dan de originele uitgave. *Jungle* is een opstapje naar de volgende delen, waarin Miller en Gibbons ons nog meer absurde en cynische toestanden zullen voorschotelen. Maar juist die absurditeit geeft het verhaal iets van een persiflage van hoe de nabije toekomst zou kunnen zijn.

MN

Dr. Ben Cine van A tot Z

Swarte
De Harmonie/Het Raadsel 1991
ISBN 90-6169-423-X
Prijs *f* 29,95 / Bfr.599
(56 pagina's, steunkleur, h.k.)

Het leesboek (met de nadruk op lees), in oblongformaat uitgevoerd en met een harde kaft en een origineel schutblad, bevat alle afleveringen van de series *Dr. Ben Cine*, *Dr. Ben Cine, de wereld* en *Dr. Ben Cine, val me niet lastig*, zoals die zijn verschenen in het weekblad Vrij Nederland op de jongerenpagina *De Blauw Geruite Kiel* in de jaren 1978, 1979 en 1980. Bij Futuropolis te Parijs is in twee delen een Franstalige editie verschenen.

Het stripwerk van de graficus **Joost Swarte** wordt gekenmerkt door drie werkmethoden: 1. het orthodoxe stripverhaal; 2. het verhaal ondersteund door een of meerdere tekeningen en 3. de gag verteld in een of twee plaatjes. Daarnaast produceerde hij ontelbare juweeltjes van omslagen voor Humo, maakte hoezen voor langspeelplaten en last but not least die fantastische (kinder)postzegels. Hij blijft vooral de meester die zijn verhaal op de vierkante centimeter kan uitbeelden.
De *Dr. Ben Cine*-reeks past in het kader van de tweede methode. De Dr. is een verlopen wetenschapper, die zich bij zijn werk laat ondersteunen door Dee, een slome duikelaar, die nog in de mensheid gelooft. In de afleveringen van 1978 plaatst Swarte zijn genoemde één-plaatje-gag waarin Dee commentaar levert op n'importe wat, briljante ideeën lanceert of gewoon wegdroomt of filosofeert. Deze gags zijn zeldzaam origineel en na veertien jaar geenszins gedateerd of flauw.
Centraal in de Dr. Ben Cine-verhaaltjes staat de dialoog tussen de doctor en zijn maffe hulp. Daar waar Ben Cine doorgaans als een conservatieve eenling door het leven marcheert, wenst Dee zijn eigen levensvisie uit te dragen. Dat geeft een heerlijk spanningsveld waaruit beiden, uitgaand van hun mogelijkheden, als overwinnaar uitkomen. Dat de doctor geen moraal heeft, deert Dee totaal niet. Als een echte altruïst heeft hij alles over voor het welzijn van zijn medemens.
Grafisch valt er voor de liefhebber veel te genieten. Tekeningen en lettering zijn praktisch volmaakt. Neem daarnaast het gezwollen taalgebruik dat door de doctor wordt gebezigd en de relativerende antwoorden van de figuur Dee en het zal duidelijk zijn dat de verhaaltjes, ondersteund door die zalige karikaturale prenten, voor jong en oud een heerlijke ontspanning opleveren.

RB

Sint Vladimir: De stralende zon

Teng & Volkoff
Lombard 1992
ISBN 90-6421-908-7
Prijs *f* 24,95 / Bfr.495
(56 pagina's, kleur, h.k.)

Uitgeverij Lombard brengt de laatste tijd regelmatig albums uit die een episode uit het roemruchte katholieke verleden behandelen. Het vervelende van deze strips is dat ze een sterk emancipatoir karakter hebben. In een poging de lezer te (her-)interesseren voor het katholicisme geven de verhalen een overdreven romantisch beeld van gebeurtenissen uit de katholieke geschiedenis. De indruk ontstaat dat het katholieke geloof de enige ware godsdienst is. Zo'n zwart/witte voorstelling van zaken doet de verhalen weinig goed. Ik was dan ook op mijn hoede toen ik *Sint Vladimir. De stralende zon* onder ogen kreeg. Ik vroeg mij af wat **Paul Teng** in Sint Vladimir zocht. Had hij soms ook de goede boodschap tot zich gekregen? Na zijn stripepossen over de Apachen, de Spaanse burgeroorlog en de Russische revolutie vond ik de overstap naar de verbeelding van de katholieke identiteit in eerste instantie onlogisch. Toch ligt dit nieuwe verhaal in het verlengde van het andere werk van Teng. De kerkelijke geschiedenis met al haar bijbelse en apocriefe verhalen, helden, disputen en schandalen is één grote inspiratiebron waarmee prachtige dramatische verhalen te vertellen zijn, mits de zendingsdrang maar achterwege blijft. Alhoewel **Vladimir Volkoff** het scenario schreef, past *Sint Vladimir* bij de eerdere, vaak met emoties beladen, aangrijpende verhalen van Paul Teng.
Op het slot na is *Sint Vladimir* een geslaagde poging een interessante episode uit de katholieke historie tot uitgangspunt van een verhaal te nemen. Kort geschetst komt het verhaal op het volgende neer: Vladimir is in de tweede helft van de tiende eeuw grootvorst van Kiev en grondlegger van een sterk Russisch rijk. Na contacten met het Byzantijnse rijk te hebben gelegd besluit hij om christen te worden. Onder zijn bewind wordt het tot dan toe aangehangen veelgodendom ingeruild voor de Grieks-orthodoxe kerk.
Sint Vladimir leest als een avonturenstrip, waarin veel ruimte is voor het fictieve, verhalende aspect en prekerige elementen vrijwel niet voorkomen. Het tekenwerk van Paul Teng is prachtig. Met name de inkleuring en de aandacht voor het religieuze detail zijn subliem. Het is alleen jammer dat scenarist Volkoff aan het eind heeft gekozen voor een samenvatting van het verdere leven van Vladimir na zijn bekering (waaronder zijn heiligenverklaring). Naast het gevoel dat het verhaal afgeraffeld

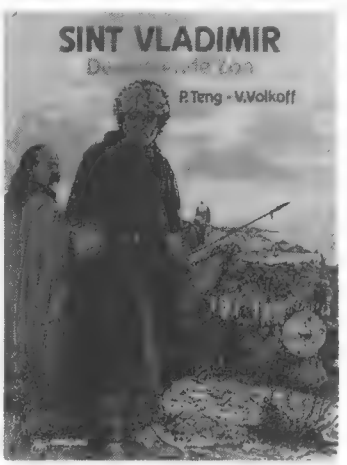

wordt, zijn hier weer die bekende zalvende, moralistische trekken terug te vinden ('De Heer schonk Vladimir vele jaren en vele kinderen'). Een meer neutrale toonzetting zoals in de rest van het verhaal was als afsluiting meer op zijn plaats geweest. Want hoe goed (katholiek) een machthebber ook is, het is niet alles goud wat er blinkt! Toch kan ik ondanks de reserves die ik had mijn zegen over deze strip uitspreken.

RS

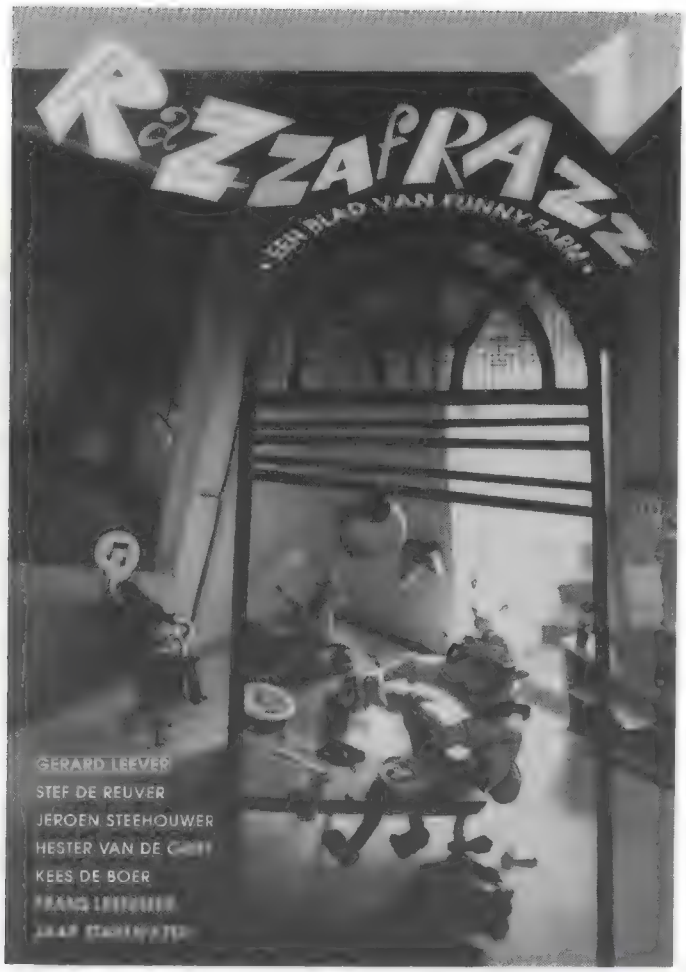

Razzafrazz

Uit Arnhem komt heel veel goeds. Denk maar eens aan TLP, de veelkleurige omeletten en Studio Arnhem. Sinds enige tijd zijn een paar van die Arnhemmers verenigd in *Funny Farm* en nu hun eerste grote gezamenlijke project het licht heeft gezien, ziet het er naar uit, dat de hoeveelheid moois uit Arnhem nog gaat toenemen.

Dit eerste produkt heet *Razzafrazz*, voor de kenners niet ècht een nieuwe naam. Er is al jaren sprake van 'het' blad en daarmee is de ontstaansgeschiedenis van Razzafrazz net zo legendarisch als die van het helaas verdwenen *Titanic*. De vraag is alleen: welk blad deed er langer over om geboren te worden? Ik hou het op Razzafrazz; volgens mij is de naam van dit blad al door **Wilbert Plijnaar** genoemd voordat Titanic verscheen.

De belangrijkste reden waarom Razzafrazz zo'n bijzonder blad is, is niet ècht te omschrijven. Het is een goed blad, maar het is ook een gevoel, het Pep-gevoel (Por dios, wat een blad ...), het gevoel dat je krijgt als je het blad ziet liggen. Een professioneel blad van professionele stripmakers voor een, helaas, amateurmarkt. De oplage is maar 1500 stuks; niet eens alle Stripschrift-abonnees kunnen het kopen. Als het blad uitverkocht is (en dat duurt hooguit drie weken) kunnen de stripmakers de opbrengst verdelen. Veel meer dan een gezinspak friet en acht croquetten zullen het niet worden, maar ze kunnen er van eten.

Razzafrazz bevat bijdragen van:

Stef de Reuver - Voorplaat. Lof, heel veel lof. Ik snap niet dat Stef niet door elk blad begeerd wordt voor dit soort werk.

Kees de Boer - *Archie en Archie*. Vijf pagina's experiment in snel striptekenen van hoog niveau.

Jaap Stavenuiter - *Wilbur Wolf*. Een in **Tex Avery**-stijl getekend verhaal. Jaap moet wel één van de betere Duck-tekenaars zijn.

Frans Leenheer - *Rex Gildo*, samen met **Jeroen Steehouwer**. Kwaliteit, kwaliteit, kwaliteit. Ik herinner me heel wat debuterende stripmakers, maar Frans veegt met zijn debuut de vloer aan met al zijn voorgangers. Er wordt overigens gefluisterd dat hij deze zeven pagina's in drie dagen getekend heeft. Binnen één jaar staat Frans Leenheer in Sjosji Stripblad en Donald D. Wedden?

Aloys Oosterwijk - *Cor Morelli*. Mooie vrouwen blijven zijn specialiteit. De grap is een beetje pijnlijk, maar wel goed gevonden.

Hester van der Grift - *Bertje Klop*, samen met **Kees de Boer**. Leuk getekend, maar het spreekt me niet zo aan. Ach, in Pep (Por dios, w.e.b.) stonden ook wel eens dingen die ik minder vond.

Gerard Leever - *De jonge jaren van Gleever*. Drie pagina's maar liefst. Een must voor stripliefhebbers en helemaal voor Stripschrift- en ex-Striprofiel-lezers. Overigens staat voor het volgende nummer de strip *Marshal Gleever* aangekondigd.

Jeroen Steehouwer - Anita. Jeroen bewijst hiermee snel een leuke strip te kunnen maken. Ik vraag me alleen af of de vriend van de hoofdfiguur soms Aloys heet.

Oplettende lezers hebben vier van de dertien Jonge Honden NL herkend, die maanden lang het belgisch Centrum van het Beeldverhaal onveilig gemaakt hebben.

Razzafrazz is een uitgave van Funny Farm, kost *f*5 / Bfr.100 en is verkrijgbaar in de betere stripwinkels.

WN

Magenta

Met de nodige vertraging is nu dan toch het derde nummer van *Magenta* verschenen, een tijdschrift vol visuele curiosa en nostalgie. Eén van de onderwerpen behandelt de achtergronden van de jiu jitsu-kwaliteiten van stripheld *Dick Bos*. Ook zijn er afleveringen opgenomen van de Amerikaanse voor-oorlogse strips *It happens in the best regulated families* (**Clare Briggs**) en *Polly and her Pals* (**Cliff Sterrett**). Verder wordt in het blad aandacht geschonken aan de tv-serie *Baywatch*, onheilspellende speelgoedaapjes, penthouse views in New York, plagiaat op boekomslagen en nog vele opmerkelijkheden meer. Naast stukken van redacteur **Bert Haagsman** zijn er bijdragen terug te vinden van **Piet Schreuders**, **Phil van Tongeren** en **Desirée Veer**. Magenta wordt landelijk verspreid. De prijs van dit derde nummer is *f*6,50 / Bfr. 150. Het is ook mogelijk een exemplaar te bestellen door het verschuldigde bedrag over te maken op giro-nummer 2830200 ten name van Magenta, Utrecht. Voor nadere inlichtingen over eerdere nummers en/of een abonnement: Magenta, Postbus 2676, 3500 GR Utrecht.

RS

Vaarwel Heinz?

Heinz verschijnt niet meer. **René Windig** en **Eddie de Jong** (Gezellig en Leuk) hebben de produktie van Heinz stopgezet. Volgens René Windig is het maken van een krantestrip een tamelijk slopend gebeuren en is de accu na 5 jaar Heinz leeg. Dat de financiële digde bedrag over te maken op gironummer 2830200 ten name van Magenta, Utrecht. Voor nadere inlichtingen over eerdere nummers en/of een abonnement: Magenta, Postbus 2676, 3500 GR Utrecht.

RS

vergoeding voor een dagstrip niet bepaald hoog genoemd kan worden (wanneer verbetert dit een keer?), is geen reden geweest om te stoppen, aldus Windig. Voorlopig nemen Windig en De Jong rustig de tijd om na te denken over nieuwe produkties. De kranten waarin Heinz verscheen, hebben al laten weten dat er altijd ruimte beschikbaar is voor een eventuele opvolger. Er is in ieder geval nog materiaal voor drie Heinz-albums. Het volgende deel heet *Circus Heinz* en zal in mei verschijnen bij *Het Raadsel*. En het is niet geheel ondenkbaar dat Heinz ooit weer op het striptoneel verschijnt.

RS

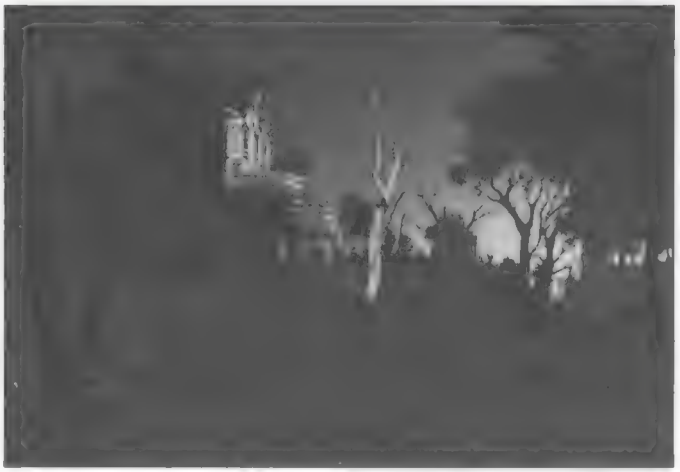

Landschappen van Hermann

De Belg **Yves Amateis** is een groot bewonderaar van **Hermann**. Hij heeft met toestemming van de tekenaar een selectie van zeven tekeningen uit het oeuvre van Hermann gemaakt. Deze tekeningen heeft Amateis op verschillende manieren opnieuw vormgegeven door bijvoorbeeld personages weg te laten, terug te keren naar de zwart-witte uitvoering of andere lichtvallen te gebruiken. De tekening die hier is afgebeeld is een bewerking van het openingsplaatje uit het Jeremiah-album *Delta*.

Uitgeverij Clair-Obscur brengt de zeven tekeningen in een luxueus met stof bekleed koffertje uit dat de titel *Landschappen* heeft meegekregen. De tekeningen zijn in twaalf kleurtinten op 225 grams papier afgedrukt, formaat 40/50. De oplage is beperkt tot 200 stuks. De prijs die de particulier voor een koffertje *Landschappen* moet neertellen, is rond de *f*550 / Bfr.11000.

Info: Editions Clair-Obscur, Rue de la Halle 9, 7000 Mons (België), tel. 09-32 65319119.

RS

Taco Zip

Het heeft er even op geleken dat de *Volkskrant*-lezer 's ochtends niet meer opgevrolijkt zou worden door *Taco Zip*. **Fritzgerald** kon door een halfjaarlijks verblijf in Frankrijk geen bijdrage meer leveren en **Luc Cromheecke** had het te druk om de strip in z'n eentje te maken. Gelukkig was daar **Jakketoe**, een vriend van Fritzgerald en als brandweerman een bijna-collega van Van Tilt. Hij heeft het grappenmaken een aantal maanden overgenomen van Fritzgerald en dat gaat hem prima af. Wanneer Fritzgerald weer tijd heeft zal de strip voortaan door het drietal gemaakt worden. Waarschijnlijk zal Taco Zip ook nog eens in de Belgische kranten *De Morgen* en *Het Belang van Limburg* gaan verschijnen.

RS

Starten in het lbo is slimmer dan je denkt

De *Stichting Promotie Beroepsonderwijs* heeft een stripboek laten maken waarin jongeren attent worden gemaakt op de mogelijkheden van een lbo-diploma. In het album staan vier personen centraal die uiteindelijk een passende lagere beroepsopleiding kiezen en daarna door kunnen studeren. Fee gaat naar de lagere agrarische school, Fred naar het LHNO, Teo Techno kiest voor het lager technisch onderwijs en Tika begint bij het LEAO. Het geheel ziet er verzorgd uit, de verhaaltjes zijn origineel en de tekeningen verrassend. Het idee en de vormgeving zijn bedacht door *Le Bureau* uit Rotterdam. **Josje van Koppen** is verantwoordelijk voor de tekeningen. ISBN 90-73610-03-6. Voor meer informatie: 06-0135.

RS

Walt Disney's World on Ice

Van 3 tot en met 8 maart werd in het Congresgebouw van Den Haag *Mickey's Diamond Jubilee* opgevoerd.

Deze grote ijsshow is in veel landen een drukbezocht familiespektakel. Ook sponsors komen aan hun trekken: *Walt Disney's World on Ice* biedt talloze mogelijkheden voor promotionele activiteiten binnen en buiten de show. Wie het ijsgala gemist heeft, moet een jaartje geduld hebben. In het voorjaar van 1993 komt de volgende World on Ice-show naar Nederland, te weten *Peter Pan on Ice*.

Info: Holland Events, 010-4261260 (Mieke Nugteren).

RS

Catalogus Blunder Bestelhuis

De nieuwe catalogus van *Blunder Bestelhuis* uit Utrecht is uit. Om de oplopende kosten te dekken is gekozen voor een losbladige catalogus met kwartaalsupplementen. In de catalogus staan alle stripalbums vermeld die verkrijgbaar zijn (en bij Blunder Bestelhuis besteld kunnen worden). Ieder kwartaal krijgt de abonnee een bijlage waarin de nieuw uitgekomen strips vermeld staan en een prognose van de te verschijnen albums. Aan het eind van het jaar ontvangt de abonnee weer een bijgewerkte complete catalogus, die de oude vervangt. De catalogus kost *f*20 / ± Bfr.400 inclusief een kwartaalabonnement, geplastificeerd mapje en verzendkosten. De catalogus van Blunder Bestelhuis is een handige aanvulling op Matla's stripkatalogus (alleen jammer dat bij de vermelding van de strips de uitgeverijen niet genoemd worden).

Info: Blunder Bestelhuis, Postbus 14144, 3508 SE Utrecht.

RS

Ik zie, ik zie wat jij niet ziet

De *Stichting Vredesopbouw* is de organisator van de reizende tentoonstelling *Ik zie, ik zie wat jij niet ziet*. De tentoonstelling gaat over vooroordelen, discriminatie en zondebokverschijnselen. Zij is opgebouwd voor kinderen in de leeftijd van 10 tot 13 jaar. Aan de hand van een speciaal vervaardigd paspoort en een educa-

(advertentie)

Bod gevraagd:
Pep compleet, ingebonden
24 delen, 1962-1975
tel. 085-619208

TACO ZIP

door Jakketoe & Cromheecke

Bertus is op zoek naar een kamer...
TE HUUR
4 kamers ideaal voor studenten-bij Mevr Van Gijn Weldaadstr 3e
Je bent de eerste! Je kan dus kiezen!
Hassan wil gaan studeren... en zoekt ook een kamer...
DING DONG
Weer iemand! dat gaat goed!
Euh... het spijt me... alle kamers zijn verhuurd!
35
José heeft een baan gevonden. Ook zij zoekt een kamer...
Komt u maar kijken!
Dat is al de vijfde keer dat ik gediskrimineerd word!

tief spelencircuit worden kinderen uitgedaagd na te denken over de gestelde problematiek.
De Belgische illustratrice **Marleen Jageneau** heeft voor de tentoonstelling de tekeningen gemaakt, waaronder de strip *Bertus zoekt een kamer*.
De tentoonstelling *Ik zie, ik zie wat jij niet ziet* is tot aan de zomer te zien in achtereenvolgens Oisterwijk (Gemeentehuis; alleen voor scholen), Overloon (Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum) en Leeuwarden (Fries Museum). Info: Stichting Vredesopbouw in Utrecht, 030-540404.

RS

Komikaze

Met de regelmaat van de klok duiken er nieuwe stripblaadjes op met werk van amateurtekenaars. De meest recente uitgave is het eerste nummer van *Komikaze*, een blad dat wordt samengesteld door *De Blancoos*. De samenstellers zijn terug te vinden in de gelijknamige, humoristische strip, waarin de lezer kennis kan nemen van hun pogingen voldoende kopij voor het blad te vinden. De andere bijdragen zijn van de hand van **Ben Vranken** (met lettering van **Pieter Dorrenboom**), **Rudi Jonker** en **Tobias Tycho Schalken & Stefan**. Inlichtingen: De Blancoos, Postbus 75459, 1070 AL Amsterdam.

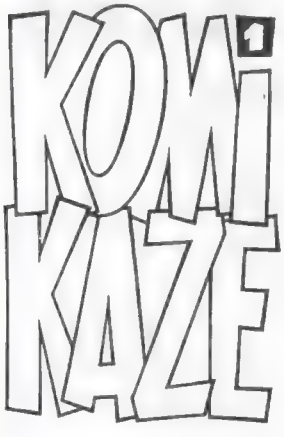

RS

Vers voor de Pers

Op 10 februari jl. vond de halfjaarlijkse *Vers voor de Pers*-beurs plaats in de Beurs van Berlage te Amsterdam. Daar presenteerden talloze uitgevers hun programma voor de eerste helft van 1992. Tijdens een wandeling langs de standjes vielen de volgende zaken op.
De Bezige Bij brengt de autobiografie van **Marten Toonder** op de markt onder de titel *Vroeger was de aarde plat*. Het eerste deel, dat loopt van 1912-1940, verscheen in april. Deze uitgave werd omgeven door een grote publiciteitscampagne, waar een bezoek van Toonder aan het programma van **Adriaan van Dis** onderdeel van was. Verder brengt De Bezige Bij vier herdrukken van Bommel-paperbacks uit: *Een eenvoudige doch voedzame maaltijd*, *Zoals mijn goede vader zei*, *Een heer moet alles alleen doen* en *Als je begrijpt wat ik bedoel*.

De Nederlandse editie van het tweede deel van *Maus* wordt toch niet door *Bruna* uitgegeven. Bruna dacht de rechten van het vervolg in bezit te hebben, maar door redenen van rechtentechnische aard bleek dit niet zo te zijn. De waarschijnlijke reden is dat **Art Spiegelman** liever een uitgever heeft waar Maus niet één van de vele uitgaven is en waar er meer aandacht kan worden besteed aan de publiciteit. Deel 2 verschijnt nu bij de door **Hansje Joustra** (Het Raadsel) en **Joost Swarte** opgerichte stripuitgeverij *Oog & Blik*. De bedoeling is dat het boek voor de Haarlemse stripdagen van mei '92 uitkomt.
Uitgeverij *I.C.* brengt allerlei cassette-boeken, cd-boeken, prentkaartboekjes, speldjes en video's uit op het gebied van kinderliteratuur en strips. *Pluk van de Petteflet* van **Annie M.G. Schmidt** en **Fiep Westendorp**, *Winnie de Poeh* van **A.A. Milne**, *Paulus de Boskabouter* van **Jean Dulieu** en *Towser* van **Tony Ross** staan onder meer op de cataloguslijst. Inlichtingen: 020-6202847. *Timboektoe* is een uitgever die verfilmde prentenboeken op de markt brengt en deze in het wekelijkse tv-programma *Naar Timboektoe* presenteert. Tot de collectie behoren verhalen van onder meer **Tony Ross**, **James Stevenson** en **Tomi Ungerer**.
Uitgeverij *Bzztôh* bracht in april een herdruk uit van *Punch*, een bundeling oorlogsmoppen die begin '45 in Nederland werd uitgegeven. Gezien de risico's die aan zo'n uitgave kleefden, maakten de betrokkenen gebruik van pseudoniemen. Uiteindelijk bleken de samenstellers **L. Engelbregt** en **F. Hoes** te zijn en de tekenaar **A. Noyons**.
De Nederlandse auteur **Robert Anker** heeft zich in het titelverhaal van zijn prozadebuut *De thuiskomst van Kapitein Rob* laten inspireren door deze stripheld. Temidden van enkele personages uit de avonturen van *Kapitein Rob*, zoals Cigaret Larry, professor Lupardi, de reporters Marga en Willy en kapitein Rob zelf, schotelt Anker de lezer experimenteel toneel op de Amsterdamse zeevaartschool in de jaren zestig, **Swami Avasi Vashtar** en discussies over het postmodernisme voor. Het boek wordt door *Querido* uitgegeven. Opmerkelijk is dat de oorspronkelijke kaft uiteindelijk door de erven **Kuhn** is afgekeurd. Volgens hen kan door deze kaft de suggestie gewekt worden dat het boek

Geef ze van katoen!

Kunstwerken van beroemde kunstenaars op T-shirt of sweater. Zo maak je duidelijk dat bont bij de beesten af is. De opbrengst gaat naar de internationale campagne tegen bont. Vraag gratis een compleet overzicht aan!

BEL NU: 058-15 16 28 BONT

Antwoordnummer 6002, 8900 VC Leeuwarden

VOOR DIEREN

een studie over Kapitein Rob is. Het prozadebuut van Robert Anker liep hierdoor behoorlijke vertraging op. De kaft moest opnieuw ontworpen worden zonder dat er een afbeelding uit Kapitein Rob gebruikt mocht worden.

Andere voorjaarsuitgaven die op de Vers voor de Pers-beurs zijn gesignaleerd:

De Harmonie: **Peter van Straaten**, *Dappere Agnes*; **Peter van Straaten**, *3 maal Agnes* (omnibus van de drie eerder verschenen boeken *Agnes*, *Agnes moet verder* en *Lukt het Agnes?*); **Joost Swarte/Fay Lovsky**, *Jopo in mono* (cd met 24 pagina's tellend songtekstboekje); **Joost Swarte**, *Krolse katten kaarten* (kaartspel); **Willem**, *Euromania* (ter gelegenheid van Europa'92).

A.W. Bruna: **Jim Davis**, *Garfield 19*.

Casterman: Stichting **Hergé**, *Kuifje Pop-up: Mannen op de maan* (met uitschuifbare panelen); **Girous**, *Ken uw Kuifje* (550 vragen over Kuifjeverhalen); **Rahir**, *Hook stock farm* (deel 2 van Fann, het leeuwekind); **Sokal**, *Het verzwolgen eiland* (Inspecteur Canardo); **Moebius**, *De wereld van Edena* (luxe-uitgave); **Pratt**, *De woestijnschorpioenen II* (luxe-uitgave); **Pratt**, *Corto Maltese: Het gouden huis van Samarkand* (luxe-uitgave); **Servais**, *Het koninginnetje*; **Ong & Van der Meij**, *De lift vol-ledig* (bundeling van de drie delen met 'liftverhalen'); **Warnauts & Raives**, *In het teken van de evenaar*; **Ferrandez**, *De zonen van het zuiden*.

Bzztôh: **Jaap Vegter**, *Alledaags Haags*. Indrukken van een getekende stad (uit de Haagsche Courant).

RuitenbergBoek: Cartoonboekjes over tennis, veertig en vijftig jaar en computers van **Zoran Petrovic** en **Wolfgang Willnat**.

Big Balloon: **Vance & Giraud**, *Marshal Blueberry 1: Op bevel van Washington*; **Janjetov & Jodorowsky**, *De jeugd van John Difool 3: Kroot!*; **Morris & Janvier** en **Fauché & Léturgie**, *Rataplan 3: Rataplan gegijzeld!*; **Kuijpers**, *Franka 10: Gangsterfilm* (ook als luxe-uitgave); **De Jager** (red.), *Doorzons vakantieboek 3*; **Van der Kroft**, **Van Die & Plijnaar** (red.), *Sjors en Sjimmie 25: Feest!*; **Disney**, *Sneeuwwitje*; **Barks**, *Donald Duck 9: als kangoeroe*; **Barks**, *Donald Duck 70/71: als feestvarken* (speciale uitgave ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van het weekblad Donald Duck); **Disney**, *Oom Dagobert en de slaapmachine*; **Disney**, *Donald Duck pocket 3: Donald en de suikermannetjes*.

RS

Paul Geerts krijgt prijs

De *Stichting Mozarteum* kende recent de jaarlijkse Mozarteum-prijs toe aan striptekenaar **Paul Geerts** voor zijn Suske en Wiske-verhaal *Het Wondere Wolfje*.

Het *Mozarteum Belgicum* heeft tot doel de reizen van **Mozart** doorheen de Zuidelijke Nederlanden te documenteren en aan een ruim publiek bekend te maken. Eerder reeds realiseerde men de release van een (gouden) CD: *Die Brüseler Sonate* en het boek *Mozart in België*, dat de Gouden Penning haalde. De Stichting heeft nu besloten elk jaar een journalist te laweren die erin slaagt het werk van Mozart op een originele wijze te becommentariëren en aan een ruim publiek bekend te maken. Afgelopen jaar besloot de jury unaniem meestertekenaar Paul Geerts de prijs toe te kennen. Hoewel deze geen journalist is 'in de strekte zin van het woord' heeft zijn communicatiefunctie een ongekend succes. Dit werd eerder al onderstreept door de Vereniging van Vlaamse Journalisten der periodieke Pers waarvan Geerts lid is.

Het Wondere Wolfje is een creatieve interpretatie van het eerste bezoek van Mozart aan Brussel in 1763 en het biedt een zeer getrouwe weergave van de periode dat Mozart de Zuidelijke Nederlanden bezocht.

Geerts verbleef een week in Salzburg om de historische gebouwen te bestuderen. Zowel het huis, het stadsuitzicht als de kledij zijn getrouw weergegeven. Paul Geerts nam met veel aandacht de brieven door van Leopold Mozart en verwerkte details ervan in het verhaal. Het verblijf in Luik is zo getekend en op die manier maakte de auteur van de strip een interessant onderwijsinstrument waarbij de ontspanning nooit tekort werd gedaan.

Gedurende 100 dagen verscheen de strip als dagbladstrook, waardoor dagelijks één miljoen lezers geconfronteerd werden met Mozarts figuur. Drie miljoen Noorderburen lazen het verhaal via twintig Nederlandse kranten.

JW

Stem Woodpecker overleden

Gracie Lantz, de stem – Heh heh heh HEH heh – achter de animatie-figuur *Woody Woodpecker*, is in maart op 88-jarige leeftijd overleden.

Lantz heeft de roep van Woodpecker vertolkt voor tweehonderd filmpjes gedurende veertig jaar. De tekenaar van Woody Woodpecker, haar echtgenoot **Walter Lantz**, weigerde haar auditie te laten doen voor de stem van Woody Woodpecker. Wèl koos hij haar stem uit de ingezonden bandjes, zonder te weten dat de stem van zijn vrouw was.

(Bron: Volkskrant)

Art Babbitt overleden

De ontwerper van de boze heks uit de Disney-tekenfilm *Sneeuwwitje*, de animator **Arthur Babbitt**, is op 84-jarige leeftijd in een ziekenhuis in Hollywood overleden.

Babbitt is ook de ontwerper van Gepetto, Pinocchio's vader en hij creëerde in Disney's film *Fantasia* de beroemde scène met de dansende paddestoelen. Babbitt won vele prijzen voor zijn animatiewerk, bij ondermeer Disney en Hanna-Barbera Productions. In 1941 brak hij met Disney, nadat hij er ten onrechte van werd beschuldigd een staking in de Disney-studio's te hebben geleid.

(Bron: AP)

Luxe Natasja

Ter gelegenheid van hun vijfjarig bestaan sloegen de Belgische stripwinkels Tistjen Dop (Turnhout) en De Galliër (St.Truiden) de handen in elkaar om een luxe versie van het Marsupilami-album *Baby Prinz* uit te brengen. Gezien het succes van dit

STRIPWINKEL
de Galliër
Beekstraat 58
3800 St. Truiden (B)
Tel. 011-671739
Ook verkoop van originele pagina's

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040-441882

STRIPWINKEL SJORS
Stripwinkel Sjors (Schaffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

experiment werd besloten dit jaar opnieuw een luxe album uit te geven.
Het gaat om het nieuwe Natasja-verhaal *De riem van professor Dyffuus*. Deze luxe editie is op groot formaat en bevat naast een speciaal voor deze uitgave getekende voor- en achterplaat ook vier pagina's met schetsen. Oplage: 250 exemplaren, genummerd en door **Walthéry** gesigneerd. Prijs: Bfr.3000 / *f*165. Verschijnt in mei (het gewone album zal pas in oktober in de winkels liggen).
Info: De Galliër (011-671739), Tistjen Dop (014-428829).

JMM

Angoulème

Ook in Angoulème daalt ieder jaar een prijzenregen neer. In 1992 werd het tweede deel van *De kleine Robbe* (**Tome/Janry**) tot beste jeugdalbum gekozen. Het album sleepte ook de prijs voor beste humoristische boek in de wacht. Het laatste verschenen deel van *Calvin & Hobbes* (**Watterson**) kreeg de prijs voor het beste buitenlandse album, terwijl *Couma Aco* (**Baudoin**) het beste album van Franse origine bleek. De persprijs ging naar **Marguerite** met het album *La Brettelle ne Passera Pas*. Het publiek koos voor *Peter Pan* van **Loisel**.
Adios Palomita van **Lamy**, **Vatine** en **Clément** kwam als beste debuut uit de bus. *Hop!* werd verkozen tot beste fanzine.

AvO

AL-Award

De *Alle Leeftijden Award* is een initiatief van de Stichting Videofilm Festival (SVF). Tijdens het jaarlijks Nationaal Videofilm Festival worden door een onafhankelijke jury maximaal vijf videofilms bekroond, die bij uitstek geschikt zijn voor alle leeftijdsgroepen. Het doel van deze onderscheiding is om extra te benadrukken, dat er zeer veel en zeer goede

videofilms te huur zijn, die voor alle leeftijdsgroepen aantrekkelijk zijn.
De jury bestond dit jaar uit **Tineke Verburg** (presentatrice), **Griselda Visser** (journaliste), **Ron Brandsteder** (presentator), **Marc Jacobs** (radiopresentator) en **Bert Ponsen** (directeur SVF).
In de categorie 'Animatie' werd de Alle leeftijden Award toegekend aan de Walt Disney-produktie *De Kleine Zeemeermin* van Benevista Home Entertainment.
Uit het juryrapport: 'Zoals van de Walt Disney-studio's verwacht kan worden, is ook *De Kleine Zeemeermin* (The Little Mermaid) een zeer boeiend verhaal, waar niet alleen de kleintjes met veel plezier naar kijken. De animaties zijn werkelijk beeldschoon. Het verhaal over de zeemeermin Ariël en haar liefde voor de mensenprins is zowel romantisch, ontroerend en verrassend. De karakters die haar omringen zijn zonder uitzondering zeer origineel. Bijzondere waardering heeft de jury voor de Nederlandse nasynchronisatie, die - en dat is toch vrij zeldzaam - iets toevoegt aan het geheel. De 'casting' van de stemmen is verrassend, met name die van de zeekrab Sebastiaan. De liedjes in de film zijn van een uitzonderlijk hoog niveau.'
Een eervolle vermelding ging naar *Dombo* (ook Disney), vanwege het originele verhaal en het karakter van de 'hoofdrolspeler'.

AvO

Muziek in de strip

De Sociaal-Kulturele Raad van Anderlecht opent op 8 mei om 20.00 uur een tentoonstelling rond het thema *Muziek in de strip*, opgebouwd rond drie striptekenaars die ieder een bepaalde muzieksfeer in hun strips weergeven.
Louis Joos, de Thelonius Monk van de strip, tekent suggestieve zwart/wit-jazzverhalen met zwarte musici in de hoofdrol. Hij is aanwezig met originelen, etsen en voorbereidend werk uit *Saxo-cool, Ostende-Miami* ...

ACH WAT, DROMEN ZIJN BEDROG! JE WERKT GEWOON TE HARD!
MISSCHIEN HEB JE GELIJK, MAAR TOCH... WAAROM KOMT DIEZELFDE NACHTMERRIE TELKENS TERUG ?

Dick Matena toont originelen, schetsen en inkleuringen van *Mozart en Casanova*. Hierin brengt hij zijn persoonlijke visie op de legende rond Mozart's inspiratiebron voor de opera *Don Giovanni*. Het werk van **Frank Margerin**, schepper van de stripfiguren *Lucien*, *Ricky*, *Gillou* en *Riton*, is eveneens aanwezig. Margerin staat bekend als één van de beste Franse humoristen, die jarenlang in Métal Hurlant en in albums zijns passies rond rock 'n roll en motoren in stripvorm weergaf.
De tentoonstelling is opgebouwd volgens een doorloopcircuit waarbij men van de ene stripmuzieksfeer in de andere loopt en is te bezichtigen in het Gemeenschapscentrum,
Dapperheidsplein 7 te Anderlecht, van 8 t/m 31 mei. Openingstijden: 14.00 - 18.00 uur. Maandagen gesloten.
Info: (09-32)(0)2 - 524 32 35.

AvO

Flitsen

Gesignaleerd in de bioscopen: '*Babar - de film***' van regisseur** Alan Bunce, **de eerste tekenfilm die gebaseerd is op de Babar-stripboeken van** Jean en Laurent de Brunhoff. ★ Marcel Jaradin **(van de serie** *Alexis***) gaat voor de Sulitzer-serie van Dupuis** *Cimballi* **bewerken ★ Verschenen: deel 6 van** *Theodoor Cleysters*. **In Frankrijk verschijnt behalve de normale versie ook een boek op Italiaans formaat, aangevuld met aquarellen van** Le-Gall ★ Jan Vervoort **werkt aan het derde verhaal van** *Elno*, **dat zich geheel in Eindhoven zal afspelen. De aanleiding was het feit, dat er een nieuw muziekcentrum wordt gebouwd in deze stad. Vervoort is wel bang, dat het muziekcentrum eerder klaar zal zijn dan zijn strip. ★** Attanasio **gaat opnieuw** *Bob Morane* **tekenen voor Lefranq. Scenarist:** Henri Vernes. **Titel van de nieuwe reeks:** *De jeugd van Bob Morane*. **Jeugd? ★ Binnenkort in de winkels:** *De jeugd van Roodbaard*. **Tekeningen:** Redondo **★ De nieuwe tekenaar van** *Poezekat* **wordt** Olivier Saive. **Hij gaat tevens het nieuwe verhaal -** *La peur du loup* **- schrijven. ★ Nog dit jaar te verwachten: een nieuwe** *Steven Sterk* **en ... in 1993 een nieuwe** *Johan en Pirrewiet*. **★ Popgrootheid** Prince **is weer razend actief: een nieuwe look, een nieuwe tournee, een nieuwe begeleidingsband (The New Power Generation), een binnenkort te verschijnen album, vergezeld door een daarbij horende videoclip - geregisseerd door** Spike Lee **- en een eigen comic strip! ★** Victor de la Fuente **begint opnieuw met** *De Gringo's*. **★** Weinberg **werkt aan twee nieuwe series voor Dargaud: een spionagestrip en een sf-verhaal. Eindelijk weer wat betere kwaliteit? ★** Yann **en** Conrad **werken aan een nieuw deel van** *De onnoembaren* **en proberen een uitgever te vinden die de eerste vier verhalen wil herdrukken. ★** Wasterlain **werkt aan een nieuw deel van** *Sarah Spits* **en schrijft scenario's voor** *Jess Long* **en** *Natasja*. **★** Stibane **zet de serie** *Sherlock Holmes* **voort. ★ Dit jaar te verwachten: het 30e album van** *De Beverpatroelje*. **★** Desmit **gaat ook werken voor de detective-reeks van Lefranq. Hij neemt** *Mr. Wens* **over. Verder blijft hij** *De Tijgerkat* **tekenen voor Lombard. Nieuwe delen gaan in een eigen serie verschijnen en Desmit schrijft de scenario's voortaan zelf. ★** Lo Hartog van Banda**'s nieuwe** *Lucky*

ACTUALITEITEN

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP

Patersstraat 120
2300 Turnhout (B)
Tel.: 014-428829

SNOEK strips
1E VAN SWINDENSTR. 545
TEL. 020 - 6684764 A'DAM
IMPORT
COMICS
POPPETJES
SPELDJES
BEELDEN
POSTERS
PRENTEN
ZEEFDRUKKEN
RESERVEREN
OOK MOGELIJK

The Ex, Kamagurka en Herr Seele

Als meest eigenzinnige band van Nederland ontving *The Ex* onlangs uit handen van **Jerney Kaagman** de jaarlijkse Popprijs. De afgelopen jaren heeft de maatschappelijk geëngageerde band vele singles, elpees, cassettes, cd's, boekjes en posters uitgebracht. Hun laatste project is de

mogelijkheid om via het distributiebedrijf *De Konkurrent* een abonnement te nemen op een serie van zes singles, elk met eigen thema en invalshoek. De vijfde single is gemaakt in samenwerking met **Kamagurka** en **Herr Seele** met als titel *This song is in English* (b-kant: *Dit lied is in 't Engels*). De single is ook bij de gespecialiseerde platenzaak te koop.

RS

Geniale Olivier zonder vader

De Brusselse tekenaar en scenarist **Jacques Devos** is op 27 januari 1992 overleden. Hij werd 67 jaar.

Devos werd geboren in 1924. Hij debuteerde als striptekenaar pas in de zestiger jaren. Een laatbloeier dus, die aanvankelijk de motorhandel van zijn vader verder moest uitbaten, maar toen zijn vader overleed, gooide hij zich meteen op de strips.

Hij schreef eerst scenario's voor het blad *Spirou/Robbedoes*, want de tekeningen die hij aanbood waren volgens de redactie niet commercieel genoeg. Van zijn hand waren *Alertogaz* en de behoorlijk populaire spionagereeks *Victor Sébastopol*. Hij schreef het oorspronkelijk voor zijn jeugdvriend **Hubuc**, maar toen de reeks niet erg succesvol bleek te zijn stapte Hubuc over naar het blad Pilote. Toen nam Devos de reeks zonder problemen over; hij had immers altijd de potloodschetsen gemaakt. Ondertussen liepen ook de reeksen *Schwarzbrot*, *Steve Popps* en *Superherman*. Met **Louis Salverius** deelde hij zijn interesse voor cowboy- en indianenverhalen. Hij schreef voor hem *Whamoka*. Devos ging er meestal van uit dat strips zo simpel mogelijk moesten zijn om het de vertaler niet te moeilijk te maken. Nochtans zat Whamoka vol Brusselse dialectwoorden die als naam gebruikt werden, zoals Whamoka (Wa mo'k aa = Wat moet ik u, hoeveel moet ik betalen) en Zitchamo (Zit ha mo = Zet u maar, Ga maar zitten).

Zowel Hubuc als Salverius overleden en dat betekende voor Devos een grote klap. Devos was bij Dupuis begonnen als scenarist, maar zou later bij toeval tekenaar van micro-verhalen in het weekblad Robbedoes worden.

Het tekenen van die kleine verhalen was destijds een uitdaging, een goede manier om het vak te leren en prima leerschool om een eenvoudige tekenstijl aan te kweken.

Langzaamaan ontstonden karakters als *Tetstar* en *Geniale Olivier*. De blonde bolleboos met het veel te grote hoofd zou al snel regelmatiger opduiken in dat blad. Zijn carrière begint er in 1963 en zou pas ophouden met het overlijden van zijn geestelijke vader. In totaal verschenen sinds 1974 17 albums. Op een bepaald moment bleek zelfs, dat in het Nederlandse taalgebied meer albums verkocht werden dan in heel Frankrijk.

Bijzonder fraai is de geïllustreerde geschiedenis van het vuurwapen. Devos maakte daarover in 1974 twee albums en hij heeft er een jarenlange passie en een gigantische collectie wapens en documentatie aan overgehouden.

In 1973 begon hij realistische verhalen te maken met een science fiction-ondertoon, maar die zouden bij lange na de populariteit van Geniale Olivier niet benaderen.

AL

Strips in eigen beheer

Sinds jaar en dag zijn er stripliefhebbers te vinden, die zelf de uitgave van strips op touw zetten. Het leuke van dit soort uitgaven is dat de lezer kennis kan maken met amateurtekenaars die vaak tot verrassende dingen in staat zijn.

Luke-**scenario ligt compleet bij** Morris**, die bijna klaar is met de uitwerking. Het verhaal gaat waarschijnlijk** *Spokenjacht* **heten, hoewel het ook goed mogelijk is, dat Morris kiest voor de alternatieve titel die Van Banda heeft aangedragen:** *De terugkeer van Calamity Jane*. ★ **Binnenkort nieuwe delen van** *Druuna* **(Carnivora) en** *Orion* **(De Styx). Over** Jacques Martin **gesproken: van de nieuwe** *Alex* **zijn reeds een aantal pagina's gereed, maar Martin wacht eerst de uitspraak af in het proces dat hij tegen Casterman heeft aangespannen. In de tussentijd kunnen we het eerste deel verwachten van** *Evan*, **een strip die Martin maakt met zijn assistent** Raphaël. ★ Cosey **werkt aan een nieuw verhaal voor de collectie Vrije Vlucht. Voorlopige titel:** *Hanoi-Saigon*. ★ Hulet **gaat een nieuwe thriller-serie maken voor Vents d'ouest:** *Voyage en tête étrangère*. **Deel 1 is voorzien voor juni van dit jaar.** ★ **Scenarist** Dieter **wordt steeds actiever. Met** Durand **gaat hij een nieuwe serie maken voor Humanos:** *Le Griffon*. ★ **Op 15 september 1991 overleed op 63-jarige leeftijd** Karl-Herbert Scheer**, één van de bedenkers van** *Perry Rhodan*. **Op 8 september 1961 werd het eerste verhaal gepubliceerd en tot 1975 schreef hij alle verhalen. Van de op dit moment rond de 1600 delen tellende populaire sf-reeks werden ook twee stripverhalen gemaakt.** ★ **Hoe doet hij het?** *Jugurtha*, *Lester Cockney*, *Brougue*, *Lotusbloem*, *Sulitzer*, *Sandy Eastern*, *Jerry Spring* **... Aan dit rijtje series van** Franz **kan er weer één toegevoegd worden:** *Cheyennes*, **een nieuwe western. Te verschijnen bij uitgeverij Du Soleil in Frankrijk. In Nederland is nog geen uitgave voorzien.** ★ Makyo **schrijft een scenario voor** Rosinski. **Franse titel:** *Le jeu de pourpre*. ★ **Eind dit jaar te verwachten: deel 3 van** *Jim Cutlass* **door** Giraud **en** Rossi. ★ **Eindelijk nieuw werk van** Liberatore**:** *Les petites heures* **verschijnt in het Frans bij Magic Strip. Loempia zal ongetwijfeld de vertaling uitbrengen.** ★ **Bij Futuropolis staat een nieuw boek gepland met illustraties van** Swarte. ★ **In september verschijnt bij Alpen de nieuwe** *Roodbaard* **van** Gaty **en** Olivier. ★ **De nieuwe** *Lester Cockney* **van** Franz **verschijnt binnenkort bij Lombard.** ★ **Het uitgeversavontuur van** Godard **is afgelopen. Vaisseau d'argent is failliet en** *Axel Moonshine* **keert waarschijnlijk terug bij Dargaud.** ★ **Voor** *XIII contre I* **liet uitgeverij Dargaud een 20 seconden durende reclamespot maken die in november vorig jaar in de Franse bioscopen te zien was.** ★ Van Hamme **werkt momenteel aan een strip met** Valles (*Dorian Domber*) **over een Belgisch bierbrouwersgeslacht.** ★ **Dargaud is in Frankrijk met een nieuwe serie gestart:** *Géné-*

Zo geeft **Rob den Houter** al een aantal jaren strips van Duitse amateurtekenaars uit die geïnspireerd zijn door stripverhalen uit de jaren vijftig en vroege jaren zestig. De boekjes zijn afgedrukt op oblong-formaat en hebben veel weg van die uit de Duitse *Piccolo*-reeks (in het Nederlands de *Lilliput*-boekjes). Van de reeks *Jarro, man van de Jungle* (moderne variant op *Tarzan*, *Akim* en *Tibor*) verschenen onlangs deel 13, 14 en 15. *Jarro* is een initiatief van de Duitsers **Dieter Böhm** en **Detlev Leitz**. Zij zorgen er voor dat nieuwe verhalen door verschillende jonge amateurtekenaars gemaakt worden. Deze formule is aangeslagen, gezien het feit dat de oplage in Duitsland uitgroeide tot 1000 exemplaren. Belangrijker nog is dat *Jarro* voor sommige tekenaars een springplank is voor een verdere stripcarrière.

Behalve nieuwe deeltjes van *Jarro* heeft Rob den Houter deel 4, 5 en 6 van *Ray Clark* en deel 1, 2 en 3 van *Utopische Wereld* uitgebracht. *Ray Clark* is een avonturier à la Indiana Jones die in allerlei verre oorden spannende belevenissen meemaakt. Deel 6 is – naar Duits voorbeeld – gemaakt door diverse Nederlandse 'jonge honden' uit de *Striptuur*-stal. De serie *Utopische Wereld* heeft zijn wortels in de E.C.-comics liggen. De eerste afleveringen maken duidelijk dat de strip science fiction-verhalen bevat met onverwachtse afloop. De oplage van ieder deeltje is 50 stuks. De prijs van de boekjes ligt per exemplaar tussen de *f*2,– en *f*2,50 (± Bfr.50).

De hier genoemde en de eerder verschenen deeltjes zijn te bestellen bij: Uitgeverij RdH, Purmerhoek 433, 2905 VT Capelle aan de IJssel, 010-4501764.

Uit België komen *Verhaaltjes voor het Slapengaan* van de twee jonge Belgen **Kim** (tekeningen) en **Jean-Marie** (scenario). Inmiddels zijn deel 1 en 2 verschenen, deel 3 staat op stapel. De verhaaltjes die verteld worden, doen sterk denken aan de grappen van **Gotlib**: veel absurde en vaak zwarte humor. Net als bij Gotlib is er in *Verhaaltjes voor het Slapengaan* veel ruimte voor commentaar door allerlei randfiguren. Een belangrijke rol in de gags is weggelegd voor de Hyena, een laaghartig creatuur met een 'explosief' karakter. Hoewel het tekenwerk van Kim nog in ontwikkeling is (nog te weinig strak en teveel wit in de plaatjes) zijn de tekeningen sprekend genoeg. Niet alle grappen zijn even sterk, maar het duo heeft voldoende in zich om de *Verhaaltjes voor het*

Slapengaan uit te laten groeien tot een humorstrip van hoog niveau.

De beide delen zijn Bfr.250 (± *f*13) per stuk en te bestellen door een briefje te sturen naar: Prins-Albertlaan 44, 3800 St-Truiden of Stripwinkel De Galliër, Beekstraat 58, 3800 St-Truiden.

Tot slot wil ik de meest professionele uitgave in dit rijtje aanstippen, namelijk *Wasco's Comics*. De 35-jarige kunstenaar **G. Wasco** bracht onlangs het eerste nummer van *Wasco's Comics* uit, een voortzetting van *Wasco's Weekblad*. De hoofdmoot van dit eerste nummer bestaat uit de gagstrip *Apenootjes*, een ruwe versie van de Amerikaanse *Peanuts*. In de strip is alles gecentreerd rond vier kinderen, het hondje Snoepje en het levende laken van Rinus. Zij wonen op het Apenootjeseiland en moeten het met elkaar zien te rooien. Het gezelschap redt zich prima, al zijn de situaties waarin ze belanden en de handelingen die ze verrichten op het absurde af. Het humorgehalte is daardoor hoog in deze wonderlijke strip. De oplage van *Wasco's Comics*, deel 1 is

800 exemplaren, dus zorg dat je niet te laat bent!

Info: Drukkerij Het Gouden Licht, Surinamekade 1, 1019 BH Amsterdam, 020-6245408. *Wasco's Comics* is ook te koop in enkele stripspeciaalzaken. Raadpleeg daarom je plaatselijke stripboer.

RS

---

ration Dargaud. **In deze serie gaan boeken verschijnen van debuterende tekenaars gekoppeld aan een gerenommeerde scenarist.** ★ **In Robbedoes verschijnen twee nieuwe series van** Cauvin: *Taxi Girl* - **getekend door** Laudec - **en** *De Psychopeuten*, **getekend door** Bédu. ★ **Bij uitgeverij Gallimard verscheen een editie van** *Mort à credit* **van** Céline, **geïllustreerd door** Jacques Tardi. **Eerder verscheen bij dezelfde uitgever** *Voyage au bout de la nuit*, **waarvan ook een Nederlandse vertaling verkrijgbaar is bij Van Oorschot. Bij Meulenhoff, de Nederlandse uitgever van** *Dood op krediet*, **is nog niets bekend over een eventuele vertaling.** ★ Andreas **werkt aan het zesde verhaal van** *Rork* **dat** *Afdaling* **gaat heten.** ★ **Bij Delcourt verscheen een boek met korte verhalen geschreven door verschillende scenaristen en telkens getekend in een andere stijl. Aan** *Derives* **werkten mee:** Sholz, Goffaux, Foerster, Cossu, Bezian **en** Yann. **Het boek gaat in Nederland onder de titel** *Reizigers* **verschijnen bij Oranje.** ★ André Taymans **doet van zich spreken. De jonge klare lijn-tekenaar debuteerde in de detective-reeks met** *Nero Wolf* **en tekent momenteel zowel voor Kuifje als voor Robbedoes respectievelijk** *Alex Nora* **en** *Munro*. ★ Derib **werkt - nu** *Jo* **af is - aan deel twee van** *Red Road*. **Het boek zal gaan verschijnen bij zijn nieuwe uitgeverij A.S. (Ahlahlah Société).** ★ Letendre **schrijft een scenario voor de serie Vrije Vlucht:** *De zwarte vogel*. ★ *Rock Derby* **is terug, ditmaal getekend door** Robert Pire **en op een scenario van** Corteggiani. ★ **De Duitse uitgeverij Quasimodo is opgeheven. Uitgever** Klaus Bogdon **zag het niet meer zitten om met de activiteiten door te gaan, enerzijds vanwege tijdgebrek, anderzijds vanwege tegenvallende verkoopcijfers. Quasimodo heeft zich zeven jaar beziggehouden met het publiceren van mini-stripboekjes** ★ Montellier **gaat een nieuwe strip maken voor Dargaud onder de titel** *Julie contre-enquête*. ★ *Buck Danny* **komt terug bij Dupuis. Dupuis en J.M.C. Aventure tekenden een contract voor zes jaar en drie albums.** Bergèse **blijft tekenen; een scenarist is nog niet gevonden.** ★ **Na het succes van het eerste** *Colby*-**avontuur werken** Greg **en** Blanc-Dumont **aan een tweede album:** *Le soleil est mort deux fois*. ★ **Dit voorjaar zullen alle oorspronkelijk bij uitgeverij Hoste verschenen** *Kiekeboe*-**albums door Standaard zijn uitgegeven. Tevens zijn nu al verschillende delen uit de serie, na door Standaard te zijn heruitgegeven, herdrukt en binnenkort zullen er meer volgen. De verkoop is nog niet wat het moet zijn, maar dit jaar zal Standaard in samenwerking met Aldipress diverse acties voeren om de serie een grotere bekendheid te geven in Nederland.** Dirk Willemse **van Standaard denkt misschien nog wel twee jaar vechten nodig te hebben voor de strip in Nederland volledig wordt geaccepteerd.** ★ Ptiluc **is weg bij Vents d'ouest, de uitgever die dankzij zijn succes groot is geworden, en werkt voortaan voor Alpen.** ★ **Voor Dargaud maakte** Faure **een bewerking van** *Schateiland*. ★ **Binnenkort bij Alpen:** *Equators*, **de nieuwe strip van** Dany. ★ Manara **heeft opnieuw gewerkt met** Pratt **als scenarist. Resultaat is de strip** *El Gaucho*. ★ Arnoux **is na vier delen gestopt met** *Timon van de Velden* **en** Adamov **hield** *De wind der goden* **na vijf delen voor gezien. Beide reeksen worden door andere tekenaars overgenomen.** ★ **In 1993 moet een nieuwe** *Asterix*-**tekenfilm uitkomen:** *Asterix in Amerika*. ★ **Nu dan eindelijk in de winkels:** Severins **bewerking van** *De tijdmachine*. ★ **De grote prijs van Hyeres ging naar** Martin **en de grote prijs van Sierre naar** Loisel. ★ **Alweer ging een Engels tijdschrift ter ziele:** *Toxic*. **Fleetway splitste haar fonds in twee groepen.** *2000AD* **geeft het gelijknamige tijdschrift uit met de bijbehorende albums.** *X-Presse* **legt zich toe op Europees materiaal en het tijdschrift** *Crisis*. **X-Presse is ook de naam van een driemaandelijks tijdschrift met werk van onder meer** Prado, Manara **en** Schultheiss. ★ **Het Spaanse tijdschrift** *Cairo* **is na 75 nummers opgeheven. Cairo verkocht uitstekend, maar uitgever** Toutain **wil zich meer toeleggen op zijn andere tijdschrift** *Cimoc* **en zijn boekuitgaven.** ★ Mariscal **heeft 78 korte tekenfilms gemaakt met** *Cobi*, **de mascotte die hij ontwierp voor de Olympische Spelen van Barcelona.** ★ **In de Geneefse krant** *L'echo illustré* **verschijnt de strip** *Jean, Jeanne et les enfants* **van (inderdaad)** Jan Kruis.

Cijfertjes

Elk jaar publiceert het *SUMMO* cijfers over allerlei publikaties in Nederland. De belangrijkste cijfers voor adverteerders zijn de bereikcijfers, het aantal mensen dat een bepaald blad leest. Uit de cijfers over 1991 blijkt overduidelijk dat de adverteerders in dit blad verkeerd zitten. Stripschrift heeft maar een oplage van 2500 exemplaren, Donald Duck daarentegen wordt maar liefst door 15% van de Nederlandse bevolking gelezen. Adverteren in Donald Duck tikt dus pas aan (het kost ook iets meer).
Voor de stripbladen zijn dit de cijfertjes: *Donald Duck* wordt door 14,7% van de bevolking gelezen. *Tina* door 4,2% (zelfs door 1,9% van de mannelijke bevolking), *Kuifje* haalt 3,1% en *Sjosji Stripblad* haalt de laagste score van 2,7%. Het hogere bereik van Kuifje komt mogelijk voort uit de goede verspreiding via de leesmap, geen kapper zonder Kuifje. De oplagecijfers geven uiteraard hetzelfde beeld. *Donald Duck* heeft een verkochte oplage van 354.904, *Tina* van 118.124 en *Disneyland* 60.458 exemplaren per nummer. Van Sjosji en Kuifje zijn geen oplagecijfers in het SUMMO-rapport genoemd, maar deze worden door mij op basis van de bereikcijfers op 67.500 respectievelijk 87.000 stuks geschat. Met nogmaals de opmerking dat Kuifje een betere dekking via de leesmap kent. Van *Robbedoes*, *ZozoLala*, *Striptuur*, *Stripschrift* en alle andere strip(informatie)bladen (en -blaadjes) zijn geen SUMMO-cijfers bekend.

WN

Vrouwenruggen

Jan Bosschaert (1957) is in de stripwereld vooral bekend vanwege de serie *Sam* (met **Legendre**) die bij de Standaard Uitgeverij verschijnt. Verder bestaat zijn produktie uit theaterdecors, boekencovers, covers voor Humo en schilderijen. Afgelopen jaar kreeg hij voor zijn oeuvre de Bronzen Adhemar, de tweejaarlijkse Belgische stripgidsprijs.
Tot en met 9 mei zijn in de galerie van Professor Ich (Koninginneweg 218, Amsterdam) zestien olieverfschilderijen van Bosschaert te zien onder de naam *Spina Dorsale* (Vrouwenruggen). 'Als full-time antropoloog buigt Jan Bosschaert zich in de reeks *Spina Dorsale* over het meest verwaarloosde en minst bekeken deel van onze carrosserie: de Rug. Bosschaert kan er blijvend over uitweiden zoals wijlen dichter **Paul Snoeck** over sportwagens, of de paus over vliegwielen. Zijn modellen zijn levend maar fungeren vooral als dragers van vlaktes van verlangen. Ruggen vertellen, maken nieuwsgierig, scherpen de lusten aan.

Ruggen rechten zich, leunen, rollen en ruggen zijn vooral mysterieus, koppig en laten zich moeilijk in kaart brengen. Proef de artiest en zie zijn examen'.
Een gedeelte van de tentoonstelling *Spina Dorsale* is al een keer in België te zien geweest. De schilderijen zijn zo'n 50 bij 70 centimeter groot en in full-color uitgevoerd. Voor diegene die thuis een vrouwenrug aan de muur wil hebben hangen: de schilderijen zijn rond de drie ruggen per stuk.

RS

Oproepje

D.J.E. Jonker wil een fanclub en bijbehorende fanzine betreffende **Lian Ong** en **Bert van der Meij** in het leven roepen. Voor het blad worden nog redacteuren dan wel stukjesschrijvers gezocht. Pas als u zich aangesproken voelt, kan een start worden gemaakt met het tijdschrift en valt er over omvang, inhoud en frequentie wat meer te vertellen. Dus: D.J.E. Jonker, Marjoleinlaan 24, 2991 HL Barendrecht. Telefoon: 01806-12830.

NU

Rectificaties

In Stripschrift, 25e jaargang, nummer 2 is helaas een stuk tekst weggevallen in het artikel over *De Reddertjes* van Rein van Willigen. Het laatste stuk had als volgt moeten luiden:

Met deze tekenfilm zit Disney er duidelijk naast. Zeker voor de allerkleinsten, die aan één Pamper niet genoeg zullen hebben, is de spanning op sommige momenten erg groot. Bijvoorbeeld in de scène waarin Cody bengelend wordt neergelaten tussen uitgehongerde krokodillen.
Disney is en blijft de meester in bewerkte sprookjes. Als het de realiteit aangaat – en of dat nu een *Oliver & Co.* betreft of een *The Rescuers Down Under* – redt Disney het niet. Jammer, als je veel know-how in huis hebt, maar net niet die mensen, die een goed verhaal kunnen maken.
Misschien dat Disney toch gelijk had, toen hij beweerde dat je een succes – en dat was *The Rescuers* in 1977 zeer zeker -- nooit moet herhalen of overdoen. Het blijft een schamele poging waar ik, in tegenstelling tot Bernard en Bianca, niet van onderstoboven ben ...

Verder zijn in Stripschrift, 25e jaargang, nummer 3 de inleidingen omgedraaid van de artikelen van Jac Apeldoorn en Ger Drewes. Excuses aan de betrokkenen en we zullen het voortaan proberen te voorkomen.

De redactie

Stapeltje secundair

La lettre de Bédésup 55.
Vier bladzijden met nieuwtjes, meer niet.
Info: B.P. 14, 13234 Marseille Cédex, Frankrijk.
Bild & Bubbla 1991/3, 1991/6, 1992/1.
Nummer 100 (1991/3) hadden we nog tegoed van onze Zweedse collegae. **Barks**, **Barks** en nog eens **Barks**. De man werd 90, vandaar. In 1991/6 interviews met **Peter Madsen** (*Walhalla*) en **Hunt Emerson**. In het eerste nummer van dit jaar aandacht voor **Alan Moore**, *Asterix* en **Jan-Ake Winqvist**, een Zweedse tekenaar.
Info: Kimmersbo pl 1590, SE-437 93 Lindome, Zweden.
Comic Forum 53, 54 en 55.
In nummer 53 een groot artikel over *Krazy Kat* van **George Herriman** en een bijdrage over *Akira*. Verder een interview met **Andreas C. Knigge** van uitgeverij Carlsen dat voornamelijk gaat over de groei die uitgeverij Ehapa op dit moment doormaakt en de opstelling van Carlsen in dat verband. In nummer 54 komen *Calvin & Hobbes* en *The Rocketeer* uitgebreid aan bod en gaat men diepgravend in op het vertalen van strips. In dat zelfde nummer is een zevenpagina-verhaal van **Frank Frazetta** uit 1953 opgenomen. Het tijdschrift *Micky Maus* bestaat 40 jaar en dat wordt gevierd in nummer 55, waarin men ook een artikel plaatste over tekenaar **Chris Scheuer**.
Prima leesvoer en zéér informatief!
Info: Singerstrasse 11a, 1010 Wien, Oostenrijk.
The Comics Journal 146, 147 en 148.
In nummer 146 een groot interview met **Shary Flenniken**, een vrouwelijke cartoonist van *National Lampoon*. Verder pagina's uit het schetsboek van **Kim Deitch**. In 147 staat **P. Craig Russell** centraal en worden opnieuw pagina's van Deitch gepubliceerd. In 148 interviews met **Charles Burns** (heel uitgebreid) en **Sheldon Mayer**, één van de oudgedienden uit de Amerikaanse stripwereld (eerste publikatie in 1935!). Flarden uit een vraaggesprek dat het blad in 1978 met hem voerde – maar nooit van hem mocht afdrukken – zijn onderwerp van een paneldiscussie. In alle nummers uiteraard gigantisch veel actualiteiten uit de U.S.A.
Info: 7563 Lake City Way N.E., Seattle, WA 98115 U.S.A.
Holland Animation Bulletin 1992/1.
De nieuwe *Fievel*-film, *Beertje Sebastiaan* en karakter-animatie met de computer zijn deze keer de hoofdonderwerpen. Zeer lezenswaardig!
Info: Gedempte Voldersgracht 20, 2011 WD Haarlem.
Hop! 50 en 51.
Ook het 50e (jubileum-)nummer is weer rijk gevuld met allerlei nieuwtjes op stripgebied. Naast alle nieuwsrubrieken is er ditmaal aandacht voor *Tex Willer*, **Bob Leguay**, **Rossi** (interview) en **Dieter** (kort interview).
In nummer 51 uitgebreid aandacht voor **Joe Kubert**, een artikel over de mij onbekende tekenaar **Caesar** en strips van **Rossi** en **Dieter-Plessix**.
Info: 56, Boulevard Lintilhac, 15000 Aurillac, Frankrijk.
Icom Info 54 en 55.
In nummer 54 artikelen over **Matt Groening** (*The Simpsons*) en over de *Tout Hergé*-tentoonstelling. In 55 een interview met twee Duitse striptekenaars: **Gabriel Nemeth** en **Jan Gulbransson**. Verder artikelen over *Soda* en **Tex Avery**.
Info: Holzäckerstrasse 32, 8551 Wimmelbach, BRD.
Imago 12.
Bevat voornamelijk een uitgebreid overzicht van de komende exposities in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal.
Info: Zandstraat 20, B-1000 Brussel, België.
Rêve-en-Bulle 1.
In het eerste nummer van dit goed verzorgde tijdschrift is een uitgebreid

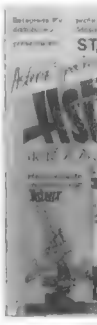

interview met **Frank** opgenomen. Verder veel informatie en aandacht voor de van oorsprong Zuid-Koreaanse tekenaar **Jung Henin**.
Info: 13, Allée de la Fragne, 1400 Nivelles, België.

Rraah! 18.
Bevat veel actualiteiten en recensies en onder andere artikelen over **Franz** en over de Italiaanse erotiek-tekenaar **Leone Frollo**.
Info: Eppendorfer Weg 67, D-2000 Hamburg 20, BRD.

Sick 24.
Is op interessante artikelen over de tekenaars **Ronald Searle** en **Antonio Gaudi i Cornet** na voor een groot deel gevuld met korte columns van bekende Nederlanders die reageerden op de aan hen gestelde vraag: 'Welke cartoon of cartoonist heeft indruk op u gemaakt, in positieve of negatieve zin'. **Drs. P, Marijke Boon, Paul de Leeuw, Jack Spijkerman, Ivo de Wijs** en vele anderen deden hun zegje.
Info: Leidsestraat 177, 2182 DL Hillegom.

Stripknipsels 1991/10, 1991/11, Asterix-special, 1991/12 en 1992/1.
Tot en met de Asterix-special is het blad ongewijzigd op A3-formaat gedrukt met twee nietjes in de rug. Daarna en ten vervolge op A4 met één nietje in de linkerbovenhoek. Iets soberder, maar volgens de uitgever ontstaat daardoor de mogelijkheid sneller te produceren en actueler te worden.
Info: Koninginneweg 218, 1975 EL Amsterdam.

ZozoLala 59, 60 en 61.
In nummer 59 staat **Jan Bosschaert** centraal en is een interview afgedrukt met **Zentner** en **Pellejero**. Nummer 60 is het jubileumnummer: 10 jaar gratis leesvoer; wat worden we verwend door onze stripwinkels. Nog van harte gefeliciteerd! Interviews met **Marvano**, **Peter van Dongen**, **Gine** en **Norma** vormen een informatief geheel. In nummer 61 treffen we **Christian Rossi** aan en het traditionele nieuwjaarskaarten-collage. Verder vier pagina's recensies van Amerikaanse trade-paperbacks.
Info: St. Antonielaan 13, 6821 GA Arnhem.

AvO

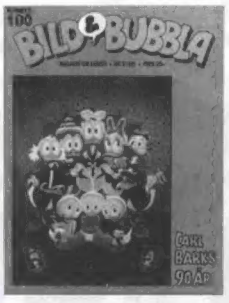

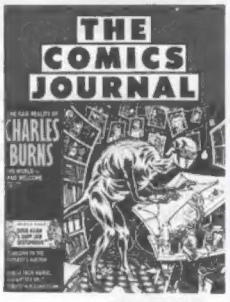

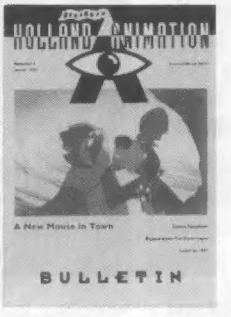

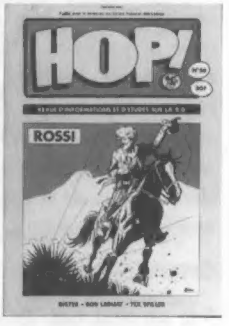

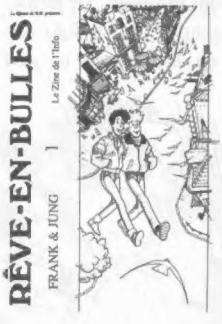

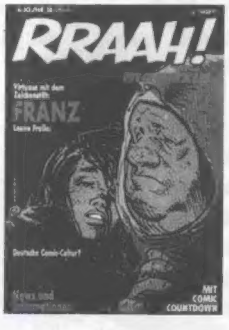

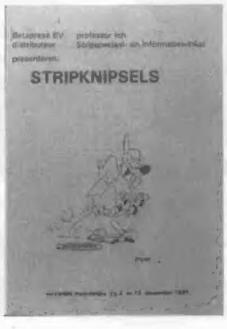

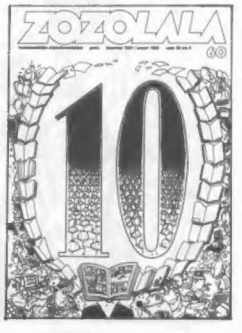

Tarzan, The Warrior

De tijd is rijp voor de terugkeer van ... Tarzan! Althans dat vindt uitgeverij Malibu. Onder het motto 'Big names, big books, big sales' brachten ze eerder *Rob Liefeld*'s Youngblood uit. En aangezien Tarzan ook geen kleine jongen is mag hij ook meedoen. En denk nu niet dat we weer teruggaan naar de jungle en het aloude verhaal weer opgedist krijgen. No way! De nieuwe avonturen spelen zich in de negentiger jaren af. Onder redactie van Tarzan-kenner *Henning Kure* zijn een aantal auteurs benaderd voor verschillende projecten. De eerste vijfdelige miniserie zal geschreven worden door *Mark Wheatley* met tekeningen van *Neil Vekes* en *Marc Hempel* (de cover is van *Simon Bisley*). Andere artiesten die benaderd zijn voor nieuwe verhalen zijn: *Tom Yeates*, *Matt Wagner*, *Tim Sale*, *Walt Simonson* en *Brian Bolland*. En het zou me niets verbazen als ze nog meer grote namen weten te strikken.

Griezelig

Nog een ouwe taaie die uit het graf verrijst: Uncle Creepy. In een voorzichtige poging die bestaat uit een vierdelige zwart/wit-serie van 40 pagina's elk, kijkt uitgeverij Harris of deze oude griezel weer levensvatbaar is. *Dan Brereton* (bekend van DC's Psycho) schildert de covers en de verhalen uit het eerste deel zijn afkomstig van onder anderen *Peter David*, *Kieron Dwyer*, *Tom Sutton*, *Gene Colan* en *Steve Leialoha*. $3.95 per deel.
Maar wacht even, nog een bekende klassieke horror-pulptitel debuteert, namelijk Weird Tales. En wel in full colour! Wederom heeft men bekende mensen aangetrokken (hoe lang houden ze dat vol?) te weten: *John Bolton*, *Harlan Ellison*, *Kelley Jones*, *P. Craig Russell* en *Tim Vigil* (van Faust,

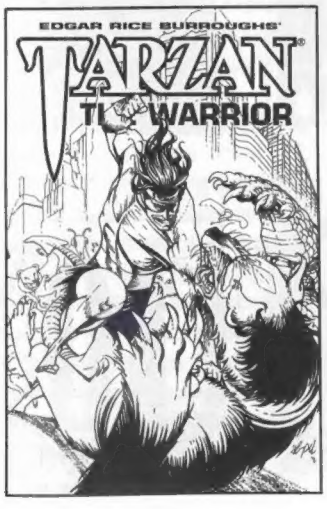

Boven, *Hard Looks*, tekst van Andrew Vachss en tekeningen van Rick Magyar. Links, *Aliens: Hive* door Kelly Jones. Onder, *Metaphysique* van Norm Breyfogle.

yèch!). Uitgeverij Millennium brengt de serie in twee versies, een gewone à $2.95, 32 pagina's en een collectors edition van $4.95 met 48 pagina's.
Inmiddels is ook *Kelley Jones*' Aliens: Hive uitgebracht, met teksten van *Jerry Prosser*, vier delen à $2.50. Hierin maakt men jacht op de 'royal jelly' van de Alien Queen Mother, een verhaal dat ongetwijfeld de verkoop van honing zal stimuleren.

Niet zozeer griezelig als wel hardgekookt is Hard Looks. Een nieuwe serie met stripadapties van korte verhalen van advocaat, schrijver *Andrew Vachss*. Vachss is een goedverkopende auteur van misdaadromans. Dark Horse kwam op het idee om te kijken of hetzelfde materiaal ook goed verkopende strips oplevert. In zwart/wit. $2.50 per deel, met bijdragen van onder anderen *Barbara Kesel*, *Rick Magyar* en *Dave Gibbons*. (Goh, hij tekent zowaar weer!) Nu ik het toch over 'hard' heb, het derde deel van Hardboiled door *Frank Miller* en *Geoff Darrow* is eindelijk af. Ik hoop dat het meteen het laatste deel is, want ik heb geen zin om nog 'ns een jaar te wachten op een volgend deel ... $4.95

Disney's Touchmark

Alhoewel het produceren van nieuw Amerikaans materiaal van de gebruikelijke *Disney*-eenden en -muizenstrips nagenoeg is stopgezet, heeft men nog wel het lef om met een nieuwe imprint te komen. De nieuwe tak gaat Touchmark heten (lijkt verdomd veel op Touchstone) en gaat speciaal stripmateriaal produceren voor de wat oudere lezersgroep. Dus geen doorsnee superhelden of sword & sorcery-verhaaltjes, maar pretentieuze verhalen over echte mensen in realistische situaties in de 'echte wereld'. Hoewel het natuurlijk wel in een genre verpakt moet worden, anders lusten de Amerikanen er geen brood van. Oftewel, horror, humor, mystery, thriller en ga zo maar door. Drie projecten staan op stapel, namelijk: Sebastian O, door *Grant Morrisson* en *Steve Yeowell*, Mercy door *J.M. DeMatteis* en *Paul Johnson* en als laatste Enigma door *Peter Milligan* en *Duncan Fegredo*. Het opvallende is, dat deze auteurs – op Yeowell na – allemaal bij DC vandaan komen en dat is niet zo vreemd, want de verantwoordelijke redacteur is *Art Young*, voormalig medewerker van DC. Waarschijnlijk zit men daar nu met argusogen de kat uit de boom te kijken.

Sandman prijs

Dat strips niet alleen voor kinderen bestemd zijn wisten we al lang, maar dat sommige strips zelfs goed zijn voor een literaire onderscheiding komt zelden voor. Ik kan zo snel alleen *Marten Toonder*'s Ollie B. Bommel bedenken. Die eer is nu ook *Neil Gaiman* en *Charles Vess* toegekomen. Hun verhaal – A Midsummer Nights Dream (uit Sandman nr. 19) – won een prijs als beste korte verhaal op de World Fantasy Convention die afgelopen jaar werd gehouden in Tucson, Arizona. Het is de eerste keer dat een strip proza verslaat. Een paar jaar geleden kreeg The Watermen een speciale vermelding. Deze strip werd echter niet als serieuze mededinger genomineerd, maar in een aparte categorie weggemoffeld. Eindelijk gerechtigheid, nietwaar? Het winnende Sandman-verhaal is overigens ook te lezen in de Sandman-paperback The Dream Country. Prijs: $14.95. Trouwens, cover-artiest *Dave McKean* werd op dezelfde conventie uitgeroepen tot 'Best Artist of the Year' voor zijn werk in 1990. Ook niet onverdienstelijk.

Metaphysique

Norm Breyfogle is al jaren de vaste tekenaar van Batman. Af en toe schnabbelt hij er wel 'ns bij. Dat resulteert soms in een kort verhaal. Ditmaal pakt hij het echter groter aan met Metaphysique, een tweedelige serie voor uitgeverij Eclipse. Metaphysique is een bovenmaats gespierde filosoof, die als gastheer korte verhalen aan de lezer introduceert. De korte verhalen bevatten science fiction-, horror-, avontuur- en drama-elementen. Tevens hanteert Breyfogle niet alleen pen en inkt, maar ook de kwast om in full colour te werken. Laten we hopen dat hij daarna weer braaf aan 't werk gaat met Batman ...

Archer en Armstrong

Een tienduizend jaar oude verschoppeling met de kracht van een legereenheid komt een twintigjarig binkie tegen die uit de dood is wedergekeerd, gelouterd met superkrachten en behept met een missie. Samen zijn ze onstuitbaar en ellendig. Aldus luidt de tekst waarmee uitgeverij Valiant de nieuwe serie Archer & Armstrong beschrijft. Wat deze serie echt bijzonder moet maken zijn de makers namelijk *Jim Shooter* en *Barry Windsor Smith*. Smith kwam onlangs – na jaren van afwezigheid – verpletterend terug in de comic-scene met zijn Marvel-strip Weapon X over Wolverine. Vervolgens verliet hij Marvel weer om hand- en spandiensten voor Valiant te verrichten. Maar nu is het dan eindelijk zo ver en heeft Smith toegehapt om op script van Shooter Archer & Armstrong te tekenen. Je kan zeggen wat je wilt, maar Jim Shooter is inmiddels met Valiant aardig op weg om een plaatsje tussen de grote uitgeverijen te veroveren. Een geheide topper, deze strip! Trouwens, Smith is ook nog van plan om de zes covers van de nieuwe Miracleman-cyclus, The Silver Age geheten, te schilderen. Daar zullen schrijver *Neil Gaiman* en tekenaar *Mark Buckingham* vast niet ontevreden over zijn. Miracleman verschijnt bij Eclipse en kost $2.50 per deel; een kwartje duurder dan Archer & Armstrong.

X-tekenaars exit?

De geruchtenmachine werkt weer eens op volle toeren. Wat wil het geval? *Rob Liefeld* pleegde overspel met Malibu om buiten Marvel om de driedelige serie Youngblood te maken. Liefeld had net furore gemaakt met X-force en de kassa rinkelde wederom toen Youngblood werd gelanceerd. Het ziet er naar uit dat z'n uitstapje hem zo goed bevallen is, dat hij besluit om Marvel te verlaten om zelf een nieuwe lijn superheldenstrips op te zetten. Na het vertrek van schrijver *Chris Claremont* zou dat een nieuwe

Rob Liefelds *Youngblood*.

gevoelige klap voor Marvel zijn. Maar dat is nog niet alles, want er wordt ook beweerd dat *Jim Lee*, de huidige tekenaar van X-men, hem zal volgen zodra zijn contract is afgelopen. In ieder geval zal Malibu deze zomer met een nieuwe titel – Spawn – op de markt komen van voormalig Spiderman-artiest *Todd McFarlane*. Spawn wordt een kruising tussen Spiderman en Batman (origineel hoor!) en Brigade wordt Liefeld's nieuwe Youngblood Universe-titel. *Eric Larsen* is bezig met een andere, nieuwe Malibu-serie, Dragon geheten en mogelijk zullen er nog meer toptekenaars van Marvel vertrekken. Een andere naam die veelvuldig genoemd wordt is Wolverine-tekenaar *Marc Silvestri*. Ook *Jim Valentino*, *Ken Steacy*, *George Perez* en Hulk-tekenaar *Dale Keown* hebben te kennen gegeven incidenteel iets voor Malibu te willen doen. Je weet het maar nooit met geruchten. In ieder geval hebben de aandelen van Marvel op de beurs een flinke klap gekregen. En dat net nadat Marvel de aandelen gesplitst had in verband met enorme koersstijgingen. Die zet wordt dus hopeloos ondermijnd. Tja, het is heel jammer voor Marvel, maar het is vrijwel zeker dat ze een deel van hun marktoverwicht zullen verliezen en dat is op zich niet zo slecht gezien het feit dat hun marketing-strategieën er altijd op gericht zijn geweest de 'kleintjes' uit de markt te drukken. Maar dat een Independent zó terug zou slaan hadden ze vast niet verwacht.

Marvel & DC

Wat hebben de Big Boys verder nog aan strips te bieden?

Bij DC is een nieuwe vierdelige Lobominiserie aan de gang. Het eerste nummer bevat drie variabele covers door *Bisley*, *Giffen* en *Grant* doen de tekst.

Brian Bolland wordt de vaste cover-artiest van Wonder Woman.

Dan Jurgens is de nieuwe man achter Justice League Europe. Meer actie en minder humor is zijn motto.

Er woedt een Galactic Storm, als 19-delige cross-over. En het vervolg op de Infinity Gauntlet is het zesdelige The Infinity War door *Starlin*, *Lim* en *Milgrom*.

The Punisher en Captain America doen het samen in een driedelige serie Blood & Glory door *Chichester*, *Clark* en *Janson* ...

Wonder Woman door Brian Bolland en *Justice League America* door Dan Jurgens.

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54 1095 XC AMSTERDAM
020-94 35 62

NZH

hoofdsponsor van de
Haarlemse Stripdagen
15, 16 en 17 mei

'92 | '93
regio Zuid

Waarin opgenomen:
stadsdienst Haarlem
stadsdienst Leiden

Geldig van 31 mei 1992 - 22 mei 1993
Prijs ƒ 5.00

NZH

Dienstregeling

NATIONALE STRIPPEN KAART
15
Stads- en Streekvervoer Nederland
876.073